

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Arap Dili ve Belağatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN
HAYATI VE SARF İLMİNDEKİ YERİ**

Yunus ATLI
16912008

Danışman
Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ

Diyarbakır 2019

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Arap Dili ve Belağatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN
HAYATI VE SARF İLMİNDEKİ YERİ**

YUNUS ATLI
16912008

Danışman
Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Molla Adbullatif Şemami’nin Hayatı ve Sarf İlmindeki Yeri” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

04/10/2019

Yunus ATLI

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Yunus ATLI tarafından yapılan “Molla Adbullatif Şemami’nin Hayatı ve Sarf İlmindeki Yeri” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Arap Dili ve Belağatı Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin
Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Faruk KAZAN
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Halil AKÇAY

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 04/10/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖNSÖZ

Allah'ın (c.c.) Müslümanlara en büyük hediye olarak indirdiği Kur'an-ı Hâkim'i daha iyi anlayabilmek için 7. asırdan bu yana Arap olan ve Arap olmayan bütün müslümanların yöneldiği ilimlerden ilki hiç şüphesiz Arapça dilbilgisidir. Tezimizin konusunun birinci bölümünü oluşturan Seyda Molla Abdullatif Şemami de Arapçada derinleşmiş, talebelerin tahsili için ömrü boyunca uğraşmış ve yüzlerce talebe yetiştirmiştir.

Bilhassa sarf ilmindeki yetkinliği ile meşhur olan Molla Abdullatif Şemami'nin bölgede medh edilmesi ve bölgedeki dönemin bazı medrese talebelerinin Molla Abdullatif'ten sarf dersini almak için Molla Abdullatif'in medresesine yönelmeleri bizi bu tezi yazmaya teşvik etmiştir.

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmamızda, bölgede tanınan ve sarf ilminde temayyüz eden Molla Abdullatif Şemami'nin hayatı ve sarfçılığı ele alınmıştır. Tez hazırlanırken Molla Abdullatif Şemami'nin ailesi, talebeleri ve çağdaşı olan âlimler ile görüşülmüş, uzun süre ders verdiği medrese ve talebelerinin ders verdikleri medreseler ziyaret edilmiş ve kendilerinden Molla Abdullatif ile ilgili malumatlar edinilmiştir.

Giriş bölümünde çalışmanın önemi, amacı ve alanı gibi başlıklar genel hatları ile ele alınmıştır.

Birinci bölümde Molla Abdullatif Şemami'nin hayatı, tahsili, ilmi kişiliği, edebi kişiliği, ders aldığı hocaları ve ders verdiği bazı talebeleri ile ilgili malumat verilmiştir.

İkinci bölümde sarfın gerek lafzi gerek ıstılahi tanımları ele alınmış, hem kadim hem de muteahhir dilbilimciler tarafından yapılan yorumlar ortaya konmuştur. Molla Abdullatif Şemami'nin talebelerine yazdırdığı, ders olarak

okuttuğu ve hala bazı medreselerde şifahi olarak okutulan “şemami Sarfı” ele alınmıştır.

Bu alışma hazırlanırken desteklerini benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Mustafa NCÜ’ye, malumatları, muktesebatları toparlamamda emeği geçen Dr. Öğr. Üyesi Faruk KAZAN’a, Veysi Ezgi’ye, Ahmed Okay’a, Abdulahad Erenkara’ya, Molla Abdullatif şemami’nin ailesine ve talebelerine, hocam Molla Neytullah ACAT’a, abim Mehmet Ali ATLI’ya ve değerli dostlarım Mehmet Nezir EKİNCİ’ye, Abdusselam BOZKAYA’ya, Huzeyfe YALÇIN’a Muhammed Bakır ACAT’a ve aileme desteklerinden törü çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

Molla Abdullatif Şemami, 1924 yılında Diyarbakır'da doğmuş ve Arapça kelime bilgisi- sarf alanında temayüz etmiştir. Bu alanda yazmış olduğu ve “*Sarf’a Şemami*” (*Şemami Sarfı*) adlı risalesi incelenmiş olup talebelerine şifahi olarak aktardığı anekdotlar ile sarf öğretiminde kullanmış olduğu yöntemler saptanmıştır. Molla Abdullatif’in, doğumu, ilmi kişiliği, edebi kişiliği, hocaları da aktarılmaya çalışılmıştır.

Molla Abdullatif Şemami’nin sarf öğretimindeki metodu Diyarbakır ve civar bölgelerde ün yapmış, hala bazı medreselerde bu yöntem ve teknikler sarf öğretiminde kullanılmaktadır.

Molla Abdullatif, talebeye ilk etapta fiil çekimlerini ihtiva eden ve günümüz islami medreselerde hala ders kitabı olarak okutulan “*Emsile*” kitabını ezberlettikten sonra talebeyi, salim filer başta olmak üzere, sülasi mücerred, sülasi mezid, rubai mücerred ve rubai mezid fiillerini çekimleyebilecek seviyeye getirmeyi amaçlamıştır. Akabinde yine aynı tertip ile muzaaf, misal, ecvef, nakıs, lefif ve mehmuz fiilleri de kendi aralarında tasnif ederek talebeye bu fiillerin çekimlerini aktarmıştır. Talebenin, örneğini görmediği fiil kalıbı bırakmamayı amaçlayan *Şemami Sarfı*, i’lal, idğam, hazf ve kalb konularını başlıklar halinde değil, fiil çekimleri esnasında her fiil üzerinden uygulayarak sarf ilminin mantığını anlatmaya çalışmıştır.

Arapça sarf ilminin, ilahiyat ve edebiyat fakültelerindeki öğretimine katkı sunmasını umarak yaptığımız bu çalışmanın ilim dünyasına katkıda bulunmasını ümit ediyoruz.

Anahtar Sözcükler

Sarf, Molla Abdullatif Şemami, Şemami, Şemami Sarfı, Sarf Tedrisatı

ABSTRACT

Molla Abdullatif Şemami was born in Diyarbakır in 1924 and came to the forefront in the field of Arabic vocabulary (sarf) . His treatise entitled 'Serfa Şemami' (Sarf of Şemami), which he wrote in this field, was examined and the anecdotes he transferred to his students were determined and the methods he used in teaching vocabulary were determined. Molla Abdullatif's birth, scientific personality, literary personality, teachers were also transferred.

Molla Abdullatif Şemami's method of teaching vocabulary has gained fame in Diyarbakır and the surrounding regions, and in some madrasas these methods and techniques are still used in vocabulary (sarf) teaching. Mullah Abdullatif made the students memorize the book "Emsile" which includes verb conjugations and is still taught as a textbook in today's Islamic madrasas. Then, he aimed to bring the verbs especially sülasi mücerred, sülasi mezid, rubai mücerred and rubai mezid to the level that can conjugate. Subsequently, with the same order, he classified the verbs of muzaaf, misal, ecvef, nakis, lefif and mehmuz and he gave the students the conjugation of these verbs. Sarf of Şemami, which aims not to leave any single verb pattern that the students haven't seen, tried to explain the logic of vocabulary knowledge by applying the subjects of il'al, idğam, kalp on each verb during the conjugation, not in topics. We hope that this study, which we hope to contribute to the teaching of Arabic vocabulary knowledge in faculties of theology and literature, will contribute to the scientific world as well.

Keywords

Sarf, Molla Abdullatif Şemami, Şemami, Sarf of Şemami, Education of Sarf

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ.....	1
A-ÇALIŞMANIN ÖNEMİ.....	1
B-ÇALIŞMANIN AMACI	1
C-ÇALIŞMANIN ALANI.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'İN HAYATI

1.1. DOĞUMU VE AİLESİ.....	3
1.2. TAHSİLİ.....	3
1.3. EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİ	7
1.4. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	10
1.5. TASAVVUFİ YÖNÜ	13
1.6. AHLAKİ KİŞİLİĞİ	13
1.7. YAPTIĞI GÖREVLER	15
1.8. HOCALARI	16
1.9. ÇAĞDAŞLARI	19
1.10. TALEBELERİ	20
1.11. VEFATI	21

İKİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN SARF TEDRİSATI

2.1. MOLLA ABDULLATİF'İN SARF ÖĞRETİMİNDE KULLANDIĞI METODLAR.....	28
2.1.1. Anlatma (Takrir) Metodu.....	29
2.1.2. Soru Sorma Tekniği	29
2.1.3. Açıklama Tekniği.....	29
2.1.4. Alıştırma Tekniği	30
2.1.5. Verimli Ders Çalışma Tekniği	30
2.1.6. Ödev Verme Tekniği.....	30
2.1.7 Ölçme ve Değerlendirme	31
2.2. SAHİH SÜLASİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ	31
2.2.1. Sülası Mücerred Fiillerden İsm-i Fail Türetilişi	32
2.2.2. Sülası Mücerred Fiillerden İsm-i Meful Türetilişi.....	33
2.2.3. Sülası Mücerred Fiillerden Emir Fill Türetilişi	34
2.3. SÜLASİ MEZİD BİR HARF İLAVELİ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ.....	34
2.3.1. Sülası Mezid Fiillerde İsm-i Fail Türetilişi.....	35
2.3.2. Sülası Mezid Fiillerde İsm-i Meful Türetilişi	36
2.3.3. Sülası Mezid Fiillerde Emir Türetilişi	36
2.3.4. Sülası Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi	37
2.3.5. Sülası Mezid Üç Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi.....	38
2.4. RÜBAİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ.....	39
2.4.1 Rübai Mezid Bir Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi	39
2.4.2. Rübai Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi	40
2.5. MUZAAF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ.....	40
2.6. MİSAL FİİLLERİN ÖĞRETİMİ.....	42
2.7. ECVEF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ.....	43
2.8. NAKİS FİİLLERİN ÖĞRETİMİ	44
2.9. LEFİF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ	45

2.10. MEHMUZ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ	46
SONUÇ	48
KAYNAKÇA.....	50
EKLER	53

KISALTMALAR

<i>A.s</i>	Aleyhisselam
<i>b.</i>	bin (ibn-i)
<i>Bkz</i>	Bakınız
<i>C.</i>	Cilt
<i>c.c.</i>	Celle Celaluhu
<i>DİA</i>	Diyanet İslam Ansiklopedisi
<i>r.a</i>	Radiyallahu anh
<i>S.</i>	Seyda
<i>M.</i>	Molla
<i>nşr.</i>	Neşreden
<i>ö</i>	Ölümü
<i>s.</i>	Sayfa
<i>thk.</i>	Tahkik
<i>v.</i>	Vefatı
<i>yy.</i>	Yüzyıl

GİRİŞ

A-ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Molla Abdullatif Şemami'nin hayatını ve sarf tedrisatını konu edinen bu çalışma sarf tedrisatı açısından ve bölgede medhedilen şemami sarfının yazıya dökülmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Zira “Şemami Sarfı” diye anılan Molla Abdullatif Şemami'nin sarfının büyük bir bölümü şifahidir. Yani bu sarfın kahr ekseriyetini Molla Abdullatif talebelere şifahi olarak aktarmış, talebelerinden daha sonra müderris olanlar da aynı metodu kullanarak bu tedrisata devam etmişlerdir. Bu sarf metodun geleneksel medrese tedrisatından farklı bir metoda sahiptir. Önemli görülen nokteler üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra bölgede Molla Abdullatif gibi İslam'a hizmet etmiş ve Molla Abdullatif'in değerli hocaların hayatlarının kayıt altına alınmasının önemi aşikârdır.

B-ÇALIŞMANIN AMACI

Bölge de böylesine temayüz etmiş sarf metodunun akademik camiada da kullanılabilirliği düşünülmüş ve Molla Abdullatif'in sarf tedrisatında nelere dikkat ettiği üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Ayrıca ekseriyetinin şifahi olduğu ve kürtçe olarak aktarılan Şemami Sarfı'nın yazıya dökülmesi, Molla Abdullatif Şemami'nin sarf öğretiminde takip ettiği metodolojilerin araştırılması çalışmanın temel amaçlarındandır. Bunların yanı sıra bölgede İslam'a hizmet etmiş, zor şartlar altında İslami ilimler alanında uzun yıllar faaliyet gösteren değerli hocalar zikredilmiştir. Medreselerin işlevsellğine ve ehemmiyetine dikkat çekmek çalışmamızın bir diğer amacındandır.

C-ÇALIŞMANIN ALANI

Bu çalışmanın sınırları, Molla Abdullatif Şemami'nin edebiyatçılığı, nahivciliği vs. özelliklerini kapsamamakta olup sadece sarfçılığını kapsamaktadır. Sarfçılığı değerlendirilirken tedrisat süresince verilen bütün fiillerin ele alınması

tezin hacmini aşacağından her bölümden birer fiil üzerinden incelenmiş, talebeye ezberlettiği ve çekimlettiği fiiller ek 1 olarak, çekimlerin asılları ve üzerinde uygulanan i'aller de ek 2 olarak tezin sonuna ilave edilmiştir. Çalışmada da görüleceği üzere Molla Abdullatif'in fiillerin asıllarının, çekimlerinin üzerinde nasıl durduğuna, yer yer yaptığı itirazlara değinilmiştir. Yine bu alanda talebeye ezberletmiş olduğu sarf dıbacesi yazıya aktarılmıştır. Ayrıca talebeden ezberlemesini istediği fiillerin tümü ve çekimlerin bir kısmı tablo halinde ekler kısmına eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'İN HAYATI

1.1. DOĞUMU VE AİLESİ

Molla Abdullatif Şemami, her ne kadar Şemami köyünden sanılsa da aslında Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı eski ismiyle “Dalita Jérin” olarak bilinen Aşağı Polat köyünde dünyaya gelmiştir. Şemami köyünde yarım asırdan fazla ikamet etmesi ve ders vermesi hasebiyle Şemami köyüne nispet edilmiştir. Resmi kayıtlara göre 1924 doğumludur ama ailesinin verdiği malumatlara göre gerçek doğum tarihi 1920'dir. Asıl ismi Murat Cengiz'dir. Kemberli köyünde ikamet eden Şeyh Abdulhakim'in yanına gittiğinde ismi hocası tarafından Abdullatif olarak değiştirilmiş kendisi de bu ismi benimsemiştir. Öyle ki Molla Abdullatif kendine ait bütün kitaplarında musemma tarzında **أَلْمَلِكُ لِلْمُضَافِ إِلَيْهِ لَا لِلْمُضَافِ** yazmış ve bununla şunu kastetmiştir; Aslında her ne kadar bu kitap kul olan Abdüllatif'e ait olsa da hakikatte ise mal ve mülk, bu tamlama isimde muzafunileyh olan Latif'e yani Allah'a (c.c.) aittir. ¹ Halk tarafından da hep bu isimle tanınır ve anılır olmuştur.

Babasının ismi Ömer, dedesinin ismi ise Cuma'dır. Molla Abdullatif'in soyu Muş Muxakom seytlerine dayanmaktadır. Aynı zamanda seydası olan Molla Selahattin Kaplan'ın kız kardeşi ile evlilik yapmış ve bu evliliğinden altı erkek beş de kız çocuğu olmuştur. Erkek evlatlarından üçü küçük yaşta vefat etmiştir. Bunlar: Muhammed Nesih, Abdulbaki ve Ahmet'tir. Yaşayan erkek çocukları, Ramazan, Abdullah, Abdurrahim, kızları ise Vildan, Fatma, Şükran, Gevher ve Naima'dır.²

1.2. TAHSİLİ

Molla Abdullatif'in eğitim hayatı şu şekilde olmuştur: İlk okumaya Mala Hesé denen köyde başlamıştır. Bu köy aynı zamanda Molla Abdullatif'in kendi

¹ Faruk Kazan, “Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği”, **Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2018, C.2, Sayı 1, s.13

² Kazan, “Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği”, s.13; Abdullah Cengiz (Molla Abdullatif Şemami'nin oğludur) ile 01.06.2019 tarihinde yapılan görüşme

köyüdür. 10 yaşındayken Molla Mustafa'nın³ yanında ve köy imamının yanında okumaya başlamıştır. Üçüncü günün sonunda artık Kur'an'ı okuyabilecek seviyeye gelmiştir. Molla Mustafa'nın oğlu ile birlikte burada biraz daha okuduktan sonra Ali adında bir ders arkadaşı daha edinmiş ve bu ders arkadaşıyla küçük yaşta ilk ilim yolculuğuna çıkmıştır. Molla Abdullatif, arkadaşı Ali ile bir köyden geçerken köyün köpekleri tarafından kovalanmış, bu nedenle o köyde durmayıp Delka⁴ denen bir köye gelmiştir. Delka köyünde çok uzun süre kalmayıp arkadaşı M. Recep ile beraber Barın⁵ köyüne gitmiş ve orada *Muharrer*⁶ adlı kitabı okumuştur. Bu köyde yaklaşık bir ay kalmış ve bir ayın sonunda arkadaşı Recep ile yağ toplamak için köyüne geri dönmüştür.⁷ Yağ temin ettikten sonra Molla Abdullatif, bu köyün ardından Havinge⁸ adında başka bir köye geçmiş, bu köyde de üzüm temin ettikten sonra medreseye dönmüş ve Molla Abdullatif, bu köyde bir süre daha okumuştur.⁹

Havinge köyünden sonra Boşat¹⁰ köyüne doğru bir ilmi yolculuk daha gerçekleştiren Molla Abdullatif, talebelerine anılarını anlatırken bu köydeki medresenin bulunduğu yerin çok karanlık ve ürkütücü olduğunu söylemiştir.¹¹ Molla Abdullatif, Boşat köyünün ardından Ferhand köyünde bulunan medreseye geçmiştir. Molla Yahya Ferhandi'den bir süre ders almış daha sonra yine ilim tahsili için Bülbül¹² köyüne geçmiştir. Bu köyün ardından Üçbasamak, Susuz ve Eskiköy'de ikişer ay süreler ile kalmıştır.¹³

Molla Abdullatif bu köylerin ardından Seyda Molla İbrahim'in o dönem ikamet ettiği Şidada¹⁴ köyüne gitmiştir. Bu köyde kıtlık baş göstermiş ve bütün

³ Molla Abdullatif'in aynı zamanda amcasının oğludur.

⁴ Şuan Diyarbakırın Kulp ilçesine bağlı Bağcılar köyüdür.

⁵ Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı bir köydür.

⁶ Ebü'l-Kasım Abdülkerim b. Muhammed El-Kazvini (v. 623/1226) tarafından yazılan Şafii fıkıh kitabıdır.

⁷ O dönemde yağ, medreselerin temel geçim kaynaklarından sayıldığından talebeler tarafından yağ toplanmaya çıkmıştır.

⁸ Köy ismi daha sonraları Uygur olarak değişmiştir.

⁹ Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", sy, 13; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme; Ahmet Tokay ile 05. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme,

¹⁰ Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı bir köydür. Köyün ismi Boyunlu olarak değiştirilmiştir.

¹¹ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

¹² Veysi Ezgi (Molla Abdullatif'in son dönem talebelerindendir) ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

¹³ Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s. 15

¹⁴ Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Seçeler köyüdür

talebeler dağılmak zorunda kalmıştır. Sadece Molla Abdullatif eve gitmemiş ve yaklaşık bir yıl bu köyde kalmaya devam etmiştir. Bir yılın ardından Mara¹⁵ köyüne, oradan da yörede meşhur olan Seyda Molla İbrahim Belli'nin bulunduğu Başköy'e gitmiştir. Ancak Molla İbrahim kendisine medresesinde talebelerin sayısının çok olduğunu bundan dolayı da ancak kontenjan olduğunda kendisini alabileceğini söylemiştir. Molla Abdullatif, bu medreseye yer açılır açılmaz yerleşmiş ve Molla İbrahim Belli'nin yanında *Suyuti*¹⁶, *Hallu'l-Maakıd*¹⁷, *Gülüstan*¹⁸, *Muhyeddin*¹⁹ gibi birçok kitabı okumuştur.²⁰

Molla Abdullatif kendini ilme adadığından askerliğini hep ertelemiştir. Bu durum kendisini asker kaçağı durumunda bırakmıştır. Medreseden izin alıp kendi köyüne döndüğü esnada askerler tarafından durdurulmuş ve askerliğe gönderilmiştir. Bundan dolayı Molla Abdullatif, eğitimine dört yıl ara vermek zorunda kalmıştır. Askere gönderilen Molla Abdullatif bu durumu hocasına haber verememiştir ancak acemiliğini İstanbul Hadımköy'de yaptıktan sonra Şemdinliye gönderilmiş, Şemdinli yakınlarında insanların tarlada çalıştıklarını görüp bir şekilde dikkatlerini çekmiş ve Arapça yazmış olduğu mektubu trenden köylülere atmıştır. Köylüler, Molla Abdullatif'in attığı bu mektubu Molla İbrahim Belli'ye ulaştırmışlardır. ²¹

Molla Abdullatif, askerlikten sonraki hayatını talebelerine şu şekilde ifade etmiştir:

“Askerlikten dönünce Melefiyata ²² 'da bulunan ve o dönemde henüz kayınbiraderim olmayan emekli müftülerden ve Üstad Bediüzzaman'ın talebelerinden Seyda Molla Salahattin Kaplan'ın yanına gittim. Orada hem ders

¹⁵ Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı bir köydür. Köyün ismi Bahçeli olarak değiştirilmiştir.

¹⁶ Celaleddin Ebu'l Fazl Abdurrahman b. Kemaleddin Ebu Bekr b. Muhammed el-Huzayri es-Suyuti (v. 911 1505)' nin İmam Malik'in (v.672/1273) Elfiyesinin üzerine yazmış olduğu gramer kitabıdır.

¹⁷Ebu Muhammed Cemalüddin Abdullah b. Yusuf b. Ahmed b. Abdillan b. Hişam el-Ensari el-Misri (v.761/1360) tarafından yazılmış meşhur bir gramer kitabıdır.

¹⁸ Ebu Muhammed Muslih al-din bin Abdallah Şirazi (v.1292) tarafından yazılan bir şiir kitabıdır. Eser İran Edebiyatının en önemli eserleri arasında sayılmaktadır.

¹⁹Esiruddin Mufaddal İbn-i Ömer-u'l Ebheri (v.1265) tarafından yazılan mantık metni olan İsağoci' nin şerhidir.

²⁰ Kazan, “Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği”, s.15-16, Abdullah Cengiz ile 08. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme,

²¹ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

²² Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı bir köydür.

okudum hem ders vermeye başladım. Daha sonra Süllem adlı mantık kitabını Molla Fahreddin'in yanında onbeş günde bitirdiğim Dêrîzbîne²³ köyüne gittim. Oradan dört arkadaşla beraber Suriye'deki Âmûd şehrine gitmeye karar verdik. Yol çok sıkıntılı olduğu için iki arkadaşımız yarı yolda dönmek zorunda kaldılar. Biz iki kişi ise tüm sıkıntılara rağmen oraya ulaşmayı başardık. Ama yolda gerçekten de çok sıkıntılar çektik. Yolda ayakkabılarımız dayanamadı yırtıldı, mağaralarda yatmak zorunda kaldık. Soğuktan korunmak için üzüm bağlarında daha önce budamak için kesilen ve üst üste yığılan çalı çırpıların arasına sığındık. Âmûd'da bir miktar okuduk. Ancak kaçak olarak gittiğimiz için fazla kalamadık. Çünkü yakalanmış ve sınır dışı edilmiştik. Allah'tan kitaplarımıza el koymadılar kitaplarımızı bize geri verdiler.”²⁴

Molla Abdullatif bu yolculuğunda Suriye sınırında askerlerce darp edilmiş, kendisini getirmeye çalışan taksici ise tutuklanmıştır. Molla Abdullatif askerler tarafından tekrar serbest bırakılmış fakat taksicinin kendisini getirmek için yanında olduğunu ve kendisinin de serbest bırakılana kadar hiçbir yere ayrılmayacağını söylemiş nihayetinde taksiciyi askerlerin elinden alabilmiştir.²⁵

Molla Abdullatif ilim tahsil ederken birçok zorluklar yaşamış, sabrı ve dirayeti sayesinde bu zorlukların üstesinden gelebilmiştir. Öyle ki bu sıkıntılardan bazılarını ara ara talebeleri ile paylaşmıştır. Talebelerine anlattığı anılardan birkaç tanesini şöyle ifade etmektedir:

“İlim tahsil ederken imkânlar o kadar kısıtlıydı ki birçok kere civar köylere gider, tandır kenarlarında varsa kuru veya yanmış ekmekleri toplar medreseye dönerdik. Hatta bir defasında ahırda gizli gizli ders yaparken yiyeceğimiz yoktu. Bir ara farenin deliğinin yanında bir ekmek kırıntısı gördüm, fare o ekmeği deliğe sokmak istemiş ama sokamamıştı. O kadar açtım ki o ekmeği alıp yedim.”²⁶

²³ Mardin'in Midyat ilçesine bağlı bir köydür.

²⁴ Kazan, “Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği”, s. 16,

²⁵ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Ahmet Tokay (Molla Abdullatif'in son dönem talebelerindendir) ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

²⁶ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Abdulahad Erenkara (Molla Abdullatif'in son dönem talebelerindendir) ile 14.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

Molla Abdullatif'in talebelerine anlattığı anılardan bir başkası da şudur: *"Bir defasında Silvan'dan Kulp'a ailemi ziyarete gittim. Dönüşte annem bohçamı hazırlamış, içine eşyalarımı koymuştu. Ben de kitaplarımı içine bırakmıştım. Medreseye geldim, gece olduğu için bohçayı açmamıştım. Sabah uyandığımda bohçamın açık ve karıştırılmış olduğunu gördüm. Bohçamda bir kalıp sabun vardı ve o sabun ısırmış gibi duruyordu. Çok geçmedi ki bir talebe yanıma geldi ve dedi ki ben dün gece çok acıkmıştım yiyecek birşeyimiz de yoktu, sen de evden gelmiştin. Annenin senin için birşeyler hazırlamış olabileceğini düşünerekten bohçana girdim ve o sabunu kesme sanıp ısırđım."*²⁷

Dönemin şartlarının ağır olduğu, imkânların bugünkü imkânlara nazaran çok daha kısıtlı olduğu aşıkardır. Nitekim Molla Abdullatif talebelerine imkânlarının kısıtlı olduğunu anlatmak isterken şu anısını da anlatmıştır:

*"Medresede iken bir kitabı bitirip yeni bir kitaba başlayacağımız zaman acaba falanca kitap falanca medresede bulunur mu diye köy köy, medrese medrese gezerdik. Aradığımız kitabı hangi medresede bulmuşsak, orada bir süre misafir olarak kalır o kitabı istinsah eder ve medresemize dönerdik. Daha sonra bizim medresede de o kitaptan okuyacak olan varsa o da medresede istinsah ederdi."*²⁸

Molla Abdullatif'ten ders alan talebelerinin söylediğine göre ve gördüğümüz kadarıyla Molla Abdullatif'in ders verdiği sıra kitaplarının çoğu kendi el yazısıdır. Hatta medresede ders kitabı olarak okuttuğu *Kafiye*'nin tümü, *Suyuti*'nin ise yarısı kadarı Molla Abdullatif'in el yazısından oluşmaktadır.²⁹

1.3. EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİ

Molla Abdullatif İslami ilimleri okuturken takip ettiğı usulü ile klasik usul arasında benzerlikler olmakla birlikte, Molla Abdullatif'in kendine has bir metodu vardır. Bunun en somut örneğı de sabah namazının ardından talebeleri ile Kur'an-ı

²⁷ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme; Ahmet Tokay ile 05. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme

²⁸ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

²⁹ Ahmed Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme, Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Abdulahad Erenkara ile 14.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

Kerim okuması, talebelerinden tecvid okuyanlara tecvid, sarf okuyana sigâ-kalp, nahiv okuyanlara irab ve terkip sormasıdır. İlmi teorik olarak işleminin yanı sıra pratik olarak da ele almıştır.

Çağdaşlarının ifadesine göre Molla Abdullatif çok fazla disiplinlidir.³⁰ Gün içerisinde talebelerinden derslerini dinler, talebelerin ezberlemesi gereken yerler varsa ezberlerini alırdı. Talebelerini sürekli gözetimi altında tutar, geceleri medreseyi hiç beklenmedik anlarda ziyaret ederdi. Talebeleri ile her daim ikili diyalog içinde olmaya özen gösteren Molla Abdullatif, talebenin asla boş zaman geçirmesine müsaade etmez, hatta bir yere misafirliğe gideceklerse dahi talebelerle yolda ders yaparlardı.³¹

Molla Abdullatif, talebelerin uyması gereken kuralları manzum bir biçimde bir kâğıda yazmış ve talebelerine ezberletmiştir. ³² Bu şiir, mülemma ³³ tarzında yazılmış olup Molla Abdullatif'in eğitime ve eğitimde disipline ne denli önem verdiğini açıkça ifade etmektedir:

مَنْ لَمْ يُصَلِّ الرَّوَائِبَ الْقُبْلِيَّةَ وَ الْبُعْدِيَّةَ لِيَذْهَبَ عَلَى الرَّأْسِ وَ عَلَى عَيْنِيَّةِ

“Kim ki namazdan önceki ve sonraki sünnetleri kılmazsa, baş göz üzerine buyursun gitsin.”

وَمَنْ لَمْ يُدْرِكِ الْجَمَاعَةَ مَعَ جَمَاعَتِي لِيَذْهَبَ لِأَنَّ دَرَسَهُ فَوْقَ طَاقَتِي

“Kim ki benim cemaatime yetişmezse; buyursun gitsin, zira onun dersi benim gücümün üzerindedir”

مَنْ قَرَأَ وَ لَمْ يَحْصُلِ الْعِلْمُ لَقِيلَ فِي حَقِّهِ إِذْهَبْ هِجْ دُورَمَهْ

“Okuyupta ilim tahsil etmeyen kişi hakkında “hiç durma git” denecektir.”

وَمَنْ لَمْ يَتَوَاضَعَ لِرِفَاقِهِ جَدًّا لَقِيلَ فِي حَقِّهِ أَوْ غُورِبَهُ بِكُدَا؟

³⁰ Molla Said Yıkılmaz ile 16.04.2019 tarihinde yapılan görüşme

³¹ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Ahmed Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme, Abdulahad Erenkara ile 14. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme

³² Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

³³ Sözlükte “renk renk, alacalı olan” manasına gelen mülemma, terim olarak özellikle Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Farsça söylenmiş beyit ve mısraların oluşturduğu şiirler hakkında kullanılır. Bu şekilde şiir yazmaya telmi’ de denir. Bkz. Rıza Kurtuluş-İskender Pala, Mülemma, *DİA*, 2016, XXXI, s.539, Cemal Kurnaz- Halil Çiçek, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, Kurgan Edebiyat, Ankara, 2013, s.104-105

“Arkadaşlarına karşı ciddi tevazu içerisinde olmayan kişi hakkında ‘Uğurlar olsun, nereye?’ denecektir.”

وَمَنْ لَمْ يَحْفَظْ حُدُودَ الشَّرِيعَةِ لَقِيلَ فِي حَقِّهِ رَوْ إِلَى طَرِيقَةٍ بَاطِلَةٍ

“Şeriatın sınırlarına riayet etmeyen kişiye “batıl yola git” denecektir.”

Medresenin kural ve kaidelerinin yazılı olduğu bu manzumeye Molla Abdullatif, İbni Verdi’ye ³⁴ (v.749/ 1349) ait Lamiyye adlı kasideden alıntılar yapmıştır. Eklediği beyitler şunlardır:

وَاحْتَفَلْ لِلْفَقْهِ فِي الدِّينِ تَشْتَغِلْ عَنْهُ بِمَالٍ وَ خَوْلٍ

“Dikkatini dine ve fıkha ver; mal ve mülk ile uğraşmamış olursun.”

فِي ازْدِيَادِ الْعِلْمِ ازْغَامُ الْعَدَا وَ جَمَالُ الْعِلْمِ إِصْلَاحُ الْعَمَلِ

“İlmin artışında düşmanın zorlanması vardır. İlmin güzelliği de amelin iyi yapılmasıylaadır.”

وَ ادَّرِعْ جَدًّا وَ كَدًّا وَ اجْتَنِبْ صُحْبَةَ الْحُمَقَى وَ أَرْبَابِ الْخُلَلِ

“Ciddiyet ve gayreti kuşan, ahmakların sohbetinden ve bozgunculardan sakın.”

مُلٌّ عَنِ النَّمَامِ وَ اهْجُرْهُ فَمَا بَلَغَ الْمَكْرُوهُ إِلَّا مَنْ نَقَلَ

“Dedikoculuktan geri dur ve ondan uzaklaş. Zira kötü sözü dedikoducudan başkası taşımaz.”

دَارِ جَارَ السُّوءِ بِالصَّبْرِ وَ إِن لَّمْ تَجِدْ صَبْرًا فَمَا أَحْلَى النَّقْلِ

“Kötü komşuyu sabır ile idare et. Sabredemezsen taşınmak ne de güzeldir!”

Lamiye kasidesinden sonra Molla Abdullatif talebelerine dua mahiyetinde bir beyit yazarak manzumeyi sonlandırmıştır. O beyitte şudur:

أَزَالَ اللَّهُ عَنْكُمْ كُلَّ آفَةٍ كُنُونِ الْجَمْعِ فِي حَالِ الْإِضَافَةِ

“Allah sizden bütün afetleri, İzafe halindeki cem’i nunu gibi gidersin.”

³⁴ Asıl adı Ebu Hafs Zeynuddin Ömer b. El Muzaffer b. Ömer el-Bekri el-Kureyşi’dir. Şafii fıkıh alimi, edebiyatçı ve şairdir.

1.4. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Molla Abdullatif edebiyata ve şiire oldukça önem veren bir âlimdir. Nitekim ezberlediği beyit sayısı bini aşmıştır. Arapça şiirlerin yanında Farsça ve Kürtçe şiirler de ezberlemiş ve talebelerine de ezberletmiştir. *Gülistan*³⁵ ve *Pendi Attar*³⁶ kitaplarını ders olarak okutmuştur. Sadi Şirazi'ye çok fazla önem vermiş olacak ki talebelerinden Molla Cemil'e yazdırmış olduğu icazetnamenin son sayfasına Sadi'nin nasihat dolu şu şiirini eklemiştir:

ندیدم به ز خاموشی خصالی	نظر کردم به چشم رای و تدبیر
ولیکن هر مقامی را مقالی	نگویم لب ببند و دیده بر دوز
که باشد نفس انسان را کمالی	زمانی درس علم و بحث تنزیل
که خاطر را بود دفع ملالی	زمانی شعر و شطرنج و حکایت
نگردد هرگز از حالی به حالی	خداست آنکه ذات بی نظیرش

Düşünce ve tefekkür gözü ile baktım, susmaktan daha güzel bir haslet göremedim. Gözlerini bağla, dudaklarını dık demiyorum; fakat her sözün (söylenecek) bir yeri vardır.

İlim, araştırma ve kuran zamanı... ki bunlar insanı olgunlaştırır.

Şiir, satranç, hikaye zamanı ise kalbin sıkıntılarını giderir.

Sadece Allah'tır; benzersiz ve eşsiz olan, birr halden başka bir hale dönüşmeyen...

Sadi'nin bu nasihatlerine Molla Abdullatif'in kendisi de uymuş ve kendisine neden fazla konuşmuyorsun diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

نَعِيشُ فِي زَمَنِ زَمَنِ الْفِتْنَةِ وَالسُّكُوتِ

لَدَا ابْتَعَدْنَا عَنِ السِّيَاسَةِ وَالزَّمْنَا الْبُيُوتِ

³⁵ Ebu Muhammed Sadi Müşerrifüddin Muslih b. Abdillab b. Müşerrif Şirazi (v. 691/1292) tarafından kaleme alınan farsça edebiyat kitabıdır. Sadi'nin en meşhur eserlerindendir.

³⁶Ebu Hamid Feridüddin Muhammed b. Ebi Bekr İbrahim-i Nişaburi (v.618/1221) tarafından kaleme alınan farsça bir eserdir. Aynı zamanda nasihat kitabıdır.

زَمَنْ يُرَى فِيهِ الْحَقُّ بَاطِلًا وَ الْبَاطِلُ حَقًّا

لِذَا اعْتَصَمْنَا بِالرَّضَى بِأَدْنَى الْقُوْتِ

“Fitnenin (olduğu) ve susmanın (gerektiği) bir çağda yaşıyoruz,

Bundan dolayı siyasetten uzak durduk ve evlere çekildik.

Bu çağda hak batıl, batıl da hak olarak görülür,

Bundan dolayı ki azıcık gıda ile razı olmaya tutunduk.”

Molla Abdullatif’in şiir yazma kabiliyeti oldukça güçlüdür. Talebeleri ile muşa’are³⁷ yaparken irticalen şiirler söylemiş daha sonra talebelerine durumu izah etmiştir.³⁸ Molla Abdullatif, medresedeki talebeleri ile tatil günü olan Perşembe gününün akşamları oyun oynamış ve irticalen şu beyitleri söylemiştir:

خُونْدَغِي عَلَمِي حَقِي	خُذْ يَدَيَّ فَقِي نَقِي
رَبِي زَدْنِي فِي عَشْقِي	خُوزْكََا اَز بُوْمَا فَقِي
جَاهِل غَافِل دِيمَشَه	كَيْفَا فَقِيَانِ پَر خُوشَه
هَنْگَا دِزَانْتِ نَخُوشَه	وختا چو قبرا رشه
سَه صَد وَ شَصُطْ وَ شَشَه	طُوقَمَاقِ لَسَرِ سُرُوي

Şiiri hayatının her alanında kullanan Molla Abdullatif bir gün bir arkadaşı ile Molla Cabir denen köyden Şemami köyüne gelmiş ve o gün nöbetçi olan talebeye bir beyit yazıp göndermiştir. Talebenin çay hazırlamasını isteyen Molla Abdullatif şöyle bir latife yapmıştır:

نَطْلُبُ الشَّايَ بِالتَّبَادُرِ	جِنْنَا مِنْ خُوجَه جَابِرِ
نَذْفِنُكُمْ تَحْتَ الْمَقَابِرِ	إِنْ تَنْسَوْا أَوْ لَمْ تَحْضُرُوا

“Molla Cabir köyünden geldik ve derhal çay istiyoruz

³⁷ Karşılıklı şiir okuma yarışıdır. Medreselerde talebeler istişhadlar için okudukları kitaplarda geçen beyitleri ezberlerler ve kendi aralarında müşaaare yaparlar.

³⁸ Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

Unutur veya getirmezsensiz sizi kabirlere gömeceğiz.”³⁹

Molla Abdullatif'in bu tür latifeleri meşhurdur. Nitekim talebesi olan Molla Mahmud, ahşap bir zeminde yürürken çok ses çıkarmış, Molla Abdullatif'te kendisiyle şakalaşarak şu beyitleri söylemiştir:

رَجُلٌ هَرَّ التَّوْتُ بِأَيْبِكَ مُلًّا مَحْمُودٌ لِهَوِّكَتْ⁴⁰

Kürtçe ve Farsça diline çok iyi derecede hâkim olan Molla Abdullatif'in Kürtçe şu beyiti tüm talebeleri tarafından bilinmektedir:

أَوْ نَرَانَتْ أَوْ نَرَانِمَ أَوْ نَرَانِمَ أَوْ نَرَانِمَ
أَوْ نَرَانَتْ أَوْ نَرَانِمَ أَوْ نَرَانِمَ أَوْ نَرَانِمَ

“Ben bilmediğimi biliyorum fakat o bilmediğimi bilmiyor.

Soru sormaktan korkuyorum, çünkü sorunca bilmediğimi bilecek.”⁴¹

Molla Abdullatif şiirdeki ustalığını nesire de yansıtmıştır. Çevredeki alimlerden biri olan Molla Şükrü ile yazıştığı bir mektubundaki seci'yi bu mektubunda görmek mümkündür. Bahse konu olan mektup şudur:

بعد اهداء جواهر التحيات و انتهاء زواهر السليمات
و ابداء الدعاء بتمديد العمر فيما يؤضاه رب الكائنات
للاخ العزيز الاحب الانور و الحبيب الاعز الازهر
الملا شاكرا اب المحاسن والمزايا و اخ السماحة والعطايا
المتخلق باخلاق سابق الملوك موظف الانتظامات و مراسم البلوك مزيل المناهي و
الريوب والشكوك
ملاذ ذوالخفوض و الشكوك و ذوي السموك

³⁹ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁴⁰ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁴¹ Kazan, “Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği”, s. 26, Veysi Ezgi ile 17.05.2017 tarihinde yapılan görüşme

صانه الله تعالى عن الاكدار الى يوم حشر القرار

يا اخ العزيز اخذنا نميقتكم ورسالتكم الشريف فحمدنا الله على ان اعطانا اخا عزيزا و
صديقا فخيما اللهم احفظنا و احفظه يا مولانا امين يا رب العالمين

الا لا تحزنن اخا البليه

فللرحمن الطاف خفية

هكذا قدر ذو الجلال

فنسئل الله صالح الحال

المستدعى اخوك عبداللطيف الشمامي

خدا داندكه مارا غرض چست

و علم الله حبي من سؤالي⁴²

1.5. TASAVVUFİ YÖNÜ

Molla Abdullatif ilim tahsil ettiği hocalarının da ehl-i tasavvuf olması hasebiyle tasavvufa sıcak bakmıştır. İlk olarak Cizre şeyhlerinden Şeyh Muhammed Said'e, Şeyh Muhammed Said'in vefatının ardından da Şeyh Nurullah'a intisap etmiştir. Daha sonraları hocası Molla Abdussamed ile Menzil'e gitmiş ve orada Şeyh Muhammed Raşit'e intisap etmişlerdir. Molla Abdullatif'in kendisine halifelik de verilmiş fakat kendisi, daha çok ilimle uğraştığından tarikat ile ilgilenmemiştir. ⁴³

1.6. AHLAKİ KİŞİLİĞİ

Molla Abdullatif'in ders verirkenki tutumu ile ders dışındaki tutumu birbirinden çok uzaktır. Perşembe akşamları talebeleri ile oynayan Molla Abdullatif geri kalan günlerinde medresede oldukça disiplinlidir. Öyle ki talebelerin kılık kıyafetinden, köylüler ile olan diyaloglarına kadar büyük bir önem göstermiştir.⁴⁴ Duruşu itibariyle çok nettir. Dine aykırı bir şey gördüğü zaman onu muhakkak engellemeye çalışmıştır. Nitekim 50 yılı aşkın bir süre Şemami köyünde ikamet

⁴² Bkz Ek-7

⁴³ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁴⁴ Ahmed Okay ile 01.04.2019 tarihinde yapılan görüşme, Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme,

etmiş, bir gün dahi çalgılı çengili düğüne müsade etmemiştir. Hatta yakın köylerden birinde çalgılı bir düğün olmuş, Molla Abdullatif iki talebesini yollayıp ya müziği kaldırmalarını ya da kendisinin bizatihi oraya geleceğini söylemiş, düğün sahipleri de hemen müziği sonlandırmışlardır.⁴⁵

Molla Abdullatif'in bu disiplini köy halkının tamamına sirayet etmiştir. Molla Abdullatif'ten köy içinde daha önce çok yaşanan kavgalar, Molla Abdullatifin sert duruşu ile son bulmuştur. Molla Abdullatif, kavga eden olursa bizatihi kendisi cezalandırmış, köylüler de kendisine olan edebinden ve sevgisinden katiyen bu duruma karşı çıkmamışlardır.⁴⁶

Bütün bu disiplinin yanı sıra perşembe ve cuma günleri Molla Abdullatif talebeler ile birlikte zaman geçirmeyi sevmiş ve talebeler ile oyunlar dahi oynamıştır. Talebeleri le oynadığı oyunlar genellikle medrese ehline has olup avamın bilmediği oyunlardır. Bunlar arasında, kêlêk/quçê, brê, şahû ğurab oyunları sayılabilir. Kendisine ait olup olmadığı konusunda bilgi edinemediğimiz şu kasideler ile talebeleri oyuna kaldırmış ve kendisi de bizatihi oyuna dâhil olmuştur.⁴⁷

چوم هلنز لېند تيرى بو هفت ساله لپى ته دگرى

سالا هشتان پوشمان كرى كنكى كنكى كنو كن

كنكى جان تو دزانى

چوم هلندزو لېند رزو بو هفت ساله لپى ته دبزو

كنكى كنكى كنو كن ساله هشتان پوشمان ازو

كنكى جان تو دزانى

Talebeleri ile oynadığı ve kesinlikle ezberlemelerini istediği bir diğer kaside ise şudur:

⁴⁵ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme,

⁴⁶ Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme,

⁴⁷ Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme; Veysi Ezgi ile 17.05.2017 tarihinde yapılan görüşme; Abdulahad Erenkara ile 14.03.2019 tarihinde yapılan görüşme,

مندىلا خو لباكر

سينم دركت سربانا

خزم ژپوز چار تاكر

باى سحرى لدا

فقيان حجره خرا كر

سينم از بخت ته مه

مندىلا خو دهژينه

سينم دركت سربانا

خزم زيوز درتينه

باى سحرى لدا

فقيان ژ حجره درينه

سينم از بخت تمه

Molla Abdullatif, bu tür etkinliklerle medreselerin aslında sosyal aktivitelerden kopuk olmadığını, ilim ile hayatın iç içe olması gerektiğini vurgulamıştır.

Molla Abdullatif'in talebelerine karşı davranışı, tutumu ve adaleti öğrencilerinin kendisine daha çok güven duymasını sağlamıştır. Talebelerine öylesine sahip çıkmıştır ki, bir defasında büyük oğlu Molla Ramazan, bir talebe ile tartışmış ve talebeye bir tokat atmıştır. Molla Abdullatif, oğlunun evli olmasına ve o köyde düzeninin oturmuş olmasına rağmen talebesine vurduğu için oğlunu o köyden göndermiştir.

1.7. YAPTIĞI GÖREVLER

Molla Abdullatif, vefat ettiği Yenievler⁴⁸ diye bilinen köye altı aylık bir süre ile fahri imamlık yapmak için gelmiştir. Molla Abdullatif'in kanaat sahibi olması ve mütevazılığı sayesinde köyde fahri imamlık yapmaya devam etmesine sebep olmuş,

⁴⁸ Yörede Şemami diye bilinen köydür. Molla Abdullatif'in bu köyde kurduğu medrese hala aktif bir şekilde islami ilimler tedrisatına devam etmektedir. Molla Abdullatif bu köyde 54 yıl kalmıştır.

daha sonra aynı köyde kadro almıştır. Daha sonra emekli olmuş fakat vefatına kadar yine bu köyden ayrılmamıştır.⁴⁹

1.8. HOCALARI

Molla Abdullatif yöredeki birçok âlimden ders almıştır. Bunlardan en meşhurları şunlardır:

1.8.1. Molla Yasin Toprak

Molla Abdullatif'in hocası Molla Yasin, Muş şehrinden Diyarbakır'ın Kulp ilçesine yerleşen Molla Derviş'in oğludur. Annesi Şemsihan Hanım'dır. 1906 yılında (h.1315-1316) Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Tuzla köyünde doğmuştur. Altı aylıkken babasını kaybetmiştir. Babası, vefatından evvel eşine vasiyeten “onu mutlaka okut” demiştir.

Okuması, babası tarafından vasiyet edildiği için annesi onu okutmak zorunda olduğunun bilinciyle hareket etmiştir. Kur'an-ı Kerim'i, akide ve mevlüt derslerini köyünde bulunan fahri imam'dan almıştır. Molla Yasin, Üstad Molla Yahya Ferhandi'nin yanında, sıra kitaplarından olan Arapça gramer, Fıkıh, Tefsir, Hadis, Siyer, Mantık, Hesap ve o dönemdeki medreselerde okutulan sıra kitaplarını ders olarak okumuştur.⁵⁰ Bunun dışında Molla Yahya Ferhandi'nin dünürü olan Seyda Molla İbrahim Belli'den de birkaç ders almıştır. Molla Yasin medreseden mezun olmadan önce Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Taxık köyüne yerleşmiş ve orada görev yaptığı süre içerisinde bir yandan talebe yetiştirmiş bir yandan da Ferhand köyüne gidip gelerek medrese öğrenimini tamamlamıştır.

Molla Yasin halk arasında Molla Yasin-i Yüsri diye de bilinir. Molla Yasin, Arapça ve Kürtçe dilinde 6 eser kaleme almış olmasının yanı sıra yaklaşık olarak 1000 den fazla şiir de yazmıştır. Kelam ve fıkıh ilmini ele alan eserleri vardır. Kendisi büyük bir alim olduğundan dolayı “Çiyayen İlme (İlmin dağı)”, Behra İlme (İlmin denizi) ve Reisu'l Ulema (Alimlerin reisi), gibi güzel lakaplarla

⁴⁹ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme; Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁵⁰Z.Fuat Toprak vbşk, “Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmi Kişiliği”, **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, Nisan 2009, s. 126

adlandırılmıştır.⁵¹ Sekiz Ocak 1994 yılında Diyarbakır merkezde oğlu Fuat Toprak'ın evinde vefat etmiştir.

1.8.2. Molla Fahreddin El-Arnasi

Molla Fahreddin 1328/1910 yılında Mardin'in Midyat ilçesinin Arnas köyünde doğmuştur. Nisbetini doğduğu köyden almıştır. 7 yaşında babasını kaybeden Molla Fahreddin'in ilmi ile annesi ilgilenmiştir. İlk tahsilini Arnas köyü imamının yanında yapan Molla Fahreddin, daha sonra Molla Salih Tilmizi'ye⁵² öğrenci olmuştur, Mola Hasan'ın yanında sıra kitaplarını okumuş ve icazetini de kendisinden almıştır.

Batman'da uzun süre kalmış, ilim ve irşad faaliyetlerini burada sürdürdüğünden dolayı bölgede Molla Fahreddin el-Batmani diye de anılmıştır.⁵³ Bölgede oldukça tanınan ve 10 un üzerinde eser kaleme alan büyük bir alimdir. Sarf, nahiv, belagat, fıkıh ve mantık alanında eserler kaleme almıştır. Bunlardan Telif edilip basılanlar mevcuttur. Halk arasında son derece muteber olan ve çok sayıda talebe yetiştirme hizmetinde bulunan Molla Fahreddin 1 Şubat 1972 de vefat etmiştir.

1.8.3. Molla İbrahim Belli

1891 yılında doğmuştur. Kendisini Molla İbrahim Halil el-Hiyani şeklinde ifade etmiştir. 12 yıl Bismil'e bağlı Bameydan köyünde 8 yıl Başko köyünde kaldıktan sonra Belli köyüne yerleşmiştir. Aynı zamanda kayınpederi olan Molla Yahya Ferhandi'den icazet almıştır. Çok sayıda öğrenci yetiştiren müderrislerdendir. İcazet verdiği kimseler arasında Diyarbakır'ın eski müftülerinden Molla Salih Tanrıverdi, kendi oğlu Molla Abdulkaki Aslan⁵⁴, damadı Molla Şemseddin-i Ğarzi, Seyfülmülük köyünde ikamet etmekte iken 2008 yılında vefat eden Şeyh Mehdi, Silvan'ın Salik köyünden Molla Ömer, Molla Abdullatif-i Şemami, Çınar müftülüğü

⁵¹ Z. Fuat Toprak vbşk, "Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsrî) Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.121,123

⁵² Meşhur Molla Hüseyin Küçük'ün mücazıdır.

⁵³Abdulkerim Ünalın, "Molla Fahrettin Batmani'nin Hayatı ve Eserleri", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 3, Nisan 2010, s.129,130

⁵⁴ Molla Abdullatif, Molla Abdulkakiden de ders almıştır. Molla Said Yıkılmaz ile 16.04.2019 tarihinde yapılan görüşme

yapmış olan Molla Muhammed-i Emin ve Molla Salih-i Akiki sayılabilir. Molla Abdullatif icazetini bu seydasından almıştır. Molla İbrahim ise icazetini Molla Yahya'dan almıştır. 1963 yılında 72 yaşında iken Bismil'in Belli köyünde vefat etmiştir ve orada defnedilmiştir.⁵⁵

1.8.4. Molla Yahya Ferhandi

1276/1859 yılında Silvan'ın Ferhand⁵⁶ köyünde dünyaya gelmiştir. Daha küçük yaşlarda iken Muş'ta müderris olan babası Molla Hacı'nın yanında okumaya başlamış ardından dönemin Silvan müftüsü Molla Ahmed'den ders almıştır. Son olarak Şeyh Ömer-i Tilşahmi'den ders almış ve icazetini de bu zattan almıştır. Ayrıca Şeyh İbrahim-i Bahçe'nin oğlu Şeyh Said-i Bahçe'den de bir müddet ders almış ve ondan da bir icazet almıştır. Muş'ta müderris iken Silvan beyleri olarak bilinen Azizoğulları tarafından Silvan'a getirilmiş ve ilmi faaliyetine burada devam etmiştir. Yörede ilmi açıdan epeyce şöhret kazanmış, çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Bunlar arasında Molla İbrahim-i Belli, Diyarbakır'ın eski müftülerinden Molla Salih Tanrıverdi, Molla Yasin Toprak, Silvan eski müftülerinden Mehmet Uyanık, Kozluklu Molla Şemseddin-i Ğarzi, Eski Ergani müftülerinden Molla Abdulkuddus ve Molla Ahmed-i Cevzi sayılabilir ⁵⁷ Bilindiği kadarıyla herhangi bir eser bırakmamıştır. 1372/1952 yılında 93 yaşında iken vefat etmiştir.⁵⁸ Molla Abdullatif bu seydasından bahsederken kerametlerini anlatmıştır.⁵⁹

1.8.5. Molla Abdussamed Ferhandi

Yukarıda kendisinden bahsettiğimiz Molla Yahya Ferhandi'nin oğludur. 1335/1917 yılında Silvan'ın Ferhand köyünde doğmuştur. İlk olarak babası Molla Yahya'dan daha sonra Molla Yasin Toprak'tan ders almış, son olarak ilmi icazetini yine babasından almıştır. Babasının sağlığında onun medresesinde bulunmuş ve babasının rahatsızlandığı sıralarda babasının yerine ders vermeye devam etmiştir.

⁵⁵ Cevat Ergin “Son yüzyılda Silvanın Yetiştirdiği Alimler” Uluslar arası Silvan Sempozyumu 2008, s.426

⁵⁶ Köyün yeni ismi Kayadere'dir. Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı bir köydür.

⁵⁷Ergin “Son yüzyılda Silvanın Yetiştirdiği Alimler” s.426

⁵⁸ Abdulkirim Melikoğlu, “Seyda Molla Yahya Ferhandi”, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 2, Kasım 2009, s.141-142

⁵⁹ Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

Kendisi de babası gibi müderrislik görevini yerine getirmiş ve azımsanmayacak derecede öğrenciye icazet vermiştir. İcazet verdiği öğrencileri arasında merhum müftülerden Molla Selahaddin Kaplan ve Molla Hadi Hırabazin sayılabilir. Emekli vaizlerden Molla Sadullah Hatipoğlu da bir süre ondan ders almıştır. Hayatının büyük bölümünü köyünde müderrislik yaparak geçirmiştir. 1977-1981 yılları arasında Şanlıurfa Viranşehir'e bağlı Büyük Merdis köyünde kalmış daha sonra tekrar köyüne dönmüştür. Birkaç yıl daha ilim tedrisatı ile meşgul olmuşsa da yaşlılığı sebebi ile artık ders veremez olmuş ve yurt dışına çıkarak Medine'ye yerleşmiştir. 2013 yılında Medine'de vefat etmiştir.

1.9. ÇAĞDAŞLARI

Bu bölümde Molla Abdullatif ile aynı dönemde ve aynı bölgede yaşayan bazı alimler ele alınmıştır.

1.9.1. Molla Said et-Tağiki

1926 yılında Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Taşpınar köyünde doğmuş olup babasının adı Ahmet dedesinin ismi ise Veli'dir. Soyu, Şeyh Hasan Banuki'den geçip Hz Ebubekir'e kadar gider. Meşhur olduğu isim Seyda Molla Said'i Tağiki'dir ancak yazmış olduğu kitaplar da el-Amedi takma adını kullanmıştır.⁶⁰

Seyda Molla Said, kendi köyünde medrese açan Seyda Molla Yasin'in medresesinde Abdullah Tümüki'nin yanında Kuran-ı Kerim'i bitirmiş daha sonra Molla İbrahim Diliti⁶¹ ve Molla Yusuf Babinir'in yanında *Mevlid*,⁶² *Nubahar*,⁶³ *Gayet-ül İhtisar*⁶⁴ okumuştur. Seyda Molla Yasin, Silvana bağlı Atşa (Susuz) köyüne taşındığı için Molla Said, onunla beraber okumaya devam etmiştir. 2. Dünya Savaşı yıllarında kıtlık meydana gelince Molla Said kendi köyüne gitmiş 1944 yılında kıtlık bittikten sonra Silvan'a bağlı Ferhand köyünde ikamet eden Seyda

⁶⁰ Abdulvahit Yıkılmaz, "Molla Muhammed Said el-Amedi (Yıkılmaz) Hayatı, İlmî ve Tasavvufî Yönü" *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, Sayı 4, Kasım 2010, s.137-138

⁶¹ Kulp'a bağlı Dilit köyündendir. Daha sonra Elazığ'ta vaizlik ve Kulp'ta da müftülük yapmıştır.

⁶² Mella-i Bati olarak bilinen Şey Hasan Ertuşi'nin yazmış olduğu vezinli Kürtçe Mevittir.

⁶³ Şeyh Ahmed Xani'nin çocuklar için hazırlamış olduğu Arapça-Kürtçe Mevzun bir lügattir.

⁶⁴ Eb-u Şüca Ahmed bin Hüseyin'in Şafii fıkhında yazdığı kısa bir metindir

Molla Yahya'nın yanına gitmiş ve orada Şafii fikhını "*Envar*"⁶⁵ ve Farsça "*Gülistan*" okumuştur. Molla Yasin'in Diyarbakır'a yakın Hıdılyas köyüne taşındığını öğrendikten sonra oraya gitmiş ve sıra kitaplarına orada devam etmiştir. 1957 yılında icazetini Molla Yasin'den almıştır.⁶⁶

1.9.2 Molla Salih Tanrıverdi

1908 yılında Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde doğmuştur. İlkokulu dışarıdan bitirmekle beraber medrese eğitiminde Arapça, Farsça, Tefsir, Hadis ve Kelam ilimlerini okumuştur. Bir müddet Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde fahri imamlık yapmıştır. İcazetine kadar medresede okutulan ilimleri Molla Yahya Ferhandî'den almış olsa da icazet diplomasını Molla İbrahim Belli'den almıştır.⁶⁷ 1941 yılında Diyarbakır Kulp ilçe müftülüğüne atanmıştır. 1946 yılında Tunceli Nazımiye ilçe Müftülüğüne, 1952 yılında Muş Varto İlçe Müftülüğüne tayin edilmiştir. Daha sonra Muş il müftülüğüne, 07.01.1961 tarihinde de Diyarbakır il müftülüğüne getirilmiştir. 05.01.1981 yılında görevinde iken vefat etmiştir.⁶⁸ Diyarbakır Şeyh Muhammed mezarlığına defnedilmiştir. ⁶⁹

1.10. TALEBELERİ

Molla Abdullatif yaklaşık olarak 1954-1955 yılları arasında Şemami köyünde medrese kurmuş ve 2008 yılına kadar kesintisiz tedrisata devam etmiştir. Talebeleri arasında tamamen kendisinin yanında okuyup kendisinin yanında icazet alanlar, kendisinin yanında okumayıp fakat yanında icazet alanlar, kendisinin yanında okuyup başka yerlerde icazet alanlar vardır. Yarım asır boyunca tedrisatla uğraşan Molla Abdullatif'in 500 den fazla talebe yetiştirdiği çağdaşları tarafından kabul edilmektedir. Bazı talebelerin isimleri ve memleketleri aşağıda verildiği gibidir.

⁶⁵ el-Envar li a'mal'il-ebrar, Yusuf el Erdebili'ye ait şafii fikh kitabıdır.

⁶⁶ M. Şefik Korkusuz, **Tezkire-i Meşayih-i Amid**, İstanbul, 1997, Cilt II, s. 325; Yıkılmaz, "Molla Muhammed Said el-Amedi (Yıkılmaz) Hayatı, İlmi ve Tasavvufi Yönü" s.139

⁶⁷ Sadreddin Öztoprak, **Şark Medreseleri Bir Ömür**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2003, s. 60

⁶⁸<https://diyarbakir.diyanet.gov.tr/sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=132&MenuCategory=Kurumsal>, 02.03.2019, saat:22:50

⁶⁹ Öztoprak, **Şark Medreseleri Bir Ömür**, s 57.

Molla Abdullatif'in 1955 ile 1970 yılları arasında ders verdiği bazı talebeleri şunlardır: M. Tahir (Kalikî), M. Tahir (Zila), M. Abdurrahman (Kürdika), Molla Abdulbari (Batman), M. Hadi (Helda), M. Sadık Elazığ, M. Halit (Kulp), M. Sıdk (Kulp), M. Dursun (Kahramanmaraş), M. Yusuf (Kahramanmaraş)⁷⁰

1970 ile 1985 yılları arasında ders verdiği talebelerinden bazıları şunlardır: Merhum M. Metin Korkut (Silvan), yeğeni ve damadı M. İhsan, M. Muhammed Şerif (Elazığ), büyük oğlu M. Abdurrahim, M. Abdülkerim (Avgevrê), M. Hasan (Arvali), M. Muhyeddin (Avgevrî), M. Ahmed (Bingöl), M. Hüseyin (Bingöl), Seyyid Bahaeddin, M. Ahmed Şevki (Bismil), M. Muhammed Zülfî, M. Feyat (Kulp), M. Burhan (Kulp), M. Cevheri (Kulp),⁷¹

Molla Abdullatif'in 1985 yılının ardından ders verdiği bazı talebeleri de şunlardır: M. Abdullah oğlu, M. Ahmed Akwêrânî, M. Salahattin (Batman), M. Necat (Bubya), M. Cemal (Bokalkê), M. Abdullah Haydalî, M. İbrahim Haydalî, M. Ömer (Hazro), M. Seyfullah (Resûlaynî), M. Faruk (Lice), M. Veysi (Karacdağî), M. Ahmed (Kulp), damadı M. Ramazan (Melexemisi), M. Abdussamed (Silvan),⁷²

1.11. VEFATI

Molla Abdullatif 2005 yılında bir kış gecesi talebelerini denetlemek amacıyla medreseye giderken kayıp yere düşmüş ve bir daha yürüyememiştir. O günden sonra yatağa bağlı kalan Molla Abdullatif yaklaşık olarak 3 yıl daha o haliyle ders vermekten geri durmamış fakat yakalandığı Parkinson hastalığı sebebiyle derslere ara vermek zorunda kalmıştır. 2012 yılında oğlu Abdullah Cengiz'in görev yaptığı Diktepe köyünde vefat etmiştir. 50 yıldan fazla hayat sürdüğü Şemami köyüne defnedilmiştir.⁷³

⁷⁰ Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.17-18; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁷¹ Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.17-18; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁷² Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.17-18; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

⁷³ Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s. 14; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

İKİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN SARF TEDRİSATI

Arapça dil bilgisi, sarf ve nahiv ilimlerinden müteşekkildir. Sarf ve nahiv gramerin birer parçası olarak bir birini tamamlayıcı iki unsurdur.⁷⁴ Bu bölümde, sarf ilmini genel bir şekilde gözden geçireceğiz.

Sarf ilmini nahiv ilminden ayıran özellik, sarfın kelimenin yapısı ile ilgilenmesidir. Nahiv ilmi ise kelimenin yapısı üzerinde durmayıp cümle yapısı ve harflerin son harekesi üzerinde durur. Sarf ilminin ehemmiyeti dil alimleri tarafından yer yer zikredilmiştir. Ez-Zerkeşi⁷⁵ sarfın önemini anlatırken, sarf ilminin öğreniminin nahivden önce olması gerektiğini savunmuş ve bir müfessirin ihtiyaç duyduğu ilim olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda nahiv ilmine yönelen dil alimleri sarfı da ele almışlardır.

Sarf kelimesi **صَرَفَ يَصْرِفُ** sülasi mücerred ikinci babdandır. Sarf (et-tasrif), sözlük anlamı itibariyle rüzgârın yönünü değiştirmek, çevirmek anlamlarını içermektedir.⁷⁶ Tasrif kelimesi ise tef'il vezninde olup kelimeye teksir ve mübalağa manası kazandırmıştır.⁷⁷ Sarfın birkaç diğer manasını da örneklerle açıklayacağız.

Sarf, “tövbe” anlamına gelmektedir:

ثَلَاثَةٌ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ لَهُمْ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا

Ayrıca “hile” anlamına gelmektedir:

إِنَّهُ لَيَنْصَرِفُ فِي الْأُمُورِ

⁷⁴ Selami Bakırcı, Kenan Demirayak, “Arap Dili Grameri Tarihi”, **Atatürk Üniversitesi FenEdebiyat Fakültesi Yayınları**, Erzurum, 2001, s. 183.

⁷⁵ Asıl adı Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır b. Abdillâh et-Türkî el-Mısırî el-Minhâcî ez-Zerkeşi eş-Şâfiî'dir (ö. 794/1392) İbni Hişam'ın da talebesidir. Bkz. Menderes Gürkan, “Zerkeşi, Bedreddin”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2013, c.44, s. 289-293

⁷⁶İbni Manzur, thk. Muhammed b. Mukerrem, **Lisanu'l- Arab**, I-XX, Dar Sadır, tsz, c.10, s.90; el-İsfahani, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal Rağıb, **el-Müfredat fi Garibi'l Kur'an**, thk. Muhammed Halil Aynfini, Daru'l-Marife, Beyrut. 2005, s. 283; Edip Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, Diyarbakir Kitabevi, İstanbul, 2016 s.7 ; Halil Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017, s. 11

⁷⁷El-Cevheri, İsmail b. Hammad (ö.397), **Es-sıhah, Tacu'l-Luğa ve Sıhahu'l-Arabiyye**, thk. Ahmed Attar, Beyrut 1987, I- VI, c. IV, s. 1385-1386.

Tesniye halinde (الصَّرْفَانِ), gece ve gündüz anlamlarına da gelmektedir.

الصَّرْفَةُ: Ayn şekillerinden bir şekildir.

الصَّرْفُ: Kırmızı boya anlamına gelir.

Kur'an-ı Kerim'de geçen sarf tasrif manaları ise şöyledir:

Yönlendirme anlamında:

وَ إِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ

“Ey Allah’ın Resülü hatırla! Kur’an dinlemek üzere sana cin topluluğundan bir grup yönlendirmiştik.”⁷⁸

Çevirmek anlamında:

صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ

“Allah, onların kalplerini çevirmiştir.”⁷⁹

Bunların yanı sıra, rüzgârın yönünü çevirmek anlamında da kullanılır.⁸⁰

Özet olarak sarf ve tasrif kelimelerinin en yaygın kullanımı çevirmek ve dönüştürmektir.

Sarf ilmini, ıstılahi manada ele alacak olursak elimizdeki en eski tarif Sibeveyhi’ye⁸¹ aittir. Sibeveyhi *El-kitab* adlı eserinde Sarf ilminin tanımını şu şekilde yapmıştır: “Bu ilim Arapların; isim, sıfat, mu’tel ve mu’tel olmayan fiiller ve konuşurken kullanmadıkları mu’tel fillerden kıyas ettikleri kalıplardan oluşturdukları ilimdir.”⁸² Sibeveyhi’nin hem bu tarifi yapması hem de “nahivcilerin, bu bölümü

⁷⁸Ahkaf 29

⁷⁹Tevbe 127

⁸⁰İbni Manzur, *Lisanu’l- Arab*, c. 11, s.90.

⁸¹Ebû Bîşr (Ebû Osmân, Ebû’l-Hasen, Ebû’l-Hüseyn) Sibeveyhi Amr b. Osmân b. Kanber el-Hârisî (ö. 180/796) Basra dil ekolünün en büyük temsilcisidir. hayatı için bkz. Mehmet Reşit Özbalıkcı, “Sibeveyhi” **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,2009, c.37, s.130-134

⁸²Sibeveyh, EbuBîşr ‘Amr b. Osman b. Kanber, **el-Kitab**, nşr. Muhammed Harun, I-VI, Kahire, 1402/1982, c. 4, s.242.

tasrif ve fiil olarak adlandırmıştır” demesi bize mutekaddim dilcilerin bu ilim üzerinde çalıştıklarını açıkça göstermektedir.⁸³ Es-Sirafî, (ö.180/796)⁸⁴ Sibeveyhi’nin bu kitabını şerh ederken, “bir kelimenin vezni üzerinden başka kelimenin inşa edilmesi” diye tarif etmiştir. Er-Rummanî(ö.384/994)⁸⁵ sarfın; ziyade, ilal, ibdal, idğam gibi kelimenin değişik durumlarını inceleyen bir ilim olduğunu ve Sibeveyhi’nin de bunu kastettiğini söylemiştir.⁸⁶

“Sarf, Arapça kelimelerin yapısını, harflerinin asli, zaid, sıhhatli, illetli vs. olmak üzere açıklayan bir ilimdir”⁸⁷ denmesinin yanı sıra, İbni Hacib⁸⁸ “Sarf ilmi, kelimenin irapla ilgili olmayan yönünün, bina (şekil ve yapı) hallerinin bilindiği bir usul ilmidir” diyerek tanımlamıştır.⁸⁹

İbni Malik ise “Sarf ilmi, kelimedeki harfler ve bunların asıl, zâid, sahih, illetli vb. durumlarını inceleyen; harf ve camid isimler alanında olmayıp ilgi alanı sadece müştak (türemiş) isimlerle-fiiller olan bir ilimdir” diye tarif etmiştir.⁹⁰

İbni Hişam⁹¹ “Sarf müfred bir kelimenin, tesniye veya cemi haline sokulması, manevi sebeplerle fiile dönüşmesi gibi lafzi sebeplerden dolayı yapısında meydana

⁸³İsmail Demir, “Sarf Bilgisi ve Ömer b. Ali b. İbrahim b. Halil El-İspiri’nin “Er-Risale fi Temeyyuzi’l- ebvab” Adlı Eserinin Edisyon Kritiği”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi** Sayı 2, 2014, s.62.

⁸⁴Asıl adı Ebu Said El-Hasen b. Abdillâh b. Merzuban Es-Sirafî’dir. Basra’lı dil alimidir. Bkz. İbni Nedim, Ebu’l-Ferec Muahmmad b. İshak, **El-Fihrist**, Beyrut, 1978, s.68; Zülfikar Tüccar, “SİRAFÎ” Ebû Saîd”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c.37, İstanbul, 2009, s.264-265

⁸⁵Tam adı Ebû’l-Hasen Ali b. İsa b. Ali er-Rummani el-Bağdâdî’dir (ö. 384/994) . Aynı zamanda İbni Serrac’ın da talebesidir. Bkz. Sedat Şensoy, “Rummani”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008, c.35, s. 242-244

⁸⁶Hasan Hindavi, **Menahicu’s Sarfiyyin**, Daru’l-Kalem, Suriye-Dimeşk, 1989, s.17.

⁸⁷Bahaeddin Abdullah, **Şerhu İbn ‘Akil**, Daru’t-Turas, Kahire, 1980, c. 4, s. 191.

⁸⁸Asıl adıEbû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus’tur. Medreselerimizde okutulan eş- Şafiye ve el- Kafiye eserlerini kaleme alan alimdir. Hayatı için bkz: Hulusi Kılıç, “İbnü’l Hacib”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul, 2000, c.25, s. 55-58

⁸⁹Cemaluddin Eb Amr Osman b. Ömer ed-Devini en-Nahvi, İbn-i Hacib “eş-Şafiye fi ‘İlmi ‘t-Tasrif” (thk: Hasen Ahmed), Daru’l-Beşairu’l- İslamiye, Beyrut 1995. s.6

⁹⁰Abdullah bin Salih el-Fevzan, Delil u s-salik ila Elfiyeti ibni Malik, Dar Muslim, Riyad, 1999, c.3, s. 273

⁹¹Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişam b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî el-Mısırî (ö. 218/833) es-Sîretü’n-nebeviyye adlı eseriyle meşhur olan tarihçi, dil ve ensâb âlimidir. Bkz: Mustafa Fayda, “İbn Hişam”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul, 1999, c.20, s.71-73

gelen değişikliklerdir. Bu değişikliklerin sahih ve illetli gibi hükümleri vardır, işte bu hükümlere et-Tasrif (sarf) ilmi denir” şeklinde sarfı tanımlamıştır.⁹²

El-Hamelavi, sarfı tanımlarken iki ıstılahi anlamı olduğunu söylemiştir. Bunlardan biri ilmi diğeri ise amelidir. İlmi anlamını “i’rab ve binâ dışındaki kelime durumlarının kurallarını inceleyen bir ilimdir.” diye tanımladıktan sonra ameli anlamını da, “Kelimenin kökünü, farklı manalar elde etmek amacıyla değişik vezinlere dönüştürmektir.” diye tanımlamıştır.⁹³

Sarf ilminin kurucusunun kim olduğu hakkında değişik görüşler ortaya konmuştur. Bunun en temel sebebi sarfın ilk başlarda nahivden bir parça olarak görülmesidir. Sarf ilminin kurucusunun Hz Ali r.a ve Ebu Esved ed-Dueli olduğunu söylemenin yanlış olmadığını, zira Hz Ali’nin vezin konusunda bir veya iki konu kaleme aldığını, bunun da sarfın temellerini oluşturduğunu söyleyenler de olmuştur.⁹⁴

Bir diğer görüş el-Kafici’ye aittir. El-Kafici, alimlerin, sarf ilminin kurucusunun Muaz (r.a) olduğunu söylediğini iddia etmiştir. El-Kafici’nin Muaz’dan kastının Muaz b. Cebel olduğu anlaşılıyor ki sahabeye itlak vardır. ⁹⁵ Fakat Celaleddin es-Suyuti ⁹⁶, el-Kafici’nin bu görüşünde yanıldığını ve sarf ilminin kurucusunun Muaz el-Herra olduğunu söyler.⁹⁷ Bu görüş tam benimsenmemiştir. İbn-i Nedim, “Muaz El Herra’nın kitap yazdığı bilinmez” ⁹⁸ demiştir. Bu da Suyuti’nin görüşünü zayıf kılmaktadır.

⁹²İsmail Demir, “Sarf Bilgisi ve Ömer b. Ali b.İbrahim. Halil el-İspiri’nin Er-Risale fi Temeyyuzi’l Ebbab Adlı Eserin Edisyon Kritiğı”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi** 2, 2014, s.63

⁹³ El-Hamelavi, Ahmed b. Muhammed, “**Şeze’l-arf fi fenni’s-sarf**”, Thk. AlaüddinAtıyye, Şam, 2007, s. 20

⁹⁴ Soner Gündüzöz, “Nahiv ve Sarf İlminin Doğuşu Üzerine”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1997, c.9, S.9, s. 296

⁹⁵ Gündüzöz, “**Nahiv ve Sarf İlminin Doğuşu Üzerine**” s.294

⁹⁶Ebü’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (ö. 911/1505) Bkz. Halit Özkan vbşk. “Suyuti” **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2010, c.38 s.188-198

⁹⁷ Hindavi, **Menahicu’s Sarfiyyin**, s. 53-54; Suyuti, Abdurrahman b. EbiBekr, **el-İktirah fi ‘ilmi usul en-nahv**, (Thk. Ahmet Subhi Fırat), İstanbul Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi (doktora tezi), İstanbul 1975, s. 112

⁹⁸İbni Nedim, **İl-Fihrist**, s. 89- 91.

Taşköprizade “Şüphe yok ki sarf ilmini ilk tedvin eden Ebu Osmân Bekr b. Habîb el-Mâzinî’dir. Sarf ilmi ondan önce nahiv ilminin bir parçasıydı” demiştir.⁹⁹ Elimize ulaşan, ilk müstakil sarf eseri olan et-Tasrif’in el-Mazini’ye ait olmasından dolayı bu görüş daha makul ve tutarlı gözükmektedir.

Molla Abdullatif Şemami’nin sarf tedrisatına giriş yapmadan önce bu tedrisat sürecinde alıntılar yaptığı kaynakları zikretmekte fayda görüyoruz. Genel olarak Molla Abdullatif’in sarfı, zikredeceğimiz kaynaklardan harmanlanmış ve bu kaynaklarda geçen kural ve kaidelere binaen yoğrulmuş bir tedrisattır. Sarf tedrisatında kullandığı kaynaklar şunlardır:

Emsile: Dil öğretiminde kademeli yaklaşım olarak öğrencilere medrese eğitiminde ilk basamak olarak okutulan eserlerden biridir. 15.yy.’dan itibaren medrese eğitiminde okutulan ders kitapları arasında yerini almıştır. Ahmet Çelebi es-Saruhanî, Çörekçizade Köse Efendi gibi şerh yazarları adı geçen bu eseri Hz.Ali (r.a)’a dayandırmaktadırlar.¹⁰⁰ Kabul gören görüş ise müellifinin belli olmadığıdır. Hacim itibariyle küçük olmasına rağmen muhtevası bakımından oldukça zengin bir kitaptır. İçerisinde mazi, müzari, masdar, ism-i fail, ism-i meful, emir vb. kelimelerin çekimlerinin olduğu mufid bir kitaptır.

Bina: Müellifinin kim olduğu bilinmemektedir fakat Şerhu’l Mufasssal’a yapılan bir atıftan dolayı h.538’den sonra yazıldığı anlaşılmaktadır.¹⁰¹ Arapçada fiil kalıpları ile ilgili olmak ile beraber Binau’l-Ef’al olarak da bilinen ve fiillerin mazi ve muzari kalıplardaki ses, mana ve yapı değişikliklerini inceleyen ve Arapçayı öğrenmek isteyenler için hazırlanmış temel kitaplardan biridir. Medreselerde *el-Emsile*’den sonra okutulan kitaptır. Bu kitapta 35 fiil çekim kalıbı yer almakla birlikte fiiller فَعَلَ kalıbı ile kullanılmıştır. Halk arasında söylenegelen “Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur” sözü bu kitaptan bahseder.

⁹⁹Ahmed b. Mustafa Taşköprizade, nşr.Kamil Bekri, “**Miftahus saade**”, Kahire, c.1, s.1

¹⁰⁰ Dursun Hazer, “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları”, **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.287; Ahmed Çelebi es-Saruhahi, **Şerhu-l Emsile**, İstanbul, 1305, s.3, Çörekçizade Köse Efendi, **Emsile Şerhi**, İstanbul, 1262, s.3; Nusrettin Bolelli, “XVIII- XX. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Arapça Öğretimi”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 2005, Sayı 15, s.141

¹⁰¹ Mehmet Çakır, “Bina’ul -Ef’al”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,1992, c.6, s.179

İzzi: İzzeddin İbrahim b. Abdulvehhab b. İmadüddin b. İbrahim ez-Zencani (v. 655/1257den sonra) tarafından kaleme alınmış bir eserdir.¹⁰² *El-İzzi fi't-Tasrif* adıyla da bilinmektedir. Arapça sarf bilgisi incelenirken fiil vezin ve kalıpları, fiillerin geçişli ve geçişsizliği, mastar ve mastar kalıpları gibi konular yer alır. Fiillerin harf sayısına göre tasnifi yapılmıştır. İletli fiiller ve fiillerin istisnai halleri ele alınıp incelenmiştir. Kitabın sonlarında ise ism-i zamân, ism-i mekân ve ism-i âlet konuları ele alınmıştır.

Merahu'l Ervah: Medreselerde *Emsile*, *Bina* ve *İzzi* kitaplarından sonra okutulan sarf sıra kitaplarından biri olup Ahmed b. Ali b. Mes'ud (ö.700/1300-01) tarafından yazılmış geniş ve kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Bu sarf kitabı üzerine pek çok şerh ve haşiyeler yazılmıştır. Osmanlı âlimlerinden biri olan Hasan Paşa'nın el-Miftâh adlı şerhi, Ahmed Dikgöz'ün şerhi ve Fatih Devri alimlerinden Kara Sinan'ın (ö. 885/ 1480) *Merâh el-Ervâh* adlı şerhi zikredilebilir.¹⁰³ İlk bölümünde mastar ve kalıpları, sülasi mücerred fiillerinin altı kalıbı ve bu kalıpların arap kabileler arasında farklı kullanım şekilleri, sülasi fiillerden türeyen mezid, oniki fiil kalıbı, rubai mücerred fiiller, bu fiillerden türeyen rubai mezid fiilleri ve mülhakları ile humasi mezid, südasi mezid gibi buna dahil edilen fiil kalıpları yer almaktadır. Düzensiz fiiller diye kitapta yer alan mehmuz, misal, muzaaf, nakıs, ecvef ve lefif çeşitleri ve çekimleri, bu fiil çekimleri yapıldığı sırada fiilden hazf edilen harf değişimi, düşüşü ve dönüşümlerinin (i'lal, hazf, kalb) detaylı bir şekilde açıklandığı ve çekimlerinin yer aldığı sarf kitabıdır.¹⁰⁴

Maksud: Müellifi tam olarak bilinmemekle beraber Birgivî tarafından İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye nisbet edilmiştir. Kitabın başında sarf ilminin önemi anlatıldıktan sonra sülasi ve rübai mücerred fiillerin vezinleriyle rübai mücerred veznine mülhak olan altı babın tanıtılıp sülasiye mezid rubai, rubaî humasî ve südasî

¹⁰² Bolelli, "XVIII- XX. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Arapça Öğretimi", s.142, es-Suyuti, *Buğyetu-l Vuat fi tebakati'l luğaviyyin ve en-nuhat*, thk. Muhammed ebu'l Fadl İbrahim, nşr. İsa el-Babi el Halebi, 1964,c.2, s.122; es-Subki, *Tabakatu's Şafiyye el-Kubra*, thk. Mahmud Muhammed Tanahi, Abdulfettah el-hulv, nşr. Faysal İsa el-babi el-Halebi, Daru ihyai'l kutubi'l arabiiyye, 1964, c.8,s.119-121, Taşköprizade, *Miftahus' Saade*, c.1, s.136

¹⁰³ Şükran Fazlıoğlu, "Ta'lim ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Medrese Ders Müfredatı", *DÎVÂN İlmî Araştırmalar* s. 18 (2005/1), s. 143

¹⁰⁴ Kenan Demirayak, *Arap İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi*, İstanbul, 2016 Cantaş Yayınları, s. 375

fiil kalıpları ile rûba’i mücerrede mezîd üç fiil kalıbı ele alınan ve “Mastardan türeyen kipler” başlığıyla devam etmektedir.¹⁰⁵ Sonra Binâ’daki gibi ilk olarak sahîh fiiller tekrarlanır. Ardından sahîh olmayan fiillerden bahsedilir ve burada i’lâl kâideleri ile illetli harfler izâh edilir. Sonra ism-i fâil, ism-i mefûl, mimli masdar vb. açıklanır¹⁰⁶

Saduddin: Sarf, nahiv, belagat, mantık, kelim, islam tarihi, fıkıh ve daha bir çok alanda eser vermiş olan Sadudin Mes’ud bin Ömer et-Teftazani tarafından kaleme alınan bir eserdir. Eser, medreselerde ileri seviyede olanlara okutulmaktadır. Sarfın felsefesinin anlatıldığı eser çok rağbet görmüş ve hala doğu ve içanadoluda medreselerde okutulmaktadır.

Şafiye: İbn-ul Hacıp diye bilinen Cemâluddin Osman b.Ömer (ö.646/1249) tarafından sadece sarf ilmine tahsis etmiş olduğu eserdir. Bu eser medreselerde ileri seviyedeki öğrencilere okutulmaktadır. *Eş-Şafiye fî İlmi’t-Tasrif* kitabı sarf kurallarını özlü fakat daha kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Osmanlı medreselerinde ve İslam dünyasının diğer yerlerinde asırlar boyunca ders kitabı olarak yerini almıştır. Eser üzerine Arapça, Farsça, Türkçe birçok haşiyeler yazılmış şerh kitaplarına konu olmuş ve tercüme yapılmıştır. Bazı şerh kitapları batı dillerine çevrilmiştir.¹⁰⁷ Müellifinki başta olmak üzere yaklaşık kırkbeş kadar şerh kitabı yazılmıştır.

2.1. MOLLA ABDULLATİF’İN SARF ÖĞRETİMİNDE KULLANDIĞI METODLAR

Molla Abdullatif sarf tedrisatı süresince bazı metodlar kullanmış ve bu metodlardan olumlu yanıtlar almıştır. Kullandığı metodlardan tespit edebildiklerimizi sıralayacağız.

¹⁰⁵ Demirayak, **Arap İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi**, s. 374

¹⁰⁶ bkz. Kenan Demirayak, “el-Maksûd”, **DİA**, XXVII, 453

¹⁰⁷ Fazlıoğlu, ”Ta’lîm ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın medrese ders müfredatı”, s. 143

2.1.1. Anlatma (Takrir) Metodu

Klasik medreselerde en fazla kullanılan yöntemdir. Sunuş yolu stratejisine uygun bir yöntem olan düzanlatımın kullanılması Molla Abdullatif'in talebeyi pasif hale bırakması demek değildir. Zira soru cevap yönteminin kullanılması bu durumun önüne geçmiştir. Molla Abdullatif bu tekniği kullanarak zaman açısından büyük bir tasarruf elde etmiştir. Nitekim bir günde bire bir ders verdiği talebelerin sayısı 30'un üzerinde olduğu dönemler olmuştur. Bu tekniği kullanmasının bir diğer faydası ise talebenin kendisine güven duymasını sağlaması, ders verilen yerde sıcak, iyi bir öğrenme atmosferi oluşturmastır. Bu yöntemi sarf ilminin ilk dersinden son dersine kadar sürdüren Molla Abdullatif, diğer birçok derste de bu metodu kullanmıştır.

2.1.2. Soru Sorma Tekniği

Talebenin derse aktif bir şekilde katılımını sağlayan bu yöntem, bir yandan talebeyi düşünmeye sevk ederden bir yandan da talebeyi disipline etmiştir. Soru sorma tekniğini olduğundan biraz daha farklı kullanan Molla Abdullatif, önce soru sorar, daha sonra cevap verir, daha sonra soruyu talebenin sorup yine talebenin cevap vermesini ister. Bu tekniği kullandığı yerleri, çalışmanın sonunda vermiş olduğumuz Şemami Sarfının dıbaresi bölümünde sıklıkla görmek mümkündür.

Molla Abdullatif bu yöntemi, talebenin bildiklerini ortaya çıkarmak, talebeyi derste aktif bir şekilde tutmak, talebenin organize-planlı düşünmesini sağlamak, talebenin neden- sonuç ilişkilerini açıklayabilmesini sağlamak, önemli olan nokteler üzerinde durabilmek ve talebenin konuyu tekrar etme fırsatı yakalayabilmesi gibi amaçlardan ötürü bu yöntemi aktif bir şekilde kullanmıştır.

2.1.3. Açıklama Tekniği

Molla Abdullatif medrese talebelerinin dersi daha kolay anlayabilmesi için sadece bir teknikle yeterli kalmamış farklı teknikler de kullanmıştır. Bazı ders kitaplarına ve de özellikle öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine göre farklı açıklamalar ve şerhler yapmıştır. Öğrenciye anlayabileceği şekilde açıklamalarda bulunulmuştur. Açıklamalar ve örnekler öğrencinin okuduğu kitaba, aldığı derse göre değişiklik göstermiştir.

2.1.4. Alıştırma Tekniği

Molla Abdullatif Medresede sarf eğitimi verirken sadece bir örnekle sınırlı kalmaz aynı zamanda verilen misal ile ilgili çeşitli fiilleri de kıyas yoluyla öğrenciden çekimlemesini istemiştir. Bu teknik öğrencinin aldığı dersi öğrenmesini kolaylaştırıp aynı zamanda kısa sürede konuya hakim olmasını da hızlandırmıştır. Medrese eğitim sisteminde genel olarak müzakere yapılır bu da kısa zamanda daha fazla pratik imkanı oluşturur. Molla Abdullatif'in kullanmış olduğu bu yöntem ve teknik öğrenciler tarafından çok beğenilmiş ve zihinlerde kavram haritası oluşturulmasını hızlandırmıştır.

2.1.5. Verimli Ders Çalışma Tekniği

Seyda Molla Abdullatif eğitim ve öğretime verdiği kıymet ve değerden dolayıdır ki zamanın boşa geçmesini ve geçirilmesini asla tasvib etmediğinden kendi çalışma programını medresenin eğitim sistemine de dahil etmiştir. Genel itibarıyla öğrenciler sabah namazından sonra kahvaltı vaktine kadar geçmiş derslerini tekrar eder, kahvaltıdan sonra ders yapılır, derslerden sonra medresede aynı dersi okuyan öğrenciler işbirliğine dayalı bir sistem içinde müzakere yaparlar. Müzakereler medresedeki öğrenci sayısına göre bazen uzun sürebilir. Öğle namazının akabinde öğle yemeği yenir, yemekten sonra öğrencilerin dinlenmeleri için istirahat vakitleri olur. Dinlenme zamanından hemen sonra metin sistemi dediğimiz medrese talebelerinin aldığı dersi ezberlemesi sağlanırdı. Akşam ve yatsı namazlarından sonra mütalaa denilen bir usul ile yarın ki derse hazırlık başlardı. Böylelikle Medrese aktif bir eğitim sistemi olarak faaliyet göstermiş ve zamanın bir nebze de olsa boşa harcanmasının önüne geçmiştir.

2.1.6. Ödev Verme Tekniği

Eğitimde olmazsa olmazlardan biri olan değerlendirme Seyda Molla Abdullatif tarafından biraz daha farklı bir şekilde işlenmiştir. Örneğin Seyda Molla Abdullatif bazı medrese öğrencilerini ders metnini ezberlemesi için bir yere göndermiş ve bu metin ezberlenmeye kadar onu medreseye almamıştır. Bu da

öğrencinin dersi büyük bir ciddiyetle dinlemesini sağlamış ve öğrencinin zihninde dersin ehemmiyetinin anlaşılması sağlanmıştır.

2.1.7 Ölçme ve Değerlendirme

Molla Abdullatif her sabah öğrencileriyle bizzat ilgilenmiş, dersin tahlilini ve ezberini kontrol etmiştir. Dersini veremeyen öğrenciler yeni konuya geçmemiştir. Bu da bir ders yeterince anlaşılmadan diğer derse geçilmemesi konusunda örnek teşkil etmiştir. Her kitap bitiminden sonra Molla Abdullatif ders kitabını baştan sonuna kadar öğrenciden dinlemiş ve öğrenciyi imtihana tabi tutmuştur. Başarılı olan öğrenciler yeni sıra kitabına geçmeye hak kazanmıştır. Değerlendirmeden geçemeyen öğrenci ile birebir ders tekrarı yapılmıştır. Bu yaklaşımda öğrenciler Molla Abdullatif'in eğitim sistemindeki titizliğini gördükleri için imtihandan geçebilmek için üstün bir çaba göstermişlerdir.

Molla Abdullatif sarf ilminin öğretiminde ezberci bir anlayış benimsemenin yanı sıra talebeleri ile bire bir eğitim modelini uygulamaya çalışmıştır. Ona göre sarf ilminde öğrenilmesi gereken ilk şey sigadır. O yüzden talebelerine siga öğretimi üzerinde durmuş, acem kelimelerin bile Arapça vezindeki karşılığını sorarak sigalara ne kadar ehemmiyet verdiğini göstermiştir.

Kendine has bir fiil tasnifi oluşturan Molla Abdullatif'in sarf tasnifini ve babları öğretirken ki metodu tek tek ele alınacaktır.

2.2. SAHİH SÜLASİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sülası mücerred, asıl harfleri 3 tane olup içinde zaid harf bulunmayan fiillerdir.¹⁰⁸ Sahih sülası mücerred fiiller, mazi ve müzari fiil çekimleri esnasında aynu'l-fiil'in harekesinin değişikliği itibariyle altı babda incelenirler.¹⁰⁹ Molla Abdullatif talebeye bu babları öğretirken geleneğe bağlı kalmış ve *Bina* kitabında

¹⁰⁸ Çağmar, Ağıştırmalarla Sarf s.194; Abdulkirim Ünalın, Mehmet Bilen, **Sistematik Sarf**, Araştıрма Yayınları, Ankara, 2011, s.21; A.Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı, Zeynep Atay, **"Arapça Dilbilgisi Sarf"**, İstanbul, 2010, s.86, 126 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.42

¹⁰⁹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, Alfa, İstanbul, 2001 , s.19; Çağmar, Ağıştırmalarla Sarf s.194; A.Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı, Zeynep Atay, **Arapça Dilbilgisi Sarf**, s.152 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.43

geçen 6 misali vermiştir.¹¹⁰ Bunu yapmasındaki amacı, bu eserden sonraki okutacağı kitap olan *Bina* 'yı okuturken, öğrencinin buna hazır olmasını sağlamaktır. Bu babları öğretirken fiillerin yapılarına da değinmiş ve öğrenciyi bir sonraki kitaba hazırlamayı amaçlamıştır. Ancak Molla Abdullatif'in uyguladığı ezberci ve tekrarcı metodu ile bu altı babın öğretimi bir haftadan fazla sürmektedir. Zira Molla Abdullatif, talebeye birinci babdan نَصَرَ fiilini, ikinci babdan ضَرَبَ fiilini, üçüncü babdan فَتَحَ fiilini, dördüncü babdan عَلَّمَ fiili beşinci babdan حَسَنَ fiili, altıncı babdan حَسِبَ fiilini vermiştir. Verilen her fiilin emsile-i muhtelifesini verdikten sonra emsile-i muttaridesini çekimlemiştir.¹¹¹ Ayrıca birinci babdan olan نَصَرَ fiilinin ismi fail, ismi meful ve emir fiil çekimlerinin öğretimi esnasında bunların türetilişleri de talebeye anlatılmıştır.¹¹² Konu ile ilgili ayrıntılara yeri gelince değineceğiz.

2.2.1. Sülasi Mücerred Fiillerden İsm-i Fail Türetilişi

İsmi fail, kendisiyle fiilin kaim olduğu şahsa veya nesneye delalet eden isme denir¹¹³ ve etken fiilden türetilir. Sülasi mücerred fiillerin ismi failleri فَاعِلٌ vezninde gelir.¹¹⁴ Bu konuda bir ihtilaf yoktur. Fakat فَاعِلٌ vezni mazi fiilden mi yoksa müzari fiilden mi türetilmiştir sorusunun cevabında farklı görüşler ileriye sürülmüştür.. “Sülasi mücerredlerde ism-i fail, mazi fiile daha çok benzediğinden dolayı mazi fiilden türetilmiştir” denmesinin yanı sıra, “ism-i failer, sülasi mezid, rubai mücerred ve rubai mezidlerde müzari fiilden türetildiğinden dolayı burada da müzari fiilden türetilmesi evlâdır” diyenler olmuştur. Molla Abdullatif de kıyasa ehemmiyet verdiği için dolayı ikinci görüşü benimsemiş ve “her ne kadar mazi fiile daha çok benzese de sülasi mücerred fiillerin ism-i faileri müzari fiilden türemiştir” demiştir.¹¹⁵ Molla Abdullatif, sülasi mücerred hangi fiil olursa olsun talebeye çekimlerken ism-i faile geldiği vakit ism-i failin türetilişini göstermiştir. Bunun da yanı sıra sadece فَاعِلٌ vezninin değil geri kalan فَاعِلَانِ - فَاعِلُونَ - فَاعِلَةٌ - فَاعِلَتَانِ .

¹¹⁰ Bkz Ek 1 s. 51

¹¹¹ Bkz Ek 1 s.51-52

¹¹² Bkz Ek 2 s.73-76

¹¹³ Abdulkerim Ünal, Mehmet Bilen, **Sistematiik Sarf**, s.36; Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, s.92; Çağmar, Ağıştırmalarla Sarf s.55; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.75

¹¹⁴ ez-Zencani **İzzi**, s. 201; Çağmar, Ağıştırmalarla Sarf s.55; Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, s.92

¹¹⁵ Bkz. Ek 2 s.73-74

فَاعِلَاتٌ vezinlerinin de nereden geldiğini anlatmıştır. ¹¹⁶ نَصَرَ fiilinden örnekle; öncelikle “müzaraat harfî olan ya harfî atılır, نَصُرُ haline gelir, sakın nun harfinin harekesi üstün yapılp fau’l-fiil ile aynu’l-fiil arasına bir elif getirilir ve نَاصِرُ olur, sondan bir öncekinin harekesi esre yapılır نَاصِرُ haline gelir, son olarak isme has olan tenvin ilave edilir ve نَاصِرٌ olur” demiştir. نَاصِرَتَانِ, نَاصِرَةٌ, نَاصِرُونَ, نَاصِرَانِ. نَاصِرَاتِ isimleri içinde aynı durum geçerli olmakla birlikte teşbihten ve iltibastan dolayı değişiklikler meydana gelmiştir.¹¹⁷

2.2.2. Sülasi Mücerred Fiillerden İsm-i Meful Türetilişi

İsm-i mefuller, üzerinde iş meydana gelen şahsa veya nesneye işaret eden isimlerdir.¹¹⁸ Edilgen fiillerden türetilir. Bir fiil sülasi mücerred ise ism-i mefulü daima مَفْعُولُ vezninde gelir.¹¹⁹ Her ne kadar muzaaf, ecvef, nakıs ve lefif fiillerde doğrudan مَفْعُولُ vezninde gelmese dahi asılları itibariyle مَفْعُولُ veznindedir. Molla Abdullatif talebeye sülasi mücerred fiillerin ism-i mefulunun türetiliş biçimini yukarıda da zikrettiğimiz üzere bütün fiiller üzerinde uygulamıştır. ¹²⁰ مَنْصُورُ isminin يُنْصَرُ fiilinden türetildiğini söylemiş ve izahatını şöyle yapmıştır: “ مَنْصُورُ ismini يُنْصَرُ fiilinden türetiyoruz. Müzaraat harfî olan ya’yı hazfettik. Hazfedilen harf olan ya’dan sonraki harf sakın nun harfidir. Sakın bir harf ile başlamak mümkün değildir o yüzden başına bir mefuliyet veya masdariyet mimi ilave ettik مَنْصُورُ haline geldi. Aynu’l-fiil ile lamu’l-fiil arasına mefuliyet vavı ekledik مَنْصُورُ oldu. Vav, kendinden önceki harfin harekesini ötreli ister biz de bir önceki harfin harekesini ötre yaptık مَنْصُورُ oldu. İsme has olan tenvini de getirdik مَنْصُورُ oldu.”¹²¹

¹¹⁶ Bkz Ek 2 s.73

¹¹⁷ Bkz Ek 2 s.74

¹¹⁸ ez-Zencani İzzî, s. 202; Abdulkirim Ünalın, Mehmet Bilen, SistematiK Sarf, s.37; A.Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı, Zeynep Atay, Arapça Dilbilgisi Sarf, s.72; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.60; Akçay, Sıfırdan Zirveye Sarf, s.78

¹¹⁹ Hüseyin Günday, Şener Şahin, Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi, s.138; Akçay, Sıfırdan Zirveye Sarf, s.78

¹²⁰ Bkz Ek 2 s.74-75

¹²¹ Bkz Ek 2 s.74

2.2.3. Sülasi Mücerred Fiillerden Emir Fill Türetilişi

Emir fiiller, birşeyin yapılmasını talep eden fiillerdir.¹²² Molla Abdullatif, talebeye emir fiilin türetilişini öğretirken emr-i hazır üzerinde durmuş emr-i gaibi ise sadece çekimlemiştir. Emr-i hazrın türetilişini şu şekilde izah etmiştir; “ **أَنْصُرُ** emir fiilini **تَنْصُرُ** fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfi olan ta'yı hazf ettik. Kendinden sonraki harf sakın nun harfidir. Sakın bir harf ile başlamak da mümkün değildir. Bundan dolayı başına ötreli bir elif harfi ziyade ettik. Fiilin son harfi müzari fiilin cezm hali gibi cezm edildi ve **أَنْصُرُ** oldu. Peki, neden başına ötreli bir elif ilave ettik? Aynu'l-fiile bakıyoruz, şayet aynu'l-fiil ötreli ise ötreli bir elif, üstün veya esreli ise esreli bir elif ziyade ediyoruz.”¹²³ Geri kalan çekimlerinde türetilişi gösterilmiş olup bu kural ve kaideler **حَسْبَ**, **حَسُنَ**, **فَتَحَ**, **عِلْمَ**, **ضَرْبَ** fiillerinin çekimi esnasında bu fiillerin de üzerinde uygulanmıştır. Bütün fiillerin örneğinin verilmesi tezin hacmini aşacağından sadece bir fiilin örneğini vermeyi uygun gördük.¹²⁴

2.3. SÜLASİ MEZİD BİR HARF İLAVELİ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sülasi mücerred fiillerin köküne bir harf ilave edilerek oluşturulan fiillere ‘sülasi mezid bir harf ilaveli fiiller’ denir.¹²⁵

İfal babına getirilen fiil, çoğunlukla geçişli yapılmak için bu baba getirilir. Eğer fiil sülasi iken geçişli bir fiilse bu vezne getirilince iki meful, sülasi iken iki meful alıyorsa bu vezne gelince üç meful alır.¹²⁶ Tef'il babına getirilen sülasi fiil de geçişli yapmak için bu vezne getirilir.¹²⁷ Mufaaile babına getirilen sülasi fiiller ise bu fiilin iki veya daha fazla kişi tarafından gerçekleştiğini ifade etmek için kullanılır.¹²⁸

¹²² Çağmar, Alistirmalarla Sarf, s.47; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 30

¹²³ Bkz Ek 2 s.76

¹²⁴ ez-Zencani, **İzzi**, s. 190-191; Bkz Ek 2 s.76

¹²⁵ Çağmar, Alistirmalarla Sarf, s.201;

¹²⁶ Taftazani, **Sadeddin**, s. 24; Çağmar, Alistirmalarla Sarf s.203; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.47

¹²⁷ Taftazani, **Sadeddin**, s. 26; Çağmar, Alistirmalarla Sarf s.201; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 49

¹²⁸ Taftazani, **Sadeddin**, s.26; Çağmar, Alistirmalarla Sarf s.201; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.51

Molla Abdullatif, ifal babından أَكْرَم fiilini örnek olarak vermiş, bu babdan emr-i hazır olan أَكْرِم fiili üzerinde durmuştur.¹²⁹ Emir fiilin تَكْرِم fiilinden, onun aslınında تَأْكِرِم olduğundan bahsedilmiş ve talebenin zihnindeki hemzetü'l-vaslın meksur gelmesi gerektiği yanlış kanısı izale edilmiştir.¹³⁰ أَكْرَم fiilinin ism-i fail ve mefulü çekimlenirken sülasi mezid fiillerde ism-i failin ve ism-i mefulün nasıl türetildiği anlatılmıştır.¹³¹

2.3.1. Sülasi Mezd Füllerde İsm-i Fail Türetilişi

faiyyet “mim”’i ilave ettik مُكْرِمٌ oldu. İsme has olan tenvin verdik مُكْرِمٌ oldu.”¹³⁵ Geri kalan ismi faillerden مُكْرِمَانِ, مُكْرِمُونَ, مُكْرِمَةٌ, مُكْرِمَتَانِ, مُكْرِمَاتٌ isimlerinin de türetilişi teker teker izahatıyla verilmiştir.¹³⁶

2.3.2. Sülasi Mezid Fiillerde İsm-i Meful Türetilişi

Molla Abdullatif, ism-i meful türetilişini ifal babında anlatmış, ism-i failde olduğu gibi ism-i mefulde de bütün fiiller üzerinde de bu kuralları uygulamış, talebeye öyle aktarmıştır. “ مُكْرِمٌ ismini يُكْرِمُ fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfi olan ya’yı hazfettik. Kendinden sonraki harf sakın Kef harfidir. Sakın bir harf ile başlamak mümkün değildir. Başına ötreli bir failiyet mim’i ilave ettik مُكْرِمٌ oldu. İsme has olan tenvin verdik مُكْرِمٌ oldu.”¹³⁷ Bunun dışındaki ism-i mefullerden مُكْرِمَانِ, مُكْرِمُونَ, مُكْرِمَةٌ, مُكْرِمَتَانِ, مُكْرِمَاتٌ isimlerinin de türetilişinin tamamı talebeye verilmiştir.¹³⁸

İsm-i fail ve ism-i mefullerde belirtilen kurallar sülasi mezid, rubai mücerred ve rubai mezid fiillerin tamamında uygulanarak talebeye aktarılmıştır.

2.3.3. Sülasi Mezid Fiillerde Emir Türetilişi

Sülasi mezid fiillerde emir fiil türetilirken ifal babı müstesna bütün fiillerin başına esreli bir vasıl hemzesi getirilir. Bunun da sebebi يُفْعِلُ vezninin aslının يُأْفَعِلُ olmasıdır. Molla Abdullatif mezid fiillerde ismi fail türetilişi konusunu şu şekilde ele almıştır. “ أَكْرِمُ emir fiilini تُكْرِمُ fiilinden değil de terk edilmiş aslı olan تَأْكُرِمُ fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfinden olan Ta’yı hazf ettik. Fiilin sonunu müzari fiilin cezm hali gibi cezm yaptık ekrim oldu. Neden تُكْرِمُ fiilinden değil de terk edilmiş aslı olan تَأْكُرِمُ fiilinden yapıyoruz? diye bir soru yöneltirise şu şekilde cevap veririz: مُكْرِمٌdan yaparsak, muzaraat harfi olan Ta’yı hazf ettik, kendinden sonraki harf sakın kaf harfidir, sakın harf ile başlamak mümkün değildir. Bundan dolayı esreli bir vasıl hemzesi ilave ettik, fiilin sonunu müzari fiilin cezm hali gibi

¹³⁵ Bkz Ek 2 s.77

¹³⁶ Bkz Ek 2 s.77; ez-Zencani, İzzi, s.204

¹³⁷ Bkz Ek 2 s.78; ez-Zencani, İzzi, s.204

¹³⁸ Bkz Ek 2 s.78

harekenin hazfı ile cezm yaptık, **إِكْرَمَ** oldu. **ضَرَبَ** ve **حَسِبَ** babları arasında iltibas oluştu, biz bu emir fiilinin **أَكْرَمَ** mi yoksa **ضَرَبَ** veya **حَسِبَ** babından mı olduğunu bilmeyecektik.”¹³⁹ Bunun dışındaki bütün emir fiillerin çekimleri yapılmış ve türetilişleri talebeye verilmiştir.¹⁴⁰

2.3.4. Sülasi Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

Bu bölümde öğrenciye, tefe’ul, tefa’ul, infi’al ve ifti’al bablarından oluşan fiiller tablosu verilmiş, daha sonra bu babların eklerde gösterildiği gibi emsile-i muhtelif ve muttarideleri çekimlenmiştir. Molla Abdullatif’in sülasi mezid iki harfli fiiller başlığı altında talebeye verdiği fiiller **انْفَطَعَ**, **اجْتَمَعَ**, **تَكَسَّرَ** ve **تَبَاعَدَ** fiilleridir. Verilen fiillerin tamamının emsile-i muhtelifesi ve muttarideleri çekimlenmiştir.¹⁴¹

İnfi’al Babı: sülasi fiiller bu vezne mutavaat¹⁴² yapılmak için getirilirler.¹⁴³ Sülasi fiilin geçişli olması ve fiilin birinci harfinin mim, nun, vav, ra, lam harflerinden birinin olmaması gerekir. ¹⁴⁴ Bu baba sadece sülasi fiiller getirilir diye bir kaide yoktur, rübailer de bu vezne getirilebilse de çok nadirdir; **انْزَعَجَ اَزْ عَجْ** gibi. Molla Abdullatif bu babın öğretiminde **انْفَطَعَ** fiilini kullanmış¹⁴⁵ ve bu fiilin emsile-i muhtelifesi çekimlemiştir.¹⁴⁶

İfti’al Babı: Bu bab, infi’al babı gibi mutavaat içindir¹⁴⁷ fakat infi’al babı daima mutavaat ifade ederken ifti’al babında böyle bir şart yoktur. Molla Abdullatif bu babın öğretiminde **اجْتَمَعَ** fiilini vermiş, emsile-i muhtelifesi ve muttaridesi ile birlikte vermiş¹⁴⁸ ve daha sonra talebeden çekimlemesini istemiştir.

¹³⁹ Bkz Ek 2 s.79; ez-Zencani “İzzi” s. 190,191

¹⁴⁰ Bkz Ek 1 s. 51-52

¹⁴¹ Bkz Ek 1 s. 53

¹⁴² Mefulun bihte müteaddi bir fiilin eserinin meydana gelmesine mutavaat denir. Bkz. Taftazani, **Sadeddin**, s.29; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.211; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.54

¹⁴³ Taftazani, **Sadeddin**, s. 29; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.211; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.54

¹⁴⁴ Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s, 137

¹⁴⁵ Bkz Ek 1 s.53

¹⁴⁶ Bkz Ek 1 s.54

¹⁴⁷ Taftazani, **Sadeddin**, s. 30 Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.211

¹⁴⁸ Bkz Ek 1 s.54

İf'ılal Babı: Kusur ve renk ifade eden kelimeler bu vezne getirilip fiil yapırlar. 149 اِحْمَرَّ اِحْمَرَّ gibi. Molla Abdullatif bu babdan bir fiil vermemiş, muzaaf konusunu anlatırken, şibhu'l-muzaaf olması hasebiyle muzaaf bölümünde ele almıştır.

Tefe'ul Babı: Bu bab da mutavaat için getirilir fakat doğrudan sülasi kelimelerden türetilmeyip تَفْعِيل vezninden alınarak yapılır. عَلَّمَ öğretti تَعَلَّمَ öğrendi gibi. Tekellüf için de getirilir. 150 Molla Abdullatif bu babın öğretiminde تَكَسَّرَ fiilini örnek olarak getirmiş, emsile-i muhtelifelerin çekimi yapılmıştır. 151 Molla Abdullatif, burada kıyasa uymuş ve تَكَسَّرَ üzerinden verdiği örnekle emir fiilin كَسَّرَ ve كَسَّرَ biçimlerin iki şekilde gelebileceğini söylemiştir. Bu durum emr-i nehy içinde geçerlidir. لَا تَتَكَسَّرَ şeklinde gelebildiği gibi لَا تَكَسَّرَ şeklinde de gelebileceğini söylemiştir. 152

Tefa'ul Babı: Müşareke için kullanılır. 153 Bu babın öğretiminde تَبَاعَدَ fiili örnek olarak getirilmiş emsile-i muhtelifesi ile birlikte verilmiştir. 154 Molla Abdullatif, tefe'ul babında olduğu gibi emir fiilin تَبَاعَدُ ve بَاعَدُ şeklinde gelebileceğini söylemiştir. 155

2.3.5. Sülasi Mezid Üç Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

Sülasi mezid üç harf ilaveli fiiller başlığı altında talebeye dört adet fiil verilmiştir. Bu fiiller ve kalıpları aşağıda verildiği gibidir:

149 Taftazani, "Sadeddin" s.30 ; Akdağ, Arap Dili Dilbigisi, s.144; Akçay, Sıfırdan Zirveye Sarf, s.60

150 Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.214; Taftazani, Sadeddin, s. 27 ; Akçay, Sıfırdan Zirveye Sarf, s.59

151 Bknz Ek 1 s.54

152 Bknz Ek 1 s.54

153 Akdağ, Arap Dili Dilbigisi s. 145; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.216; Taftazani, Sadeddin, s. 28 ; Akçay, Sıfırdan Zirveye Sarf, s.57

154 Bknz Ek 1 s. 53

155 Bknz Ek 1 s.54

İstif'al Babı: Bu bab lazımi ve muteaddi gelebildiği gibi talebu'l-fil için de gelir.¹⁵⁶ Bu babın öğretimi esnasında **اِسْتَخْرَجَ** fiilinin emsile-i muhtelifeleri ve muttarideleri talebeye verilmiştir.¹⁵⁷

İf'iy'al Babı: Bu bab fiile mübalağa manası kazandırır.¹⁵⁸ Molla Abdullatif talebeye **اِعْشَوْشَبَ** fiilini verip emsile-i muhtelif ve muttaridesinin çekimini öğretmiştir.¹⁵⁹

İf'ivval Babı: Bu bab da yukarıdaki bab gibi mübalağa ifade etmek için getirilir.¹⁶⁰ Molla Abdullatif bu babta öğrenciye **اِجْلَوْدَ** fiilini vermiş ve öğrenciye **اِجْلَوْدَ** fiilinin çekimi göstermiştir. ¹⁶¹

İf'iyal Babı: Bu bab da yukarıdaki bablar gibi mübalağa için gelirken renk ve kusurlara munhasırdır.¹⁶² Molla Abdullatif talebeye bu babdan bir kelime verip çekimini yapmamış, şibhu'l-muzaaf olduğundan dolayı muzaaf konusunu işlerken ele almıştır. ¹⁶³

2.4. RÜBAİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Bu babın öğretiminde Molla Abdullatif talebeye **اِدْخَرَجَ** fiilini vererek bu fiilin emsile-i muhtelifesi ve muttaridesi ile birlikte çekimletilmiştir.¹⁶⁴

2.4.1 Rübai Mezid Bir Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

Bu babın öğretimi esnasında **اِدْخَرَجَ** fiili verilerek öğrenciden hem muhtelif ve muttaride şeklinde çekimlenmesi istenmiştir. Molla Abdullatif, bu babda kıyasa

¹⁵⁶ "Taftazani, **Sadeddin**, s.31 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.61

¹⁵⁷ Bkz Ek 1 s.55

¹⁵⁸ Taftazani, **Sadeddin** s. 32; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.149; Çağmar, **Alıştırma ve Sarf** s.222; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.62

¹⁵⁹ Bkz Ek 1 s. 55

¹⁶⁰ Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s. 149; Çağmar, **Alıştırma ve Sarf**, s.223; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 64

¹⁶¹ Bkz Ek 1 s. 55

¹⁶² Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s. 150; Çağmar, **Alıştırma ve Sarf** s.223;

¹⁶³ Bkz Ek 1 s. 58

¹⁶⁴ Bkz Ek 1 s. 56

uygun fakat isti'male muhalif olan bir görüşünü daha zikretmiştir. Emir fiil olan تَدْرَجُ filinin دَرَجَ şeklinde gelebileceğini söylemiştir.¹⁶⁵

2.4.2. Rûbai Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

İf inlal Babı: Bu bab mutavaat içindir. Molla Abdtullatif, bu babdan öğrenciye verdiği اِحْرَجَ fiilini verdikten sonra hem emsile-i muhtelifeleri hem de muttarideleri çekimlemiştir.¹⁶⁶

2.5. MUZAAF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte katbekat, ikiye katlanmış gibi anlamlara gelen muzaaf¹⁶⁷ ıstılahta kök harflerinde aynı cinsten iki harfin bulunduğu fiillerdir.¹⁶⁸ Molla Abdullatif talebeye muzaaf konusunu öğretirken idğam konusunun üzerinde çok ayrıntılı bir şekilde durmuş ve idğamın tanımı, idğamın gelmesinin vacip olduğu yerler, caiz olduğu yerler ve mumteni olduğu yerleri, fiilleri çekimlerken açıklamıştır.

İdğam, aynı cinsten olan bir harfin diğer harfe dâhil edilmesidir.¹⁶⁹ Başka bir deyişle ardı ardına gelen bir cinsten iki harfi birbirine katmak, imla açısından iki harfi şeddeli olarak bir harf şeklinde yazmaktır.¹⁷⁰

İdğam konusunu üç başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar sırasıyla vacip olduğu yerler, caiz olduğu yerler ve mumteni olduğu yani idğamın yapılamayacağı yerlerdir.

Vacip olduğu yerler: Aynı cins iki harfin harekeli olduğu veya birinci harfin sakın ikinci harfin harekeli olduğu yerlerdir.

Caiz olduğu yer ise birinci harfin harekeli, ikinci harfin ise arızı bir sukun ile sakın olduğu yerdir, لَمْ يَمْدُدْ gibi.

¹⁶⁵ دَرَجَ şeklinde gelebilmesini, تَدْرَجَ fiilinden türetilen emrin, ta'nın hazf'i ile de olabileceğine bağlamıştır. Bkz Ek 1 s.56

¹⁶⁶ Bkz Ek 1 s.56

¹⁶⁷ Muhammed bin Abdurrezzak el-Huseyni Zebiydi, Tacu'l Arus min Cevahiri'l Kamus, thk. Mecmuatu'l Muhakkikin, c.23,s.48 ; Taftazani, Sadeddin, s. 99

¹⁶⁸ ez-Zencani İzzi, s.205, 206; Akdağ, Arap Dili Dilbigisi s. 158; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.239

¹⁶⁹ ez-Zencani , İzzi, s. 207

¹⁷⁰ Akdağ, "Arap Dili Dilbilgisi", s, 279

Mumteni olduğu yer ise birinci harfin harekeli olduğu ikinci harfin ise asli bir sukun ile sakin olduğu yerlerdir, مَدَّنْ gibi.

Molla Abdullatif, talebeye muzaaf fiil öğretiminde bu kural ve kaidelerin her birini yeri geldiğince söylemiş¹⁷¹ ve bu kuralları ekte gösterildiği gibi bütün fiiller üzerinde açıklamıştır.

Muzaaf fiil öğretiminde talebeye, muzaaf sülasi mücerred, muzaaf sülasi mezid bir harf ilaveli, iki harf ilaveli ve üç harf ilaveli fiiller diye başkalandırmalar yapmıştır. Muzaaf sülasi mücerred fiil öğretiminde مَدَّ, فَرَّ, عَضَّ, مَسَّ, ظَنَّ fiilleri verilmiştir.¹⁷² Molla Abdullatif, verdiği örnek fiillerin mazi fiillerini çekimlerken, cem'i müennesi gaibeyi ve sonrasındakileri fek¹⁷³ halinde verdikten sonra ibdalı¹⁷⁴ ve hazfı¹⁷⁵ şeklinde de vermiş, bu babta talebeye ibdalın ve hazfın nerelerde olunabileceğini göstermiştir. ¹⁷⁶

Cem-i müenneslerde ibdalın ve hazfın vav harfi ile olabileceği durumların anlatılmasının yanı sıra idğamın cem-i müenneslerde olamama sebeplerine değinilmiştir.¹⁷⁷ İbdalın “vav” harfi ile gelebileceği yerler müzari fiilin malumu, “ya” harfi ile gelebildiği yerler de müzari fiilin mechulü üzerinden talebeye aktarılmıştır. ¹⁷⁸ Başına bir cezm edatı aldığı vakit kaç vecihle okunabileceği gösterilmiştir.¹⁷⁹

Fiil türetiminde Molla Abdullatif kıyasa uygun fakat kullanıma ters fikirlerini burada da beyan etmiştir. Molla Abdullatif burada emir fiili, mazi fiile kıyas etmiş ve مُدُّونْ ve مُدَّنْ şeklinde de gelebileceğini söylemiştir.

Muzaaf olup sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerin öğretimi bölümünde de ifal, tef'il ve mufaale bablarından olan مَدَّ, مَادَّ, مَدَّدْ fiilleri örnek verilerek emsile-i

¹⁷¹ Bkz Ek 2 s.80-87

¹⁷² Bkz Ek 1 s.57

¹⁷³ Fiilin çözülmüş yani açılmış halidir.

¹⁷⁴İbdal, istilahta bir harfin yerine başka bir harfi getirme işlemidir.

¹⁷⁵ Kelimededen bir bölümü belli sebeplerden dolayı çıkarma işlemidir.

¹⁷⁶ Bkz Ek 2 s.80

¹⁷⁷ Bkz Ek 2 s.83-84

¹⁷⁸ Bkz Ek 2 s.83-84

¹⁷⁹ Bkz Ek 2 s.85-86

muhtelifeleri verilmiştir. Verilen bu fiillerin tafsilatlı çekimi yapılmış, muzaaf sülasi mücerred fiiller üzerinde uygulanan kural ve kaideler bu fiiller üzerinde de uygulanmıştır.

Muzaaf sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerin öğretimi bölümünde de Molla Abdullatif talebeye tefa'ul, infi'al, ifti'al ve if'ilal bablarından اِحْمَرَّ, اِنْقَدَّ, اِنْعَدَّ, اِحْمَرَّ fiillerini örnek olarak vererek çekimlerini vermiştir.¹⁸⁰ اِحْمَرَّ fiilini sülasi mezid iki harf ilaveli fiiller bölümünde ele almayıp burada işlemiştir.

Muzaaf sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretimi bölümünde Molla Abdullatif talebeye اِحْمَارَّ, اِسْتَعَدَّ, اِفْشَعَرَ ve اِطْمَأَنَّ fiillerini vermiştir.¹⁸¹ Verilen fiillerin çekimleri geçen bablarda olduğu gibi tafsilatlı bir şekilde çekimlenmiştir.

2.6. MİSAL FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte örnek, benzer, denk anlamına gelen misal, ıstılahta fau'l-fiili “vav” veya “ya” harfi olan fiillerdir.¹⁸² Molla Abdullatif misal fiillerin öğretiminde misal sülasi mücerred ve misal sülasi mezid bir harf ilaveli fiiller başlıklarını vermiştir. Misal sülasi mücerredlerde وَعَدَ, وَطَأَ, وَسَعَ, وَضَعَ, وَهَبَ, يَسَرَ, وَجَلَ, يَيْسَ, وَمَقَّ, يَمُنْ, fiillerini örnek vermiş¹⁸³ ve bu örneklerin türetilişini talebeye göstermiştir. Bu babların öğretimi esnasında üzerinde en fazla durduğu fiiller ikinci babdan olan وَعَدَ fiilidir. Vav harfinin nereelerde ve hangi şartlar altında hazf olunması gerektiği yine muzaafta olduğu gibi misalde de fiiller üzerinden tek tek izahı yapılmıştır.¹⁸⁴

Misal fiillerde emir fiil türetilişini talebeye gösteren Molla Abdullatif öncelikle emir fiili asıllarıyla birlikte çekimlemiş daha sonra türetiliş biçimini açıklamıştır. Biri vav'lı diğeri Ya'lı olmak üzere if'al babından اُيَسَرَ ile اُوْعِدَ fiilleri,

¹⁸⁰ Bkz Ek 1 s.58

¹⁸¹ Bkz Ek 1 s. 58

¹⁸² Zubeydî, *Tacu'l-Arûs*, c.30 s.379; Taftazani, *Sadeddin* s.122; Akdağ, *Arap Dili Dilbilgisi*, s.159; Çağmar, *Alıştırmalarla Sarf*, s.239; ez-Zencani, *İzzi*, s. 214

¹⁸³ Bkz Ek 1 s.58-59

¹⁸⁴ Bkz Ek 2 s. 87-89

tef'il babından وَعَدَ, يَسَّرَ, fiilleri, mufaale babından da وَعَدَ ve يَسَّرَ fiilleri örnek verilip emsile-i muhtelifeleri ve muttarideleri çekimlenmiştir.

2.7. ECVEF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Ecvef kelimesi sözlükte oyuk, delikli anlamlarına gelirken ıstılahe olarak aynu'l-fiili illetli harf olan fiil anlamına gelir.¹⁸⁵ Ecvef fiillerin çekiminde talebeye önce sülasi mücerred daha sonra da sülasi mezid bir harf ilaveli, iki harf ilaveli, üç harf ilaveli fiiller verilmiştir. Bu fiillerin çekimi esnasında Vav harfinin Elif harfine ve Ya harfine i'lali öğretilmiştir.¹⁸⁶

Ecvef sülasi mücerred fiil öğretimi esnasında talebeye verilen fiiller صَانَ, بَاعَ, خَافَ, هَابَ, ve طَالَ fiilleridir. ¹⁸⁷

Ecvef sülasi mücerred fiillerde Vav harfinin ya harfine dönüşme sebebi mâzi fiilin meçhul çekimi yaptırılırken anlatılmış ve tek tek fiiller üzerinde gösterilmiştir.¹⁸⁸

صَانَ fiilinin ism-i failini çekimlemeden önce illet harfi olan “vav” ve “ya” harflerinin elife dönüştüğü yerin izahatı yapılmış ve diğer fiillerle kıyası gerçekleştirilmiştir.¹⁸⁹

صَانَ fiilinin ism-i meful çekiminde de hem çekim yapılmış hem de مَصُونٌ kelimesinin مَصُونٌ ismine dönüşünün izahı yapılmıştır. Diğer isimlerin de izahatı tekerrüre bakılmaksızın zikre değer görülmüştür.¹⁹⁰ Emir fiilin hem çekimi yapılmış hem de asılları açıklamaları ile verilmiştir.¹⁹¹

Ecvef sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerin öğretimi esnasında if'al babından بَاعَ ve أَهَانَ fiillerini, tef'il babından زَيَّنَ ve قَوْلَ fiillerini, mufaale babından da بَاعَ

¹⁸⁵Taftazani, **Sadeddin**, s.135; ez-Zencani, **İzzi**, s.220; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf** s.240

¹⁸⁶Bkz Ek 2 s. 89

¹⁸⁷Bkz Ek 1 s.60

¹⁸⁸Bkz Ek 2 s.91

¹⁸⁹Bkz Ek 2 s.96

¹⁹⁰Bkz Ek 2 s.96

¹⁹¹Bkz Ek 2 s. 99

ve قَاوَلَ fiillerini örnek olarak vermiştir.¹⁹² Ecvef sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerin öğretimi esnasında اِنْقَادَ ve اِخْتَارَ fiilleri verilir bunların emsile-i muhtelif ve muttarideleri çekimlenmiştir. اِنْقَادَ fiilinin ism-i faili ve ism-i mefulunun i'lal kuralları uygulandığından مُنْقَادٌ şeklinde geldiği üzerinde durulmuştur. اِخْتَارَ fiilinde de durum böyledir. İsm-i fail ve mefulu مُخْتَارٌ şeklinde gelmektedir.

Ecvef sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretimi sırasında da sadece اِسْتَقَامَ fiili verilmiş, geçen bablarda uygulanan i'lal kuralları burada da uygulanarak çekimleri yapılmıştır.

2.8. NAKIS FİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte eksik, yetersiz noksan anlamlarına gelen nakıs, ıstılahta ise lamu'l fiili illetli harf olan fiiller anlamına gelir.¹⁹³ Molla Abdullatif nakıs fiilleri işlerken muzaaf konusunda olduğu gibi i'lal kurallarını fiiller üzerinde uygulayarak anlatmıştır. Nakıs sülasi mücerred fiillerin öğretiminde talebeye verilen fiiller غَزَا, رَمَى ve خَشِيَ, رَضِيَ, طَعَى, أَبَى fiilleridir.¹⁹⁴ Sadece غَزَا fiili üzerinden ele alış biçimini incelenecektir.

غَزَا fiilinin mazi fiil çekimini yapmış ve i'lal konusunun öğretimi amaçlanmıştır. Aynı fiilin meçhulünün de çekimi yapılmış ve asıllarına inilmesi gereken yerlerde asıllarına inilmiştir.¹⁹⁵ Müzari fiili hem malum hem meçhul şekliyle çekimleyip asıllarının öğretimi amaçlanmıştır.¹⁹⁶ İsm-i fail çekimleri de aynı şekilde verildikten sonra Vav harfinin Ya harfine kalbi anlatılmış ve yine burada dammenin Vav ve Ya harfi üzerinde ağır olduğu ve bu yerlerde hazf olunacağı söylenmiştir.¹⁹⁷

¹⁹² Bkz Ek 1 s.61

¹⁹³ Taftazani, **Sadeddin**, s.157; ez-Zencani, **İzzi**, s.231; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.240

¹⁹⁴ Bkz Ek 1 s.62

¹⁹⁵ Bkz Ek 2 s.99-100

¹⁹⁶ Bkz Ek 2 s.101-102

¹⁹⁷ Bkz Ek 2 s.103

غَزَا fiilinin ism-i meful çekiminde ise idğam şartının vacip olduğu yerlerde idğamın yapılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır.¹⁹⁸

Nakıs sülasi mezid bir harf ilaveli Fiillerin öğretiminde talebeye verilen fiiller üzerinde i'lal kuralları uygulanarak anlatım sağlanmıştır. أَغْطَى, نَجَّى ve صَلَّى fiillerini örnek olarak vermiştir.¹⁹⁹

Nakıs sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerin öğretiminde talebeye تَمَطَّى, تَصَدَّى, تَصَابَى, اِشْتَرَى, اِنْبَرَى, اِسْتَفْصَى fiilleri verilmiştir. Verilen fiillerin emsile-i muhtelif ve muttarideleri çekimlenmiştir. İ'lal kuralları fiiller üzerinde uygulanarak gösterilmiştir.²⁰⁰

Nakıs sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretiminde de talebeye اِعْرِفْ, اِسْتَفْصَى fiilleri verilip çekimleri yapılmıştır. ²⁰¹

2.9. LEFİF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte yığın, birbine dolanmış anlamlarına gelen lefif, ıstılahta içinde iki tane illetli harf barındıran fiil anlamlarına gelir.²⁰²

Lefifler, lefif-i mekrun ve lefif-i mefruk olmak üzere iki kısma ayrılırlar.

Lefif-i mekrun: İlet harfleri ardı ardına olan fiillerdir.

Lefif-i mefruk: İlet harfleri ardı ardına olmayan fiillerdir.²⁰³

Molla Abdullatif lefif konusunu işlerken ilk olarak lefif-i mekrun konusunu işlemiş daha sonra lefif-i mefruk'a yer vermiştir. Lefif-i mekrun sülasi mücerred, sülasi mezid bir harf ilaveli ve sülasi mezid üç harf ilaveli diye başlıklar açmış ve bu

¹⁹⁸ Bkz Ek 2 s.104

¹⁹⁹ Bkz Ek 1 s.62

²⁰⁰ Bkz Ek 1 s.63

²⁰¹ Bkz Ek 1 s.63

²⁰² Taftazani, **Sadeddin**, s.181; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.240

²⁰³ Taftazani, **Sadeddin**, s.181; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.239

başlıklar altında verdiği bütün fiiller üzerinden kalb, hazf gibi ilal konuları anlatılmıştır.²⁰⁴

Molla Abdullatif'in, lefif-i mekrun sülasi mücerred fiillerin öğretiminde verdiği ve asılları üzerinde i'lal kurallarını uygulayarak anlattığı fiiller رَوِي, شَوَى, حَيَّ fiilleridir.²⁰⁵

Lefif-i mekrun sülasi mücerred fiillerin çekimlerinin ardından lefif-i mekrun sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerden أَرَوَى, أَحْيَى, حَايَا fiilleri verilip emsile-i muhtelifeleri ve muttaridelerinin çekimi yapılmıştır. ²⁰⁶

Lefif-i mekrun sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretimi için اسْتَحْيَى fiili verilmiş ve verilen bu fiil emsile-i muhtelif ve muttaride ile çekimlenmiştir. İ'lal kuralları burada da fiil üzerinde tekrar gösterilmiştir.

Molla Abdullatif bu fiillerin ardından lefifi mefruk sülasi mücerred fiil başlığı altında talebeye وَقَى ve وَجَى fiillerini örnek olarak vermiş ve talebeden hem emsile-i muhtelifesini hem de muttaridelerini çekimlemesini istemiştir.²⁰⁷

2.10. MEHMUZ FİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte dürtülmüş, karalanmış gibi anlamlara gelen mehmuz, ıstılahta içinde hemze bulunduran fiil anlamına gelmektedir.²⁰⁸ Mehmuzlar üçe ayrılır:

Mehmuzu'l-Fa: Fiilin birinci harfinin hemze olduğu fiillerdir.

Mehmuzu'l-Ayn: Fiilin ikinci harfinin hemze olduğu fiillerdir.

Mehmuzu'l- Lam: Fiilin üçüncü harfinin hemze olduğu fiillerdir.²⁰⁹

²⁰⁴ Bkz Ek 1 64-65

²⁰⁵ Bkz Ek 1 s.64

²⁰⁶ Bkz. Ek 1 s.64

²⁰⁷ Bkz Ek 1 s.64

²⁰⁸ Taftazani, **Sadeddin**, s.194; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.158; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.238

²⁰⁹ Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.238

Molla Abdullatif, mehmuz konusunu işlerken mehmuzu'l-fa sülasi mücerred, mehmuzu'l-fa sülasi mezid bir harf ilaveli, iki harf ilaveli fiiller diye başlıklar vermiş ve bu başlıklar altında verdiği fiiller üzerinden elifin hazf ve kalb olacağı yerleri göstermiştir. Bunun yanı sıra mehmuzu'l-fa'da emir fiilin kaç vecihle gelebileceği de bu konuda anlatılmıştır.

Mehmuzu'l-fa sülasi mücerred fiiller başlığı altında talebeye verilen fiiller , **أَب , أَتَى , أَزَرَ , أُنْبِ , أَسَى** fiilleridir. Molla Abdullatif mehmuzu'l-fa sülasi mücerredten sonra mehmuzu'l-ayn'a geçmemiş mehmuzu'l-fa sülasi mezid bir harf ilaveli fiiller konusuna giriş yapmıştır. Bu konuda da **أَمَّن , أَمْن** ve **أَمَر** fiillerini örnek olarak vermiş ve her üç babın öğretimini amaçlamıştır.²¹⁰ Verdiği bu fiili geçen konularda olduğu gibi çekimleyip talebeye çekimletmiştir.

Akabinde mehmuz olup sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerden **إِيْتَلَّ** ve **إِيْتَلَّ** fiilleri örnek verilmiştir.²¹¹ Verilen fiiller aynı zamanda nakıs ve ecvef olduğundan i'lal kuralları fiil çekimleri sırasında tekrar zikredilmiştir.

Mehmuzu'l-ayn sülasi mücerred fiillerin öğretimi esnasında **رَأَى , سَأَلَ** fiillerini örnek olarak vermiş verilen fiillerde i'lal kurallarını geçen bahislerde olduğu gibi uygulamalı olarak göstermiştir. ²¹²

Mehmuzu'l-ayn sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerin öğretiminde sadece **أَرَى** fiilini kullanmış,²¹³ bu fiilin emsile-i muhtelifesini ve muttaridesini çekimleyip i'lal kurallarını anlatmıştır.

Mehmuzu'l-lam sülasi mücerred fiillerin öğretiminde **هَئَا , جَاء , سَاء** fiillerini örnek olarak vermiştir.²¹⁴ Verilen fiilleri geçen konularda olduğu gibi emsile-i muhtelif ve muttaride şeklinde çekimlemiş ve bu fiillerden **جَاء** ve **سَاء** fiillerinin ecvef olması hasebiyle i'lal kurallarını üzerinde uygulamalı olarak göstermiştir.

²¹⁰ Bknz Ek 1 s.65-66

²¹¹ Bknz Ek 1 s.66

²¹² Bknz Ek 1 s.66

²¹³ Bknz Ek 1 s.67

²¹⁴ Bknz Ek 1 s.67

SONUÇ

Halkın dini eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla, islami ilimler tedrisatını kendine vazife kılmış âlimlerimiz her dönem varolmuştur. Bütün âlimlerimiz İslami ilimlerin kahir ekseriyetine vakıf olmakla birlikte bazı alanlarda ihtisas sahibi olmuşlardır. Tezimizin birinci bölümünde hayatına yer verdiğimiz Molla Abdullatif, sarf, nahiv ve belağat alanlarında derinleşmiştir. 53 yıl kesintisiz tedrisat ile uğraşmış ve bu geçen yarım asır kendisine çok fazla tecrübe kazandırmıştır. Bu tecrübenin neticesinde talebeye meseleleri kavratacak bir yöntem denemiş ve nitekim bu yöntemde de başarılı olmuştur. İlim yolculuğunda hayli meşakkatler ile karşılaşmış, fakat karşılaştığı bu sıkıntılar ve zorluklar kendisini ilim öğrenmekten alıkoymamıştır. Molla Abdullatif'in hayatını talebelik ve müderrislik olarak iki bölüme ayırmak mümkündür. Talebelik kısmının kılık zamanına denk gelmesi ve o dönemde islami ilimlerin öğrenilmesinin hayli zor olduğu bir dönem olması birçok sıkıntı yaşamasına sebep olmuştur. Müderrislik hayatında ise yaşadığı köyde, köylülerin beğenini kazanması, kendisine değer verilmesi ve talebelik yıllarında hocalarından edinmiş olduğu tecrübeler tedrisatında kendisine kolaylık sağlamış ve birçok talebe yetiştirmesine vesile olmuştur.

Nicelik bakımından pek fazla eserinin olmadığı saptanmıştır. Ders kitabı olarak okuduğu bütün kitaplarının kendisi tarafından istinsah edilmiş olduğu anlaşılmıştır. Bu eserler üzerine kısım kısım şerhler yazmış, fakat bunların dağınık olması tedvin edilmesini zorlaştırmıştır.

Yazmış olduğu fetvalar ve mektuplardan elimize geçenler incelendiğinde Molla Abdullatif'in düz yazıda bile fesahate riayet ettiği, elinden geldiğince sec'i üslubunu kullandığı görülmüştür.

Sarf alanında kendine has tasnifler, kendine has izahatlar yapmış ve yaptığı bu izahatlar neticesinde talebelerine sarf ilminin felsefesini kavratabilmeyi

amaçlamıştır. Talebeleriyle yaptığımız görüşmeler ve sarf üzerine yapmış olduğu şifahi şerhlerin incelenmesi neticesinde vardığımız en büyük sonuç, Molla Abdullatif'in kıyasçı bir tutum benimsemiş olmasıdır. Öyle ki bir kelimenin isti'malde hiç kullanılmamış olsa, veya araplardan hiç duyulmamış bir kelime bile olsa, kıyasa uygun olmasını, o kelimenin getirilmesine cevaz verilmesi için geçerli bir sebep olarak görmüştür.

Kendi sarfını okuturkenki en büyük amacının, i'lal kurallarının öğretilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Çekimlerini yaptırdığı bütün fiillerde i'lal kaidelerini tekerrüre aldirmaksızın tekrar tekrar ifade etmesi de Molla Abdullatif'in ısrarcı bir üsluba sahip olduğunu göstermektedir. Yazmış olduğu *Şemami Sarfı* adlı risalesindeki okuyucuya yöneltlen sorular ve cevaplar da kendisinin öğrenci merkezli bir üslup benimsediğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- A.Zehra ŞERBETÇİ, Ebru BARDAKÇI, Zeynep ATAY, **Arapça Dilbilgisi Sarf**, İstanbul, 2010
- AKÇAY, Halil, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017
- AKDAĞ, Hasan, **Arap Dili Dilbilgisi**, Tekin Kitabevi, Konya, 1989
- BAHAEDDİN, Abdullah, “Şerhu Ibn 'Akil”, Daru't-Turas, Kahire, 1980
- BOLELLİ, Nusrettin, “XVIII- XX. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Arapça Öğretimi”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 2005, Sayı 15
- Cemal KURNAZ, Halil ÇİÇEK, **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, Kurgan Edebiyat, Ankara, 2013
- CENGİZ, Abdullah ile 01.06.2019 tarihinde yapılan görüşme
- ÇAĞMAR, Edip, **Alıştırmalarla Sarf**, Diyarbakir Kitabevi, İstanbul, 2016
- ÇAKIR, Mehmet, Bina’ul -Ef’al, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,1992, c.6
- ÇÖREKÇİZADE, Köse Efendi, **Emsile Şerhi**, İstanbul, 1262
- DEMİR, İsmail, “Sarf Bilgisi ve Ömer b. Alî b. İbrâhîm b. halîl el-İspirî’nin “er-Risâle fi temeyyuzi’l-ebvâb” adlı eserinin edisyon kritiği”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**(2), 2014, 60-80
- DEMİRAYAK, Kenan, “el-Maksûd”, **DİA**, XXVII.
- EL-CEVHERİ, İsmail b. Hammâd, (1987). **es-Sıhah: Tâcü’l-luğa ve sıhâhu’l-‘Arabiyye**, thk. Ahmed Attâr, Beyrut, 1987, c.4
- EL-FEVZAN, Abdullah bin Salih, **Delil u s-salik ila Elfiyeti ibni Malik**, Dar Muslim, Riyad, 1999
- EL-Hamelavi, Ahmed b. Muhammed, “Şeze’l-arf fi fenni’s-sarf”, Thk. AlaüddinAtıyye, Şam, 2007
- EL-İSFEHANİ, Ebu’l-Kasım Hüseyin b. Muhammed b. Mıufâddal Rağıb, **el-Müfredat fi Garibi’l Kur’an**, thk. Muhammed Halil Aynani, Daru’l-Marife, ·Beyrut, 2005

- ERGİN, Cevat, “Son Yüzyılda Silvanın Yetiştirdiği Alimler, **Uluslar arası Silvan Sempozyumu**, 2008
- ES-SARUHAHİ, Ahmed Çelebi, **Şerhu-l Emsile**, İstanbul, 1305
- EZGİ, Veysi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme
- FAYDA, Mustafa, İbn Hişam, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1999
- FAZLIOĞLU, Şükran, “Ta‘lîm ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Medrese Ders Müfredatı”, **DÎVÂN İlmi Araştırmalar** (2005/1), 115-173
- GÜNDÜZÖZ, Soner, “Nahiv ve Sarf İlminin Doğuşu Üzerine”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1997, 283-300
- HAZER, Dursun, “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları”, **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2002, 274-293
- HİNDAVİ, Hasan, **Menahicu’s Sarfiyyin**, Daru’l-Kalem, Suriye-Dimeşk, 1989
- <https://diyarbakir.diyaret.gov.tr/sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=132&MenuCategory=Kurumsal>, 02.03.2019, saat: 22:50
- Hüseyin GÜNDAY, Şener ŞAHİN, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, Alfa, İstanbul, 2001
- İBNİ MANZUR, thk. Muhammed b. Mukerrem, **Lisanu’l- Arab**, I-XX, Dar Sadır, tsz, c.10.
- İBNİ NEDİM, Ebu’l-Ferec Muahmmmed b. İshak, **el-Fihrist**, Beyrut, 1978,
- KAZAN, Faruk, “Molla Abdullatif Şemami’nin Hayatı ve İlmi Kişiliği”, **Kadim Akademi SBD**, c.2, Sayı 1, 12-38
- KILIÇ, Hulusi, “İbnu’l Hacib”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2000
- KORKUSUZ, M. Şefik, “**Tezkire-i Meşayih-i Amid**”, İstanbul, 1997
- KURTULUŞ, Rıza – PALA, İskender, “**Mülemma**”, DİA, 2016, XXXI,
- MELİKOĞLU, Abdülkerim, “Molla Yahya Ferhande”, **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 2, Nisan 2010, 140-152
- MENDERES, Gürkan, “Zerkeşi, Bedreddin”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2013
- ÖZBALIKÇI, Mehmet Reşit, “Sibeveyhi” **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2009
- ÖZTOPRAK, Sadreddin, **Şark Medreseleri Bir Ömür**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2003

- Selami BAKIRCI, Kenan DEMİRAYAK, **Arap Dili Grameri Tarihi**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları. 2001
- Selami BAKIRCI, Kenan DEMİRAYAK, **Arap İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi**, Cantaş Yayınları , İstanbul, 2016
- SİBEVEYH, EbuBîşr ‘Amr b. Osman b. Kanber, **el-Kitab**, nşr. Muhammed Harun, I-VI, Kahire, 1402/1982
- SUBKÎ, Tacuddin, “**Tabakatu’s Şafiyye el-Kubra**”, thk. Mahmud Muhammed Tanahi, Abdulfettah el-hulv, nşr. Faysal İsa el-babi el-Halebi, Daru ihyai’l kutubi’l arabîyye, 1964
- SUYUTÎ, Abdurrahman b. Ebi Bekr, **Buğyetu-l Vuat fi tebakati’l luğaviyyin ve en-nuhat**, thk. Muhammed abu’l Fadl İbrahim, nşr. İsa el-Babi el Halebi, 1964
- SUYUTÎ, Abdurrahman b. Ebi Bekr, **el-İktirah fi ‘ilmi usul en-nahv**, (Thk. Ahmet Subhi Fırat), İstanbul Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi (doktora tezi), İstanbul 1975.
- ŞENSOY, Sedat, Rummani, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008
- TAŞKÖPRİZADE, Ahmed b. Mustafa, nşr. Kamil Bekri, **Miftahus saade**, Kahire,
- TOKAY, Ahmed ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme
- TOPRAK, Z.Fuat vbşk, “Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmi Kişiliği”, **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, Nisan 2009, 121-132
- TÜCCAR, Zülfikar, “SİRAFÎ Ebû Saîd”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul, 2009
- ÜNALAN, Abdulkirim, “Molla Fahrettin Batmani’nin Hayatı ve Eserleri”, **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 3, Nisan 2010, 129-149
- ÜNALAN, Abdulkirim, Mehmet Bilen, **Sistematik Sarf**, Araştırma Yayınları, Ankara, 2011
- YIKILMAZ, Abdulvahit, “Molla Muhammed Said el-Amedi (Yıkılmaz) Hayatı, İlmi ve Tasavvufi Yönü” **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 4, Kasım 2010, 137-155
- YIKILMAZ, Said ile 16.04.2019 tarihinde yapılan görüşme
- ZEBİYDÎ, Muhammed bin Abdurrezzak el-Huseyni, **Tacu’l Arus min Cevahiri’l Kamus**, thk. Mecmuatu’l Muhakkikin, Daru’l Hidaye

EKLER

ÇEKİMLERİ İLE EZBERLETİLEN FİİLLER

نَصَرَ	يَنْصُرُ	نَصْرًا
ضَرَبَ	يَضْرِبُ	ضَرْبًا
سَأَلَ	يَسْأَلُ	سُؤَالًا
عَلَّمَ	يَعْلَمُ	عِلْمًا
حَسَّنَ	يَحْسُنُ	حُسْنًا
حَسِبَ	يَحْسِبُ	حِسَابًا

Tablo 1: ثلاثي مجرد

Tablo 2: كشاندنا فعلا نَصَرَ

نَصَرَ	يَنْصُرُ	نَصْرًا	نَاصِرٌ	مَنْصُورٌ	لَمْ يَنْصُرْ	لَمَّا يَنْصُرْ
مَا يَنْصُرُ	لَا يَنْصُرُ	لَنْ يَنْصُرَ	لَيَنْصُرَ	لَا يَنْصُرُ	انْصُرْ	لَا تَنْصُرْ

Tablo 3: كشاندنا فعلا ضَرَبَ

ضَرَبَ	يَضْرِبُ	ضَرْبًا	ضَارِبٌ	مَضْرُوبٌ	لَمْ يَضْرِبْ	لَمَّا يَضْرِبْ
مَا يَضْرِبُ	لَا يَضْرِبُ	لَنْ يَضْرِبَ	لَيَضْرِبَ	لَا يَضْرِبُ	اِضْرِبْ	لَا تَضْرِبْ

Table 4: کشاندنا فعلا فَتَحَ

فَتَحَ	يَفْتَحُ	فَتَحَا	فَاتِحَ	مَفْتُوحَ	لَمْ يَفْتَحْ	لَمَّا يَفْتَحْ
مَا يَفْتَحُ	لَا يَفْتَحُ	لَنْ يَفْتَحَ	لِيَفْتَحَ	لَا يَفْتَحُ	إِفْتَحَ	لَا تَفْتَحُ

Table 5: کشاندنا فعلا عَلِمَ

عَلِمَ	يَعْلَمُ	عَلِمَا	عَالِمَ	مَعْلُومَ	لَمْ يَعْلَمْ	لَمَّا يَعْلَمْ
مَا يَعْلَمْ	لَا يَعْلَمْ	لَنْ يَعْلَمْ	لِيَعْلَمْ	لَا يَعْلَمْ	إِعْلَمْ	لَا تَعْلَمْ

Table 6: کشاندنا فعلا حَسَنَ

حَسَنَ	يَحْسُنُ	حَسَنًا	حَاسِنَ	مَحْسُونَ	لَمْ يَحْسُنْ	لَمَّا يَحْسُنْ
مَا يَحْسُنْ	لَا يَحْسُنْ	لَنْ يَحْسُنْ	لِيَحْسُنْ	لَا يَحْسُنْ	أَحْسُنْ	لَا تَحْسُنْ

Table 7: کشاندنا فعلا حَسِبَ

حَسِبَ	يَحْسِبُ	حَسَابًا	حَاسِبَ	مَحْسُوبَ	لَمْ يَحْسِبْ	لَمَّا يَحْسِبْ
مَا يَحْسِبُ	لَا يَحْسِبُ	لَنْ يَحْسِبَ	لِيَحْسِبَ	لَا يَحْسِبُ	إِحْسِبْ	لَا تَحْسِبْ

Table 8. ثلاثي مزید بحرفکي

اَکَرَمَ	يُکَرِّمُ	اِکْرَامًا	-	-
فَرَحَ	يُفَرِّحُ	تَفْرِيحًا	-	-
قَاتَلَ	يُقَاتِلُ	مُقَاتَلَةً	قِتَالًا	قِتَالًا

Table 9. کشاندنا فعلا اَکَرَمَ

اَکَرَمَ	يُکَرِّمُ	اِکْرَامًا	مُکَرِّمٌ	مُکَرِّمٌ	لَمْ يَکَرِّمْ	لَمَّا يَکَرِّمْ
مَا يَکَرِّمُ	لَا يَکَرِّمُ	لَنْ يَکَرِّمَ	لَيَکَرِّمَ	لَا يَکَرِّمُ	اَکَرِمَ	لَا تَکَرِّمُ

Table 10. کشاندنا فعلا فَرَحَ

فَرَحَ	يُفَرِّحُ	تَفْرِيحًا	مُفَرِّحٌ	مُفَرِّحٌ	لَمْ يَفَرِّحْ	لَمَّا يَفَرِّحْ
مَا يَفَرِّحُ	لَا يَفَرِّحُ	لَنْ يَفَرِّحَ	لَيَفَرِّحَ	لَا يَفَرِّحُ	فَرِحَ	لَا تَفَرِّحْ

Table 11. کشاندنا فعلا قَاتَلَ

قَاتَلَ	يُقَاتِلُ	مُقَاتَلَةً وَقِتَالًا وَقِتَالًا	مُقَاتِلٌ	مُقَاتِلٌ	لَمْ يُقَاتِلْ	لَمَّا يُقَاتِلْ
مَا يُقَاتِلُ	لَا يُقَاتِلُ	لَنْ يُقَاتِلَ	لَيُقَاتِلَ	لَا يُقَاتِلُ	قَاتَلَ	لَا تَقَاتِلْ

Tablo 12. ثلاثي مزید بدو حرفا

انْقَطَعَ	يَنْقَطِعُ	انْقِطَاعًا
اجْتَمَعَ	يَجْتَمِعُ	اجْتِمَاعًا
تَكَسَّرَ	يَتَكَسَّرُ	تَكْسُرًا
تَبَاعَدَ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعُدًا

Tablo 13. كشاندنا فعلا انْقَطَعَ

انْقَطَعَ	يَنْقَطِعُ	انْقِطَاعًا	مُنْقَطِعٌ	مُنْقَطِعٌ	لَمْ يَنْقَطِعْ	لَمَّا يَنْقَطِعْ
مَا يَنْقَطِعُ	لَا يَنْقَطِعُ	لَنْ يَنْقَطِعَ	لَيَنْقَطِعَ	لَا يَنْقَطِعُ	انْقَطِعْ	لَا تَنْقَطِعْ

Tablo 14. كشاندنا فعلا اجْتَمَعَ

اجْتَمَعَ	يَجْتَمِعُ	اجْتِمَاعًا	مُجْتَمِعٌ	مُجْتَمِعٌ	لَمْ يَجْتَمِعْ	لَمَّا يَجْتَمِعْ
مَا يَجْتَمِعُ	لَا يَجْتَمِعُ	لَنْ يَجْتَمِعَ	لَيَجْتَمِعَ	لَا يَجْتَمِعُ	اجْتَمِعْ	لَا تَجْتَمِعْ

Tablo 15. كشاندنا فعلا تَكَسَّرَ

تَكَسَّرَ	يَتَكَسَّرُ	تَكْسُرًا	مُتَكَسِّرٌ	مُتَكَسِّرٌ	لَمْ يَتَكَسَّرْ	لَمَّا يَتَكَسَّرْ
مَا يَتَكَسَّرُ	لَا يَتَكَسَّرُ	لَنْ يَتَكَسَّرَ	لَيَتَكَسَّرَ	لَا يَتَكَسَّرُ	تَكَسَّرْ	لَا تَتَكَسَّرْ
					كَسَّرْ	لَا تَكْسُرْ

كشاندنا فعلا تَبَاعَدَ. Tablo 16.

تَبَاعَدَ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعَدَا	مُتَبَاعِدٌ	مُتَبَاعِدٌ	لَمْ يَتَبَاعَدْ	لَمَّا يَتَبَاعَدُ
مَا يَتَبَاعَدُ	لَا يَتَبَاعَدُ	لَنْ يَتَبَاعَدَ	لَيَتَبَاعَدُ	تَبَاعَدَ	لَا تَتَبَاعَدُ	لَا تَبَاعَدُ

ثلاثي مزید بسی حرفا. Tablo 17.

إِسْتَخْرَجَ	يَسْتَخْرِجُ	إِسْتَخْرَجَا
إِعْشَوْشِبَ	يَعْشَوْشِبُ	إِعْشِيشَابَا
إِجْلَوْدَ	يَجْلَوْدُ	إِجْلَوَادَا
إِقْعَسَسَ	يَقْعَسِسُ	إِقْعَسَاسَا

كشاندنا فعلا إِسْتَخْرَجَ. Tablo 18.

إِسْتَخْرَجَ	يَسْتَخْرِجُ	إِسْتَخْرَجَا	مُسْتَخْرَجٌ	مُسْتَخْرَجٌ	لَمْ يَسْتَخْرِجْ	لَمَّا يَسْتَخْرِجُ
مَا يَسْتَخْرِجُ	لَا يَسْتَخْرِجُ	لَنْ يَسْتَخْرِجَ	لَيَسْتَخْرِجُ	لَا يَسْتَخْرِجُ	إِسْتَخْرِجَ	لَا تَسْتَخْرِجُ

كشاندنا فعلا إِعْشَوْشِبَ. Tablo 19.

إِعْشَوْشِبَ	يَعْشَوْشِبُ	إِعْشِيشَابَا	مُعْشَوْشِبٌ	مُعْشَوْشِبٌ	لَمْ يَعْشَوْشِبْ	لَمَّا يَعْشَوْشِبُ
مَا يَعْشَوْشِبُ	لَا يَعْشَوْشِبُ	لَنْ يَعْشَوْشِبَ	لَيَعْشَوْشِبُ	لَا يَعْشَوْشِبُ	إِعْشَوْشِبَ	لَا تَعْشَوْشِبُ

كشاندنا فعلا اِجْلُوْدَ. Tablo 20.

اِجْلُوْدَ	يَجْلُوْدَ	اِجْلُوَادَا	مُجْلُوْدَ	مُجْلُوْدَ	لَمْ يَجْلُوْدَ	لَمَّا يَجْلُوْدَ
مَايَجْلُوْدَ	لَايَجْلُوْدَ	لَنْ يَجْلُوْدَ	لَيَجْلُوْدَ	لَايَجْلُوْدَ	اِجْلُوْدَ	لَايَجْلُوْدَ

رباعي مجرد. Tablo 21.

دَخْرَجَ	يُدْخِرْجُ	دَخْرَجَ - وَدِخْرَاجًا
----------	------------	-------------------------

كشاندنا فعلا دَخْرَجَ. Tablo 22.

دَخْرَجَ	يُدْخِرْجُ	دَخْرَجَ وَدِخْرَاجًا	مُدْخِرْجُ	مُدْخِرْجُ	لَمْ يُدْخِرْجُ	لَمَّا يُدْخِرْجُ
مَايُدْخِرْجُ	لَايُدْخِرْجُ	لَنْ يُدْخِرْجُ	لَيُدْخِرْجُ	لَايُدْخِرْجُ	دَخْرَجَ	لَايُدْخِرْجُ

رباعي مزيد بحرفكي. Tablo 23.

تَدَخْرَجَ	يَتَدَخْرَجُ	تَدَخْرَجَا
------------	--------------	-------------

كشاندنا فعلا تَدَخْرَجَ. Tablo 24.

تَدَخْرَجَ	يَتَدَخْرَجُ	تَدَخْرَجَا	مَتَدَخْرَجُ	مَتَدَخْرَجُ	لَمْ يَتَدَخْرَجَ	لَمَّا يَتَدَخْرَجُ
مَايَتَدَخْرَجُ	لَايَتَدَخْرَجُ	لَنْ يَتَدَخْرَجَ	لَيَتَدَخْرَجُ	لَايَتَدَخْرَجُ	تَدَخْرَجَ - دَخْرَجَ	لَا تَتَدَخْرَجُ - لَا تَدَخْرَجُ

رباعي مزید بدو حرفا. Tablo 25.

إِخْرَنْجَمَ	يَخْرَنْجُمُ	إِخْرَنْجَامًا
--------------	--------------	----------------

کشاندنا فعلا إِخْرَنْجَمَ. Tablo 26.

إِخْرَنْجَمَ	يَخْرَنْجُمُ	إِخْرَنْجَامًا	مُخْرَنْجَمُ	مُخْرَنْجَمُ	لَمُخْرَنْجَمِ	لَمُخْرَنْجَمِ
مَایَخْرَنْجَمُ	لَا یَخْرَنْجُمُ	لَنْ یَخْرَنْجَمَ	لِیَخْرَنْجَمُ	لَا یَخْرَنْجَمُ	إِخْرَنْجَمُ	لَا تَخْرَنْجَمُ

مضاعف. Tablo 27.

مَدَّ	یَمُدُّ	مَدَّا
فَرَّ	یَفِرُّ	فَرَّا
ظَلَّ	یَظِلُّ	ظَلَّا
مَسَّ	یَمَسُّ	مَسَّا
عَضَّ	یَعَضُّ	عَضَّا

کشاندنا فعلا مَدَّ: Tablo 28.

مَدَّ	یَمُدُّ	مَدَّا	مَادَّ	مَمْدُودٌ	لَمْ یَمُدَّ	لَمَّا یَمُدَّ
مَا یَمُدُّ	لَا یَمُدُّ	لَنْ یَمُدَّ	لِیَمُدَّ	لَا یَمُدُّ	مُدَّ	لَا تَمُدُّ

مضاعف ثلاثي مزيد بحرفكي: Tablo 29

أَمَدَّ	يُمَدُّ	إِمْدَادًا
مَادَّ	يُمَادُّ	مُمَادًا
مَدَّدَ	يُمَدِّدُ	تَمْدِيدًا

مضاعف (شبه المضاعف) ثلاثي مزيد بدو حرفا: Tablo 30

تَمَادَّ	يَتَمَادُّ	تَمَادُّدًا!
إِنْقَدَّ	يَنْقَدُّ	إِنْقَدَادًا
إِعْتَدَّ	يَعْتَدُّ	إِعْتِدَادًا
إِحْمَرَ	يَحْمَرُّ	إِحْمِرَارًا

مضاعف (شبه المضاعف) ثلاثي مزيد بسی حرفا: Tablo 31

إِحْمَارَ	يَحْمَارُ	إِحْمِيرَارًا
إِسْتَعَدَّ	يَسْتَعِدُّ	إِسْتِعْدَادًا
إِقْشَعَرَ	يَقْشَعُرُ	إِقْشَعْرَارًا
إِطْمَأَنَّ	يُطْمِنُ	إِطْمِنَانًا

مثال: Tablo 32

وَعَدَ	يَعِدُ	عِدَّةٌ
وَطَأَ	يَطَأُ	وَطْأٌ
وَسَعَ	يَسَعُ	وَسْعًا
وَضَعَ	يَضَعُ	وَضْعًا
وَهَبَ	يَهَبُ	وَهْبًا
يَسِرَ	يَيْسِرُ	يُسْرًا
يَنَسِ	يَيِّنُسُ	يَنَسًا
وَجَلَ	يُوجِلُ	وِجْلًا
يَمْنُ	يَيْمُنُ	يُمْنًا
وَمِقَ	يَمِقُ	مِقَّةٌ
وَرِثَ	يَرِثُ	وِرَاثَةً

كشاندننا فعلا وَعَدَ: Tablo 33

وَعَدَ	يَعِدُ	عِدَّةٌ	وَأَعَدَ	مَوْعِدٌ	لَمْ يَعِدْ	لَمَّا يَعِدْ
مَا يَعِدُ	لَا يَعِدُ	لَنْ يَعِدَ	لَيَعِدَ	لَا يَعِدُ	عِدْ	لَا تَعِدْ

مثال ثلاثي مزيد بحرفكي: Tablo 34:

أَوْعَدَ	يُوعِدُ	إِبْعَادًا
أَيْسَرَ	يُوسِرُ	إِيسَارًا
وَاعَدَ	يُوَاعِدُ	مُؤَاعَدَةً
يَاسَرَ	يُيَاسِرُ	مُيَاسَرَةً
وَعَدَ	يُوعِدُ	تَوْعِيدًا
يَسَرَ	يُيَسِرُ	تَيْسِيرًا

اجوف: Tablo 35:

صَانَ	يَصُونُ	صَوْنًا
بَاعَ	يَبِيعُ	بَيْعًا
خَافَ	يَخَافُ	خَوْفًا
هَابَ	يَهَابُ	هَيْبًا
طَالَ	يَطُولُ	طَوْلًا

كشاندنا فعلا صَانَ: Tablo 36:

صَانَ	يَصُونُ	صَوْنًا	صَاتِنَ	مَصُونٌ	لَمْ يَصُنْ	لَمَّا يَصُنْ
مَا يَصُونُ	لَا يَصُونُ	لَنْ يَصُونُ	لَيَصُنْ	لَا يَصُنْ	صُنْ	لَا تَصُنْ

كشاندنا فعلا بَاعَ: Tablo 37

بَاعَ	يَبِيعُ	بِيعَا	بَائِعٌ	مَبِيعٌ	لَمْ يَبِعْ	لَمَّا يَبِعْ
مَا يَبِيعُ	لَا يَبِيعُ	لَنْ يَبِيعَ	لَيَبِيعَ	لَا يَبِيعُ	بِعَ	لَا تَبِعْ

اجوف ثلاثي مزید بحرفکي: Tablo 38

أَجَابَ	يُجِيبُ	إِجَابَةً
أَهَانَ	يُهِينُ	إِهَانَةً
قَاوَلَ	يُقَاوِلُ	مُقَاوَلَةً
بَايَعَ	يُبَايِعُ	مُبَايَعَةً
زَيَّنَ	يُزَيِّنُ	تَرْيِينًا
قَوْلَ	يَقُولُ	تَقْوِيلًا

كشاندنا فعلا أَجَابَ: Tablo 39

أَجَابَ	يُجِيبُ	إِجَابَةً	مُجِيبٌ	مُجَابٌ	لَمْ يَجِبْ	لَمَّا يَجِبْ
مَا يَجِبُ	لَا يَجِبُ	لَنْ يَجِيبَ	لَيَجِيبَ	لَا يَجِبُ	اجِبْ	لَا تَجِبْ

اجوف ثلاثي مزید بدو حرفا: Tablo 40

إِنْقَادَ	يَنْقَادُ	إِنْقِيَادًا
إِخْتَارَ	يَخْتَارُ	إِخْتِيَارًا

Tablo 41: اجوف ثلاثي مزید بسی حرفا

إِسْتَقَامَ	يَسْتَقِيمُ	إِسْتِقَامَةً
-------------	-------------	---------------

Tablo 42: ناقص

عَزَا	يَعْزُو	عَزَوْا
رَمَى	يَرْمِي	رَمَيَا
أَبَى	يَأْبَى	إِبَاءً
طَغَى	يَطْغَى	طُغْيَانًا
رَضِيَ	يَرْضَى	رِضْوَانًا
خَشِيَ	يَخْشَى	خَشْيًا
سَرَوْ	يَسْرُو	سُرُورًا

Tablo 43: کشاندنا فعلا عَزَا

عَزَا	يَعْزُو	عَزَوْا	عَازٍ	مَعَزَوْ	لَمْ يَعْزَ	لَمَّا يَعْزَ
مَا يَعْزُو	لَا يَعْزُو	لَنْ يَعْزُو	لَيَعْزَ	لَا تَعْزَ	اعْزَ	لَا تَعْزَ

Tablo 44: ناقص ثلاثي مزید بحرفکي

أَعْطَى	يُعْطِي	إِعْطَاءً
صَلَّى	يُصَلِّي	تَّصَلُّيًا

نَاجَى	يُنَاجِي	مُنَاجَةً
--------	----------	-----------

Tablo 45: ناقص ثلاثي مزید بدو حرفا

تَصَدَّى	يَتَصَدَّى	تَصَدُّيًا
تَمَطَّى	يَتَمَطَّى	تَمَطُّيًا
تَصَابَى	يَتَصَابَى	تَصَابِيًا
إِنْبَرَى	يُنْبَرَى	إِنْبَرَاءً
إِشْتَرَى	يَشْتَرَى	إِشْتِرَاءً
إِرْتَجَى	يُرْتَجَى	إِرْتَجَاءً
إِرْعَوَى	يُرْعَوَى	إِرْعَوَاءً

Tablo : 46 كشاندا فعلا تَصَدَّى

تَصَدَّى	يَتَصَدَّى	تَصَدُّيًا	مُتَصَدِّ	مُتَصَدَّى	لَمْ يَتَصَدَّ	لَمَّا يَتَصَدَّ
مَا يَتَصَدَّى	لَا يَتَصَدَّى	لَنْ يَتَصَدَّى	لَيَتَصَدَّ	لَا يَتَصَدَّ	تَصَدَّ	لَا تَصَدَّ

Tablo 47: ناقص ثلاثي مزید بسی حرفا

إِعْرَوَى	يَعْرَوَى	إِعْرَوَاءً
إِسْتَقَصَى	يَسْتَقْصِي	إِسْتِقْصَاءً
إِسْلَنْقَى	يَسْلَنْقِي	إِسْلَنْقَاءً

كشانندنا فعلا اَعْرَوَى : Tablo 48

اَعْرَوَى	يَعْرَوِي	اَعْرَوَاءَ	مُعْرَوٍ	مُعْرَوَى	لَمْ يَعْرَوِ	لَمَّا يَعْرَوِ
مَا يَعْرَوِي	لا يَعْرَوِي	لَنْ يَعْرَوِي	لَيَعْرَوِ	لا يَعْرَوِ	اَعْرَوِ	لا تَعْرَوِ

لفيفى مقرون ثلاثي مجرد : Tablo 49

شَوَى	يَشْوِي	شَوِيًّا
رَوَى	يُرْوَى	رِيًّا
حَيَّى - حَيَّ	يُحْيَى	حَيَاةً!

كشانندنا فعلا شَوَى : Tablo 50

شَوَى	يَشْوِي	شَوِيًّا	شَاوٍ	مَشْوِيٍّ	لَمْ يَشْوِ	لَمَّا يَشْوِ
مَا يَشْوِي	لا يَشْوِي	لَنْ يَشْوِي	لَيَشْوِ	لا يَشْوِ	اَشْوِ	لا تَشْوِ

لفيفى مقرون ثلاثي مزيد بحرفكي : Tablo 51

أَرْوَى	يُرْوَى	إِرْوَاءَ
رَوَّى	يُرْوِي	تَرْوِيَّةً
حَايَا	يُحَايِي	مُحَايَةً

لَفِيفِي مَقْرُون ثَلَاثِي مَزِيد بَسِي حَرْفَا

إِسْتَحْيَاءَ	يَسْتَحْيِي - يَسْتَحِي	إِسْتَحَى - اسْتَحَى
---------------	-------------------------	----------------------

لَفِيفِي مَفْرُوق ثَلَاثِي مَجْرَد

وَقَايَةً	يَقِي	وَقَى
وَجِيًّا	يُوجِي	وَجَى

كُشَانَدْنَا فَعَلَا وَقَى

وَقَى	يَقِي	وَقَايَةً	وَقَى	مَوْقِي	لَمْ يَقِ	لَمَّا يَقِ
مَا يَقِي	لَا يَقِي	لَنْ يَقِي	لِيَقِ	لَا يَقِ	قِ	لَا تَقِ

مَهْمُوز الْفَاء ثَلَاثِي مَجْرَد

أَمْرًا	يَأْمُرُ	أَمَرَ
أَزْرًا	يَازِرُ	أَزَرَ
أَدَبًا	يَأْدُبُ	أَدَبَ
أَسْوَةً	يَأْسُو	أَسَا
إِتْيَانًا	يَأْتِي	أَتَى
أَوْبًا	يَنْوِبُ	أَبَ

Table 56: مهموز الفاء ثلاثي مزید بحر فكي

إِيمَانًا	يُؤْمِنُ	أَمَنَ
تَأْمِينًا	يُؤَمِّنُ	أَمَّنَ
مَأْمَرَةً	يُأْمِرُ	أَمَرَ

Table 57: مهموز الفاء ثلاثي مزید بدو حرفا

إِيتِلَاءٌ	يَاتِلِي	إِيتَلَى
إِيتِيَالًا	يَاتَاتُلُ	إِيتَالَ

Table 58: مهموز العين ثلاثي مجرد

سُؤَالًا	يَسْأَلُ	سَأَلَ
رَأْيًا	يَرَى	رَأَى
نَأْيًا	يَنْتَى	نَأَى
وَأْيًا	يَيَّى	وَأَى

Table 59 : كشاندنا فعلا سَنَلْ :

سَنَلْ	يَسْنَلْ	سُؤَالًا	سَائِلٌ	مَسْئُولٌ	لَمْ يَسْنَلْ	لَمَّا يَسْنَلْ
مَا يَسْنَلْ	لَا يَسْنَلْ	لَنْ يَسْنَلْ	لَيْسَنْ	لَا يَسْنَلْ	إِسْنَلْ	لَا تَسْنَلْ

كشاندنا فعلا رأى: Tablo 60

رَأَى	يَرَى	رَأَى	رَأَى	رَأَى	رَأَى	رَأَى
مَا يَرَى	لَا يَرَى	لَنْ يَرَى	لَيَرَى	لَا يَرَى	رَ	لَا تَرَى

مهموز اللام ثلاثي مجرد: Tablo 61

سَاءَ	يَسُوءُ	سُوءَ
جَاءَ	يَجِيءُ	مَجِيئُ
هَنَأَ	يَهْنَأُ	هِنَاءَ

از ژترا بینم نه ساکنه امی بیژن کا بینه، اوی بیژه: نَصَرَتَا، امی بیژن: لورا او حرکه حرکا عارضیه، نه اصلیه اگر ام تی بین حذفی التباسا وی بتثنیا مذکری غائب چه دبه: دو زلام دبیزن ام خو پیرک کی نادین.

اگر ام ألیفی بین حذفی التباسا وی بوحدتا مؤنثی غائب را چی دبه.

دو پیرک دبین ام خو ب پیرککیرا نادن. ام را دبن ژبو دفع بلایی حرکی عارضی داتینن کو فتحیه، فتحه ژي أن أخفی حرکاتا یه.

سائل دبی: مسالکی در حق ویدا هیه، امی بیژن وکی مسلا دوقوشی، سائل دبی کا مسلا خو بینه، ام دبیزن روژکی ژروژا ام چون بر دقې چم کو حیوانکی لوی دری یه، ام دبیزن یا حیوان تو چه تشتی، دبیزه از دوقوشیمه، ام دبیزن کا مه سوارکه ببه وی آلی، دبی از قوشم ام دبین کا مه سوار که بفرینه ببه وی آلی، دبی نا از دقه مه. ام ژي ژبو دفعا بلایی ام را دبن خو لچم دبن درباسی وی آلی دبن.

(نَصَرَ) جائز الاستتاره دبه کو فاعلی خو تیدا مستتر به، دبه کو ظاهر به فاعلی خو تیدا مستتر هبه وکی نها (نَصَرَ) فعله (هُوَ) دبه کو فاعلی وی ظاهر به وکی نها (نَصَرَ زَيْدٌ) "نَصَرَ" فعله "زَيْدٌ" دبه فاعلی وی (نَصَرَ) فعله ألف دبه فاعلی وی (نَصَرُوا) فعله واو دبه فاعلی وی (نَصَرْتُ) فعله فاعلی خو تیدا مستتره کو "هِيَ" یه الخ.

فعلا ماضی بنایی مفعول (نَصَرَ) دبه کو نائبا فاعلی وی تیدا مستتر به دبه کو ظاهر به نائبا فاعلی خو تیدا مستتر به وکی (نَصَرَ) فعله نائبی فاعلی وی تیدا مستتره کو "هُوَ" یه دبه کو ظاهر به وکی (نَصَرَ زَيْدٌ) "نَصَرَ" فعل "زَيْدٌ" دبه نائبا فاعلی وی (نَصَرَ) فعله ألف دبه نائبا فاعلی وی (نَصَرُوا) فعله واو دبه نائبا فاعلی وی (نَصَرْتُ) فعله هی دبه نائبا فاعلی وی الخ.

سائل دبیزه یا مرف چما ژمفردی مذکری غائب حتی جمعا مؤنثی غائبه آخری فعلی متحرکه ژجمعا مؤنثی غائبه حتی نفسا متکلم مع الغیر آخری فعل ساکنه ام دبیزن لورا ژجمعا مؤنثی حتی نفسا متکلم مع الغیر ضمیرا مرفوعا متصل پی فه زلّی یه چه زمان ضمیرا مرفوعا متصل پیقه بزلقه إسکانا ما قبلی خو دکه وکی نها نَصَرْن، نَصَرْتُ، نَصَرْتُمَا، نَصَرْتُمْ الخ... یعنی ساکن دکه.

سائل بیژنه یا مرف برا اسکانا ما قبلی خوه نکرا. اُمی بیژن وی چاغی توالیا اربعی حرکتان لدو هف دهات. چه زمان توالیا اربعی حرکتان لدو هف وره وکي نها (نَصْرَن، نَصْرَت، نَصْرَتَمَا) وختا آوها به لسر زمانی عربا ثقیله، عرب ژي طالبی تخفیفی نه، ژبو فی قاسی ساکن دخوینن.

شش اسمی مه هنه اُم دکشینن "زَیْدٌ-زَیْدَانِ-زَیْدُونْ/هِنْدٌ-هِنْدَانِ-هِنْدَاتٌ" .. اُم اسمی خوه بفعلا ماضی بنا فاعلرا بکشینن (زَیْدٌ نَصَرَ-زَیْدَانِ نَصَرَ-زَیْدُونْ نَصَرُوا/هِنْدٌ نَصَرَتْ-هِنْدَانِ نَصَرَتَا-هِنْدَاتٌ نَصَرْنَ)

اُم اسمی خوه بفعلا ماضی بنا فاعل ترکبکن:

(زَیْدٌ نَصَرَ): "زَیْدٌ" لفظا مرفوعه رفعه بضمه مبتدایه، چما لفظیه لورا نه محلیه، چما مرفوعه لورا مبتدایی حقیه، مبتدا ژي مرفوعه. چما رفعه بضمی لورا رفعا وی بضمه یه نه بألفی او واوی یه. "نَصَرَ" فعله فاعلی خوه تیدا مستتره کو "هُوَ" یه فعل و فاعل لسر هف جمله نه، جمله ژي محلاً مرفوع دبه خبری زَیْدٌ. چما دبیزي محلاً نابیزي لفظاً؟ اگر اسمک قابل الإعراب ددوسا ویدا هبانا، مه دگو لفظاً مه نه دگوت محلاً. اسمی قابل الإعراب وکي نها "زَیْدٌ نَاصِرٌ": "زَیْدٌ" لفظاً مرفوع رفعه بضمه مبتدایه "نَاصِرٌ" لفظاً مرفوع رفعه بضمه دبه خبری وی.

(زَیْدَانِ نَصَرَ): "زَیْدَانِ" لفظاً مرفوع رفعه بألف، مبتدایه. چما رفعا وی بألفه؟ لورا رفعا وی بألفی یه، نه ضمه او واوی یه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدایی حقیه، مبتدا ژي مرفوعه. "نَصَرَ" فعله ألف دبه فاعلی وی فعل و فاعل لسر هف جمله نه، جمله ژي مبنیه، مبنی ژي محلاً مرفوع دبه خبری وی. چما دبیزي محلاً نابیزي لفظاً؟ اگر اسمک قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظاً مه نه دگو محلاً. اسمی قابل الإعراب وکي "زَیْدَانِ نَاصِرَانِ": زَیْدَانِ، لفظاً مرفوع رفعه بألف مبتدایه. نَاصِرَانِ، لفظاً مرفوع رفعه بألف دبه خبری زَیْدَانِ.

(زَیْدُونْ نَصَرُوا): "زَیْدُونْ" لفظاً مرفوع رفعه بواوی مبتدایه. چما لفظیه؟ لورا نه محلیه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدایی حقیه، مبتدا ژي مرفوعه. چما رفه بواوی یه؟ لورا رفعه بواوی یه نه بألف او ضمه یه. "نَصَرُوا" فعله واو دبه فاعلی وی، فعل و فاعل لسر هف جمله نه، جمله ژي مبنیه مبنی ژي محلیه، محلاً مرفوع دبه خبری زَیْدُونْ. چما دبیزي محلاً نابیزي

لفظاً؟ اگر اسمک قابل الإعراب ددوسا ویدا هبانا مه دگو لفظاً مه نه دگو محلاً، اسمی قابل الإعراب وکي نها "زَيْدُونَ نَاصِرُونَ": زَيْدُونَ، لفظاً مرفوع رفعة بواوی مبتدایه "نَاصِرُونَ" لفظاً مرفوع رفعة بواوی دبه خبری زَيْدُونَ الخ.

أم اسمی خو بفعلا ماضي بنا مفعول ترکیب کن:

(زَيْدٌ نَصِرَ): "زَيْدٌ" لفظاً مرفوع مبتدایه، چما لفظیه؟ لورا نه محلیه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدایی حقیه، مبتدا ژي مرفوعه چما رفعة بضمه؟ لورا رفعا وی بضمه یه، نه بآلف أو واوی یه "نَصِرَ" فعله نائبی فاعلی خوه تیدا مستتره کو "هو" یه فعل و فاعل لسر هف جمله نه جمله ژي مبنیه مبنی ژي محلی نه، محلاً مرفوع دبه خبری زید. چما دبیر ژي محلاً نایب ژي لفظاً؟ اگر اسمک قابل الإعراب ددوسا ویدا هبانا مه دگو لفظاً مه نه دگو محلاً، اسمی قابل الإعراب وکي نها "زَيْدٌ مَنصُورٌ": زید، لفظاً مرفوع رفعة بضمه مبتدایه "مَنصُورٌ" لفظاً مرفوع دبه خبری زَيْدُونَ الخ.

أم ضمیری خوه بکشینن "هُوَ، هُمَا، هُمْ، هِيَ، هُمَا، هُنَّ، أَنْتَ، أَنْتُمَا، أَنْتُمْ، أَنْتِ، أَنْتُمَا، أَنْتَنَّ، أَنَا، نَحْنُ" أم ضمیری خوه بفعلا ماضي بنا فاعل را بکشینن: "هُوَ نَصَرَ، هُمَا نَصَرَا، هُمْ نَصَرُوا، هِيَ نَصَرَتْ، هُمَا نَصَرَتَا، هُنَّ نَصَرْنَ" أم ترکیب کن:

(هُوَ نَصِرَ): "هُوَ" محلاً مرفوع رفعة بضمه مبتدایه. چما محلیه؟ لورا ضمیره، ضمیر ژي مبنیه، مبنی ژي محلی نه. "نَصَرَ" فعله فاعلی خوه تیدا مستتره کو "هُوَ" یه فعل و فاعل لسر هف جمله نه جمله ژي مبنیه محلیه. محلاً مرفوع دبه خبری "هُوَ". چما دبیر ژي محلاً نایب ژي لفظاً اگر قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظاً مه نه گو محلاً اسمی قابل الإعراب وکي "هو نَاصِرٌ": هو، محلاً مرفوع رفعة بضم مبتدایه، نَاصِرٌ، لفظاً مرفوع رفعة بضمه دبه خبری "هُوَ" الخ.

أم ضمیری خوه بفعلا ماضي بنا مفعول را ترکیب کن:

(هُوَ نَصِرَ): "هُوَ" محلاً مرفوع رفعة بضمه مبتدایه. چما محلیه؟ لورا ضمیره، ضمیر ژي مبنیه، مبنی ژي محلی نه. "نَصَرَ" فعله نائبی فاعلی تیدا مستتره کو "هُوَ" یه، فعل و فاعل لسر هف جمله نه جمله ژي مبنیه مبنی ژي محلیه. محلاً مرفوع دبه خبری "هُوَ". چما دبیر ژي محلاً نایب ژي لفظاً اگر قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظاً مه نه گو محلاً اسمی قابل

الإعراب وكي "هُوَ مَنْصُورٌ": هو، محلاً مرفوع رفعه بضم مبتدائه، مَنْصُورٌ لفظاً مرفوع رفعه بضمه دبه خبری وی.

أم شش اسمی خوه بفعلا مضارع بکشینن:

(رَیْدٌ یَنْصُرُ)، رَیْدَانِ یَنْصُرَانِ، رَیْدُونَ یَنْصُرُونَ/هَیْدُ تَنْصُرُ، هَیْدَانِ تَنْصُرَانِ، هَیْدَاتُ یَنْصُرْنَ) أم بهفرا ترکیب کن:

(رَیْدٌ یَنْصُرُ): "رَیْدٌ" لفظاً مرفوع رفعه بضمه مبتدائه چما لفظیه. لورا نه محلیه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدایی حقی مبتدا ژي مرفوعه. چما رفه بضمه؟ لورا رفعا وی بضمه یه نه بألف أو واوی یه. "یَنْصُرُ" فعله، فاعلی خو تیدا مستتره کو "هُوَ" یه. فعل و فاعل لسر هف جمله نه، جمله ژي مبنیه، مبنی ژي محلینه، محلاً مرفوع دبه خبری "رَیْدٌ". چما دبیري محلاً نابیري لفظاً، اسمک قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظاً مه نه دگو محلاً اگر اسمک قابل الإعراب ددوسا ویدا هبانا مهم دگو لفظاً نه دگو محلاً اسمی قابل الإعراب وکی نها "رَیْدٌ" نَاصِرٌ: "زید" لفظاً مرفوع رفعه بضمه مبتدائه، "نَاصِرٌ" لفظاً مرفوع رفعه بضمه دبه خبری وی.

أم اسمی خوه بفعلا مضارع بنا مفعول را ترکیب بکن:

(رَیْدٌ یَنْصُرُ): "رَیْدٌ" لفظاً مرفوع رفعه بضمه مبتدائه. چما لفظیه؟ لورا نه محلیه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدایی حقی مبتدا ژي مرفوعه. چما رفعه بضمه؟ لورا رفعا وی بضمه یه نه ألف أو واوی یه. "یَنْصُرُ" فعله نائبی فاعلی خو تیدا مستتره کو "هُوَ" یه. فعل و فاعل لسر هف جمله نه جمله ژي مبنیه مبنی ژي محلیه، محلاً مرفوع دبه خبری "رَیْدٌ". چما دبیري محلاً نابیري لفظاً؟ اگر اسمک قبل الإعراب هبانا مه دگو لفظاً مه نه دگو محلاً اسمی قابل الإعراب وکی "رَیْدٌ مَنْصُورٌ": رَیْدٌ، لفظاً مرفوع رفعه بضمه مبتدائه، مَنْصُورٌ، لفظاً مرفوع رفعه بضمه دبه خبری زید.

سی حالت ژفعلا مضارع را هنه ؛ حالتی رفعی، حالتی نصبی، حالتی جزمی. یَنْصُرُ، لَنْ یَنْصُرُ، لَمْ یَنْصُرُ. یَنْصُرُ لفظاً مرفوع رفعه بضمه. حالتی نصبی: لَنْ یَنْصُرُ لفظاً منصوب نصبه بفتح، لَنْ یَنْصُرَا لفظاً منصوب نصبه بسقوطة نونی، لَنْ یَنْصُرُوا لفظاً منصوب نصبه بسقوطة

نونی. لَمْ يَنْصُرْ لَفْظًا مجزوم جزمه بحذفاً حركي، لَمْ يَنْصُرَا لَفْظًا مجزوم جزمه بحذفاً نونى لَنْ يَنْصُرُوا لَفْظًا مجزوم جزمه بحذفاً نونى، لَمْ تَنْصُرْ لَفْظًا مجزوم جزمه بحذفاً حركي الخ.

سى عاملى مه هه: عاملى رفعى، عاملى نصبى، عاملى جرى. عاملى رفعى (اسمى نكرة): جَائِي رَجُلٌ نَاصِرٌ، جَائِي رَجُلَانِ نَاصِرَانِ، جَائِي رِجَالٌ نَاصِرُونَ، جَائِي امْرَأَةٌ نَاصِرَةٌ، جَائِي امْرَأَتَانِ نَاصِرَتَانِ، جَائِي نِسْوَةٌ نَاصِرَاتٌ.

عاملى نصبى: رَأَيْتُ رَجُلًا نَاصِرًا، رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ نَاصِرَيْنِ، رَأَيْتُ رِجَالًا نَاصِرِينَ، رَأَيْتُ امْرَأَةً نَاصِرَةً، رَأَيْتُ امْرَأَتَيْنِ نَاصِرَتَيْنِ، رَأَيْتُ نِسْوَةً نَاصِرَاتٍ.

عاملى جرى: مَرَرْتُ بِرَجُلٍ نَاصِرٍ، مَرَرْتُ بِرَجُلَيْنِ نَاصِرَيْنِ، مَرَرْتُ بِرِجَالٍ نَاصِرِينَ، مَرَرْتُ بِامْرَأَةٍ نَاصِرَةٍ، مَرَرْتُ بِامْرَأَتَيْنِ نَاصِرَتَيْنِ، مَرَرْتُ بِنِسْوَةٍ نَاصِرَاتٍ.

عاملى رفعى اسمى معرفة: جَائِي زَيْدٌ النَّاصِرُ، جَائِي زَيْدَانِ النَّاصِرَانِ، جَائِي زَيْدُونَ النَّاصِرُونَ، جَائِي هَذَا النَّاصِرُ، جَائِي هَذَانِ النَّاصِرَتَانِ، جَائِي هَؤُلَاءِ النَّاصِرَاتِ

عاملى نصبى: رَأَيْتُ زَيْدًا النَّاصِرَ، رَأَيْتُ زَيْدَيْنِ النَّاصِرَيْنِ، رَأَيْتُ زَيْدِينَ النَّاصِرِينَ، رَأَيْتُ هَذَا النَّاصِرَ، رَأَيْتُ هَؤُلَاءِ النَّاصِرَتَيْنِ، رَأَيْتُ هَؤُلَاءِ النَّاصِرَاتِ

عاملى جرى: مَرَرْتُ بِزَيْدٍ النَّاصِرِ، مَرَرْتُ بِزَيْدَيْنِ النَّاصِرَيْنِ، مَرَرْتُ بِزَيْدِينَ النَّاصِرِينَ، مَرَرْتُ بِهَؤُلَاءِ النَّاصِرَةِ، مَرَرْتُ بِهَؤُلَاءِ النَّاصِرَتَيْنِ، مَرَرْتُ بِهَؤُلَاءِ النَّاصِرَاتِ.

(اسمى فاعل ثلاثى مجرد)

نَاصِرٌ أَمْ ثِيَنْصُرُ چى دکن، مه يا حرفا مضارعتى ژى حذف کر، ما بعدى حرفا مضارعتى نونا ساکنه، ابتدا بنونا ساکن محاله، مه رابو ألیفا اسم فاعلیتى کر ناقبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصِرٌ مه ما قبلی آخر مکسور کر بو نَاصِرٌ، تنوينا کو خاصى باسمایه مه دایى بو نَاصِرٌ.

نَاصِرَانِ أَمْ ثِيَنْصُرَانِ چى دکن، مه يا حرفا مضارعتى ژى حذف کر، ما بعدى حرفا مضارعتى نونا ساکنه، ابتدا بنونا ساکن محاله، مه رابو ألیفا اسم فاعلیتى کر ناقبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصِرَانِ مه ما قبلی آخر مکسور کر بو نَاصِرَانِ.

نَاصِرُونَ أمْ رُئِيسُورُونَ چي دکن، مه يا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتي نونا ساکنه، ابتدا بنونا ساکن محاله، مه رابو ألیفا اسم فاعلیتی کر ناقبينا فاء الفعل و عین الفعلی بو نَاصِرُونَ مه ما قبلی آخر مکسور کر بو نَاصِرُونَ.

نَاصِرَةٌ أمْ رُئِيسُورُ چي دکن، مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتي نونا ساکنه، ابتدا بنونا ساکن محاله، مه رابو ألیفا اسم فاعلیتی کر ناقبينا فاء الفعل و عین الفعلی بو نَاصِرُ مه ما قبلی آخر مکسور کر بو نَاصِرُ، تنوينا کو خاصی باسمایه مه دایی بو نَاصِرُ. تشبیها وحدتا مؤنثا بواحدی مذکرا چي بو، مه رابو ژبو فرقا نابينا وحدتا مؤنثا و وحدتا مذکر مه تاء التأنيثی دایی بو نَاصِرَةٌ.

نَاصِرَتَانِ أمْ رُئِيسُورَانِ چي دکن، مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتي نونا ساکنه، ابتدا بنونا ساکن محاله، مه رابو ألیفا اسم فاعلیتی کر ناقبينا فاء الفعل و عین الفعلی بو نَاصِرَانِ، مه ما قبلی آخر مکسور کر بو نَاصِرَانِ، تشبیها تثنیا مؤنثا بتثنیا مذکرا چي بو مه رابو تاء التأنيثی ژبو فرقی دا، بو نَاصِرَتَانِ.

نَاصِرَاتٌ أمْ رُئِيسُورُنَ چي دکن، مه يا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتي نونا ساکنه، ابتدا بنونا ساکن محاله، مه رابو ألیفا اسم فاعلیتی کر ناقبينا فاء الفعل و عین الفعلی بو نَاصِرُنَ مه ما قبلی آخر مکسور کر بو نَاصِرُنَ، مه نونی ژي حذف کر بو نَاصِرُ، تنوينا کو خاصی باسمایه مه دایی بو نَاصِرُ. تشبیها جمعا مؤنثا بوحدا مذکرا چي بو تاء التأنيثی ژبو فرقی دا بو نَاصِرَةٌ. تشبیها جمعا مؤنثا بوحدا مؤنثارا چي بو مه رابو ألیف تاء دا بو نَاصِرَاتٌ.

(اسمی مفعول ژ ثلاثی مجرد)

مَنْصُورٌ أمْ رُئِيسُورُ چي دکن، مه يا حرفا مضارعتي ژي حذف کر مابعدی حرفا مضارعتي کو نونا ساکنه ابتدا بسکني محاله. مه را بو میما مصدریتی یان ژي میما مفعولیتی مه داولدا زیده کر بو مَنْصِرُ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابينا عین الفعل و لام الفعلی، بو مَنْصُورُ، واو ما قبلی خوه مضموم لخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورُ، تنوينا خاصی باسمایه مه دایی بو مَنْصُورُ.

مَنْصُورَانِ اَمْ رُئِصْرَانِ چي دکن، مه يا حرفا مضارعتي ژي حذف کر مابعدی حرفا مضارعتي کو نونا ساکنه ابتدا بسکني محاله. مه را بو ميما مصدریتی يان ژي ميما مفعولیتی مه داولدا زیده کر بو مَنْصَرَانِ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابينا عين الفعل و لام الفعلی، بو مَنْصُورَانِ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورَانِ.

مَنْصُورُونِ اَمْ رُئِصْرُونِ چي دکن، مه يا حرفا مضارعتي ژي حذف کر مابعدی حرفا مضارعتي کو نونا ساکنه ابتدا بسکني محاله. مه را بو ميما مصدریتی يان ژي ميما مفعولیتی مه داولدا زیده کر بو مَنْصَرُونِ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابينا عين الفعل و لام الفعلی، بو مَنْصُورُونِ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورُونِ.

مَنْصُورَةً، اَمْ رُئِصْرَةً چي دکن مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتي کو نونا ساکنه ابتدا بسکني محاله. مه را بو ميما مصدریتی يان ژي ميما مفعولیتی مه داولدا زیده کر بو مَنْصَرُ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابينا عين الفعل و لام الفعل بو مَنْصُورُ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورُ، تنوينا خصی باسما مه دایی بو مَنْصُورُ. تشبيها وحدتا مؤنثا بواحدی مذکرا چي بو. مه را بو ژبو فرقا نابينا وحدتا مؤنثا و واحدی مذکر مه تاء التانیثی دایی بو مَنْصُورَةً.

مَنْصُورَتَانِ، اَمْ رُئِصْرَتَانِ چي دکن مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتي کو نونا ساکنه ابتدا بسکني محاله. مه را بو ميما مصدریتی يان ژي ميما مفعولیتی مه داولدا زیده کر بو مَنْصَرَانِ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابينا عين الفعل و لام الفعل بو مَنْصُورَانِ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورَانِ. تشبيها تثنيا مؤنثا بتثنيا مذکرا چي بو. مه را بو ژبو تاء التانیث ژبو فرقی دا بو مَنْصُورَتَانِ.

مَنْصُورَاتْ، اَمْ رُئِصْرَتْ چي دکن مه يا حرفا مضارعتي ژي حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتي کو نونا ساکنه ابتدا بسکني محاله. مه را بو ميما مصدریتی يان ژي ميما مفعولیتی مه داولدا زیده کر بو مَنْصَرَنِ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابينا عين الفعل و لام الفعل بو مَنْصُورَنِ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورَنِ، مه نونی ژي حذف کر بو مَنْصُورُ. تنوينا خصی باسما مه دایی بو مَنْصُورُ. تشبيها جمعا مؤنثا بجمعا مذکرا چي بو. مه را بو الف و تاء دایی بو مَنْصُورَاتْ.

(أمرى ثلاثى مجرد)

أُنْصِرْ، أم رْتَنْصِرْ چى دکن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف کر ما بعدى حرفا مضارعتى کو نونا ساکنه ابتدا ساکنى محاله، مه رابو ألیفا همزة الوصله کي دأولدا زیده کر، آخر گریا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا حرکی، بو أُنْصِرْ. چما أم همزة الوصله کي مضمومه دأولدا زیده دکن؟ أم لعین الفعلی میزه دکن اگر عین الفعلا وی مضموم به أم همزة الوصله کي مضمومه زیده دکن، اگر عین الفعلا وی مفتوح یان ژي مکسور به أم همزة الوصله کي مکسوره زیده دکن.

أُنْصِرَا، أم رْتَنْصِرَانِ چى دکن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف کر ما بعدى حرفا مضارعتى کو نونا ساکنه ابتدا ساکنى محاله، مه رابو ألیفا همزة الوصله کي دأولدا زیده کر، آخر گریا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصِرَا.

أُنْصِرُوا، أم رْتَنْصِرُونِ چى دکن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف کر ما بعدى حرفا مضارعتى کو نونا ساکنه ابتدا ساکنى محاله، مه رابو ألیفا همزة الوصله کي دأولدا زیده کر، آخر گریا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصِرُوا.

أُنْصِرِي، أم رْتَنْصِرِينَ چى دکن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف کر ما بعدى حرفا مضارعتى کو نونا ساکنه ابتدا ساکنى محاله، مه رابو ألیفا همزة الوصله کي دأولدا زیده کر، آخر گریا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصِرِي.

أُنْصِرَا، أم رْتَنْصِرَانِ چى دکن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف کر ما بعدى حرفا مضارعتى کو نونا ساکنه ابتدا ساکنى محاله، مه رابو ألیفا همزة الوصله کي دأولدا زیده کر، آخر گریا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصِرَا.

أُنْصِرْنَ، أم رْتَنْصِرُنَ چى دکن، مه یا حرفا مضارعتى ژى حذف کر ما بعدى حرفا مضارعتى کو نونا ساکنه ابتدا ساکنى محاله، مه رابو ألیفا همزة الوصله کي دأولدا زیده کر، آخر گریا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نه بتشکي، چما؟ لورا مبنیه، بو أُنْصِرْنَ.

(اسمی فاعلی ثلاثی مزید فیہ)

مُکْرِمٌ، اَمَ رِیْکُرْمُ چی دکن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُکْرِمٌ، تنیونا خاصی باسمى مه دایی بو مُکْرِمٌ.

مُکْرِمَانِ، اَمَ رِیْکُرْمَانِ چی دکن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُکْرِمَانِ.

مُکْرِمُوْنِ، اَمَ رِیْکُرْمُوْنِ چی دکن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُکْرِمُوْنِ.

مُکْرِمَةً، اَمَ رِیْکُرْمُ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُکْرِمٌ، تنیونا خاصی باسمى مه دایی بو مُکْرِمٌ تشبیها وحدتا مؤنثا بواحدی مذکر را چی بو ژبو فرقا وحدتا مؤنثا و وحدتا مذکر مه تاء التانیثی دا مُکْرِمَةً.

مُکْرِمَتَانِ، اَمَ رِیْکُرْمَانِ چی دکن. مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُکْرِمَانِ، تشبیها تثنیا مؤنثا بتثنیا مذکرا چی بو ژبو فرقا تثنیا مؤنثا و تثنیا مذکر مه تاء التانیثی دا بو مُکْرِمَتَانِ.

مُکْرِمَاتٌ، اَمَ رِیْکُرْمَنْ چی دکن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُکْرِمَنْ، مه نونی حذف کر بو مُکْرِمٌ تنیونا خاصی باسما مه دا بو مُکْرِمٌ، تشبیها جمعا مؤنثا بواحدی مذکرا چی بو مه تاء التانیثی دا بو مُکْرِمَةً، تشبیها جمعا مؤنثا بوحدا مؤنثا چی بو مه ألیف تا زیده کر بو مُکْرِمَاتٌ.

(اسمی مفعولی ثلاثی مزید فیه)

مُكْرَمٌ، اَمَ رُيْكَرْمُ چي دکن مه يا حرفا مضارعتی ژي حذف کر، ما بعدی حرفی مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُكْرَمٌ، تنوینا خاصی باسما مه دا بو مُكْرَمٌ.

مُكْرَمَانِ، اَمَ رُيْكَرْمَانِ چي دکن مه يا حرفا مضارعتی ژي حذف کر، ما بعدی حرفی مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُكْرَمَانِ.

مُكْرَمُونٌ، اَمَ رُيْكَرْمُونٌ چي دکن مه يا حرفا مضارعتی ژي حذف کر، ما بعدی حرفی مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُكْرَمُونٌ.

مُكْرَمَةً، اَمَ رُتْكَرْمُ چي دکن مه تا حرفا مضارعتی ژي حذف کر، ما بعدی حرفی مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُكْرَمٌ، تنوینا خاصی باسما مه دایی بو مُكْرَمٌ. تشبیها وحدتا مؤنثا بواحدی مذکرا چي بو ژبو فرقا وحدتا مؤنثا و وحدتا مذکر مه تاء التأنیثی دا بو مُكْرَمَةً.

مُكْرَمَتَانِ، اَمَ رُتْكَرْمَانِ چي دکن مه تا حرفا مضارعتی ژي حذف کر، ما بعدی حرفی مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُكْرَمَانِ، تشبیها تنثیا مؤنثا بتینا مذکرا چي بو ژبو فرقا تنثیا مؤنثا و تنثیا مذکر مه تاء التأنیثی دا بو مُكْرَمَتَانِ.

مُكْرَمَاتٌ، اَمَ رُيْكَرْمَنْ چي دکن مه يا حرفا مضارعتی ژي حذف کر، ما بعدی حرفی مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی داولدا زیده کر بو مُكْرَمَنْ، مه نونی حذف کر بو مُكْرَمٌ، تنوینا خاصی باسما مه دایی بو مُكْرَمٌ، تشبیها جمعا مؤنثا بواحدی مذکرا چي بو مه تاء التأنیثی دایی بو مُكْرَمَةً. تشبیها جمعا مؤنثا بوحدا مؤنثا چي بو مه اَلَف تاء زید کر بو مُكْرَمَاتٌ.

(أمری ثلاثی مزید فیہ)

اُکْرِمَ، اُمُّ رُتْکَرِمُ چی ناکن، اُمُّ رُأْصَلی وی متروک رُتْأُکْرِمُ چی دکن. مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو همزا متحرکه یه، مه ابتدا پی کر، آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً حرکی بو اُکْرِمَ.

سائل بیژہ: چما تو رُأْصَلی متروک رُتْأُکْرِمُ چی دکی و رُتْکَرِمُ چی ناکي؟ اُمی بیژن: اُگر اُم رُتْکَرِمُ چیکن اُمی بیژن مه تا حرفا مضارعتی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو کافا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه را بو همزة الوصله کی مکسوره دأولدا زیده کر آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً حرکی بو اُکْرِمَ، التباساوی ببابی ضَرْبَ و حَسِبَ چی دبه اُم نزانن قیا ژبابی اُکْرِمَ یه یان ژبابی ضَرْبَ و حَسِبَ یه.

اُکْرِمَا اُمُّ رُأْصَلی وی یا متروک رُتْأُکْرِمَانِ چی دکن، تا حرفا مضارعتی مه ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو همزا متحرکه مه ابتدا پی کر. آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً نونی بو اُکْرِمَا.

اُکْرِمُوا، اُمُّ رُأْصَلی وی یا متروک رُتْأُکْرِمُونِ چی دکن، تا حرفا مضارعتی مه ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو همزا متحرکه مه ابتدا پی کر. آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً نونی بو اُکْرِمُوا.

اُکْرِمِی اُمُّ رُأْصَلی وی یا متروک رُتْأُکْرِمِیْنِ چی دکن، تا حرفا مضارعتی مه ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو همزا متحرکه مه ابتدا پی کر. آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً نونی بو اُکْرِمِی.

اُکْرِمَا اُمُّ رُأْصَلی وی یا متروک رُتْأُکْرِمَانِ چی دکن، تا حرفا مضارعتی مه ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو همزا متحرکه مه ابتدا پی کر. آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً نونی بو اُکْرِمَا.

اُکْرِمْنِ اُمُّ رُأْصَلی وی یا متروک رُتْأُکْرِمْنِ چی دکن، تا حرفا مضارعتی مه ژی حذف کر، ما بعدی حرفا مضارعتی کو همزا متحرکه مه ابتدا پی کر. آخر گریا مثلی مضارعتی مجزوم بحذفاً نه بتشکی، بو اُکْرِمْنِ.

(فعلا مضاعف و أصلين وى)

فعلا ماضى بنائى فاعل:

مَدَّ مَدَدَ مَدَدَ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَدَدَ، اجتماعا مثلین چی بو. اجتماعا مثلین چیه؟
اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَدَّ

مَدَّا مَدَدًا مَدَدًا، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَدَدًا، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني
متحرك مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَدَّا

مَدُّوا مَدَدُوا مَدَدُوا، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَدَدُوا، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن
ثاني متحرك مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَدُّوا

مَدَّتْ مَدَدَتْ مَدَدَتْ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَدَدَتْ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن
ثاني متحرك مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَدَّتْ

مَدَّتَا مَدَدَتَا مَدَدَتَا، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَدَدَتَا، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن
ثاني متحرك مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَدَّتَا.

مَدَدَنْ ، مَدَدَتْ ، مَدَدْتُمَا ، مَدَدْتُمْ ، مَدَدْتِ ، مَدَدْتُمَا ، مَدَدْتُنَّ ، مَدَدْتُ ، مَدَدْنَا.

مَدَيْنَ ، مَدَيْتَ ، مَدَيْتُمَا ، مَدَيْتُمْ ، مَدَيْتِ ، مَدَيْتُمَا ، مَدَيْتُنَّ ، مَدَيْتُ ، مَدَيْنَا.

مَدَنْ ، مَدَتْ ، مَدْتُمَا ، مَدْتُمْ ، مَدْتِ ، مَدْتُمَا ، مَدْتُنَّ ، مَدْتُ ، مَدْنَا.

فعلا ماضى بنائى مفعول:

مُدَّ مُدَدَ مُدَدَ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مُدَدَ، اجتماعا مثلین چی بو، اجتماعا مثلین چیه؟
او ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مُدَّ.

مُدَّا مُدَدًا مُدَدًا، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مُدَدًا، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني
متحرك مه اول دثانیی دا دغم کر بو مُدَّا.

مُدُوا مُدُوا مُدُوا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مُدُوا، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك مه اول دثانيي دا دغم کر بو مُدُوا.

مُدَّتْ مُدَّتْ مُدَّتْ ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مُدَّتْ ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك مه اول دثانيي دا دغم کر بو مُدَّتْ.

مُدَّتَا مُدَّتَا مُدَّتَا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مُدَّتَا ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك مه اول دثانيي دا دغم کر بو مُدَّتَا.

مُدِّنْ ؛ مُدَّتْ ، مُدَّتَمَا ، مُدَّتُمْ ، مُدَّتِ ، مُدَّتَمَا ، مُدَّتْنِ ، مُدَّتْ ، مُدَّتَا.

مُدِّينَ ؛ مُدِّيتْ ، مُدِّيتَمَا ، مُدِّيتُمْ ، مُدِّيتِ ، مُدِّيتَمَا ، مُدِّيتْنِ ، مُدِّيتْ ، مُدِّيتَا.

مُدَّنْ ؛ مُدَّتْ ، مُدَّتَمَا ، مُدَّتُمْ ، مُدَّتِ ، مُدَّتَمَا ، مُدَّتْنِ ، مُدَّتْ ، مُدَّتَا.

فعلا مضارع بنائي فاعل:

يَمُدُّ يَمُدُّ يَمُدُّ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل وى يا کو ميما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو يَمُدُّ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانيي دا دغم کر بو يَمُدُّ.

يَمُدَّانِ يَمُدَّانِ يَمُدَّانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل وى يا کو ميما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو يَمُدَّانِ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانيي دا دغم کر بو يَمُدَّانِ.

يَمُدُّونَ يَمُدُّونَ يَمُدُّونَ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل وى يا کو ميما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو يَمُدُّونَ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانيي دا دغم کر بو يَمُدُّونَ.

تَمُدُّ تَمُدُّ تَمُدُّ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل وى يا کو ميما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو تَمُدُّ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانيي دا دغم کر بو تَمُدُّ.

تَمْدَانِ تَمْدَانِ تَمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو تَمْدَانِ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو تَمْدَانِ.

يَمْدُنْ ، يَمْدُونْ ، يَمْدُنْ

تَمْدُ تَمْدُ تَمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی سلبا
حرکی بو تَمْدُ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو
تَمْدُ.

تَمْدَانِ تَمْدَانِ تَمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو تَمْدَانِ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو تَمْدَانِ.

تَمْدُونْ تَمْدُونْ تَمْدُونْ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو تَمْدُونْ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو تَمْدُونْ.

تَمْدِينْ تَمْدِينْ تَمْدِينْ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو تَمْدِينْ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو تَمْدِينْ.

تَمْدَانِ تَمْدَانِ تَمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو تَمْدَانِ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو تَمْدَانِ.

تَمْدُنْ ، تَمْدُونْ ، تَمْدُنْ

اَمْدُ اَمْدُ اَمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی سلبا حرکی
بو اَمْدُ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو اَمْدُ.

نَمْدُ نَمْدُ نَمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی سلبا
حرکی بو نَمْدُ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو
نَمْدُ.

فعلا مضارع بنائی مفعول:

يُمْدُ يُمْدُ يُمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی سلبا
حرکی بو يُمْدُ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو
يُمْدُ.

يُمْدَانِ يُمْدَانِ يُمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو يُمْدَانِ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو يُمْدَانِ.

يُمْدُونِ يُمْدُونِ يُمْدُونِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو يُمْدُونِ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو يُمْدُونِ.

تُمْدُ تُمْدُ تُمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی سلبا
حرکی بو تُمْدُ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو
تُمْدُ.

تُمْدَانِ تُمْدَانِ تُمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی
سلبا حرکی بو تُمْدَانِ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم
کر بو تُمْدَانِ.

يُمْدَنَ ، يُمْدَيْنَ ، يُمْدَنَ

تُمْدُ تُمْدُ تُمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبل و ی یا کو میما ساکنه، پشتی سلبا
حرکی بو تُمْدُ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو
تُمْدُ.

تَمْدَانِ تَمْدَانِ تَمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبلأ وی یا کو میما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو تَمْدَانِ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو تَمْدَانِ.

تَمْدُونِ تَمْدُونِ تَمْدُونِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبلأ وی یا کو میما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو تَمْدُونِ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو تَمْدُونِ.

تَمْدِينِ تَمْدِينِ تَمْدِينِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبلأ وی یا کو میما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو تَمْدِينِ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو تَمْدِينِ.

تَمْدَانِ تَمْدَانِ تَمْدَانِ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبلأ وی یا کو میما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو تَمْدَانِ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو تَمْدَانِ.

تَمْدَنْ ، تَمْدِينِ ، تَمْدَنْ

أَمْدُ أَمْدُ أَمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبلأ وی یا کو میما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو أَمْدُ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو أَمْدُ.

نُْمْدُ نُْمْدُ نُْمْدُ ، مه نقل کر حرکا دالا اول بسر ما قبلأ وی یا کو میما ساکنه، پشتي سلبا حرکی بو نُْمْدُ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو نُْمْدُ.

اسمی فاعل:

مَادَّ مَادَّ مَادَّ ، مه حنف کر حرکا دالا اول بو مَادَّ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَادَّ.

مَادَّانِ مَادَّانِ مَادَّانِ ، مه حنف کر حرکا دالا اول بو مَادَّانِ ، اجتماعا مثلين چی بو. اول ساکن ثاني متحرك، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَادَّانِ.

مَادُون مَادُون مَادُون ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَادُون ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَادُون.

مَادَّة مَادَّة مَادَّة ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَادَّة ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَادَّة.

مَادَّتَان مَادَّتَان مَادَّتَان ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَادَّتَان ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَادَّتَان.

مَادَات مَادَات مَادَات ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو مَادَات ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو مَادَات.

اسمی مفعول:

مَمْدُود ، مَمْدُودَان ، مَمْدُودُونَ ، مَمْدُودَةٌ ، مَمْدُودَتَان ، مَمْدُودَات

حالی جزمی:

لَمْ يَمْدْ ، لَمْ يَمْدِ ، لَمْ يَمْدُ ، لَمْ يَمْدُو ، لَمْ يَمْدُوا

لَمْ يَمْدَا لَمْ يَمْدَا لَمْ يَمْدَا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ يَمْدَا ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو لَمْ يَمْدَا.

لَمْ يَمْدُوا لَمْ يَمْدُوا لَمْ يَمْدُوا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ يَمْدُوا ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو لَمْ يَمْدُوا.

لَمْ تَمْدْ ، لَمْ تَمْدِ ، لَمْ تَمْدُ ، لَمْ تَمْدُو ، لَمْ تَمْدُوا

لَمْ تَمْدَا لَمْ تَمْدَا لَمْ تَمْدَا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ تَمْدَا ، اجتماعا مثلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانیی دا دغم کر بو لَمْ تَمْدَا.

لَمْ يَمْدُنْ ، لَمْ يَمْدُونَ ، لَمْ يَمْدُنَ

لَمْ تَمْدْ ، لَمْ تَمْدِ ، لَمْ تَمْدُ ، لَمْ تَمْدُو ، لَمْ تَمْدُوا

لَمْ تَمْدًا لَمْ تَمْدَدًا لَمْ تَمْدَدًا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ تَمْدَدًا ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانيي دا دغم کر بو لَمْ تَمْدًا.

لَمْ تَمْدُونْ لَمْ تَمْدُونْ لَمْ تَمْدُونْ ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ تَمْدُونْ ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانيي دا دغم کر بو لَمْ تَمْدُونْ.

لَمْ تَمْدَيْنْ لَمْ تَمْدَيْنْ لَمْ تَمْدَيْنْ ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ تَمْدَيْنْ ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانيي دا دغم کر بو لَمْ تَمْدَيْنْ.

لَمْ تَمْدًا لَمْ تَمْدَدًا لَمْ تَمْدَدًا ، مه حذف کر حرکا دالا اول بو لَمْ تَمْدَدًا ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه اول دثانيي دا دغم کر بو لَمْ تَمْدًا.

لَمْ تَمْدُنْ ، لَمْ تَمْدُونْ ، لَمْ تَمْدُنْ

لَمْ أَمْدُ ، لَمْ أَمْدِ ، لَمْ أَمْدُ ، لَمْ أَمْدُوا ، لَمْ أَمْدُ

لَمْ نَمْدَ لَمْ نَمْدِ لَمْ نَمْدُ لَمْ نَمْدُوا لَمْ نَمْدُ

امري بصيغۃ:

مُدَّ ، مُدِّ ، مُدُّ ، أَمْدُدْ ، أَمْدُوا ، أَمْدُ ، مُدْ

مُدَّا أَمْدًا أَمْدَدًا أَمْدَدًا ، مه نقل کر حرکا دالا اول ما قبلي وي يا کون ميما ساکنه پشتي سلبا حرکا ميمي بو أَمْدَدًا ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک مه اول دثانيا دا دغم کر بو أَمْدًا ، استغنا مه ژهمزي چي بو، مه حذف کر بو مُدَّا.

مُدُّوا أَمْدُوا أَمْدُوا أَمْدُوا ، مه نقل کر حرکا دالا اول ما قبلي وي يا کون ميما ساکنه پشتي سلبا حرکا ميمي بو أَمْدُوا ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک مه اول دثانيا دا دغم کر بو أَمْدُوا ، استغنا مه ژهمزي چي بو، مه حذف کر بو مُدُّوا.

مُدِّي أَمْدِي أَمْدِي أَمْدِي ، مه نقل کر حرکا دالا اول ما قبلي وي يا کون ميما ساکنه پشتي سلبا حرکا ميمي بو أَمْدِي ، اجتماعا مثلين چي بو. اول ساکن ثاني متحرک مه اول دثانيا دا دغم کر بو أَمْدِي ، استغنا مه ژهمزي چي بو، مه حذف کر بو مُدِّي.

مُدَّا اُمُدَّا اُمُدَّا اُمُدَّا ، مه نقل کر حرکا دالا اول ما قبلی وی یا کون میما ساکنه پشتی سلبا
حرکا میمی بو اُمُدَّا ، اجتماعا مثیلین چی بو. اول ساکن ثاني متحرک مه اول دثانیا دا دغم کر
بو اُمُدَّا ، استغنا مه ژهمزی چی بو، مه حذف کر بو مُدَّا.

اُمُدُنْ ، اُمُدُونْ ، اُمُدَنْ ، مُدَنْ

(فعلا مثال و اصلین وی)

فعلا ماضی بنائی فاعل:

وَعَدَ ، وَعَدَا ، وَعَدُوا ، وَعَدْتُ ، وَعَدْتَا ، وَعَدَنْ ، وَعَدْتِ ، وَعَدْتُمَا ، وَعَدْتُمْ ، وَعَدْتِ ،
وَعَدْتُمَا ، وَعَدْتُنْ ، وَعَدْتُ ، وَعَدْنَا

فعلا ماضی بنائی مفعول:

وُعِدَ ، وُعِدَا ، وُعِدُوا ، وُعِدْتُ ، وُعِدْتَا ، وُعِدَنْ ، وُعِدْتِ ، وُعِدْتُمَا ، وُعِدْتُمْ ، وُعِدْتِ ، وُعِدْتُمَا
، وُعِدْتُنْ ، وُعِدْتُ ، وُعِدْنَا

فعلا مضارع بنائی فاعل:

يَعِدُ يُوْعِدُ ، و او واقع بو نابینا یاء و کسره مه و او حذف کر بو يَعِدُ

يَعِدَانِ يُوْعِدَانِ ، و او واقع بو نابینا یاء و کسره مه و او حذف کر بو يَعِدَانِ

يَعِدُونَ يُوْعِدُونَ ، و او واقع بو نابینا یاء و کسره مه و او حذف کر بو يَعِدُونَ

تَعِدُ تُوْعِدُ ، و او واقع بو نابینا تاء و کسری مه و او حذف کر بو تَعِدُ

تَعِدَانِ تُوْعِدَانِ ، و او واقع بو نابینا تاء و کسری مه و او حذف کر بو تَعِدَانِ

يَعِدَنْ يُوْعِدَنْ ، و او واقع بو نابینا یاء و کسره مه و او حذف کر بو يَعِدَنْ

تَعِدُ تُوْعِدُ ، و او واقع بو نابینا تاء و کسری مه و او حذف کر بو تَعِدُ

تَعِدَانِ تُوْعِدَانِ ، و او واقع بو نابینا تاء و کسری مه و او حذف کر بو تَعِدَانِ

تَعْدُونَ تَوْعِدُونَ ، واو واقع بو نابینا تاء و کسری مه واو حذف کر بو تَعْدُونَ

تَعْدِينَ تَوْعِدِينَ ، واو واقع بو نابینا تاء و کسری مه واو حذف کر بو تَعْدِينَ

تَعْدَانِ تَوْعِدَانِ ، واو واقع بو نابینا تاء و کسری مه واو حذف کر بو تَعْدَانِ

تَعْدَنْ تَوْعِدَنْ ، واو واقع بو نابینا تاء و کسری مه واو حذف کر بو تَعْدَنْ

أَعِدْ أَوْعِدْ ، واو واقع بو نابینا أَلِيف و کسری مه واو حذف کر بو أَعِدْ

نَعِدْ نَوْعِدْ ، واو واقع بو نابینا نون و کسری مه واو حذف کر بو نَعِدْ

فعلا مضارع بنائی مفعول:

يُوعِدُ ، يُوعِدَانِ ، يُوعِدُونَ ، تُوعِدُ ، تُوعِدَانِ ، تُوعِدُونَ ، تُوعِدِينَ ،
تُوعِدَانِ ، تُوعِدْنَ- أُوْعِدْ ، نُوْعِدْ

اسمی فاعل:

وَاعِدٌ ، وَاعِدَانِ ، وَاعِدُونَ ، وَاعِدَةٌ ، وَاعِدَتَانِ ، وَاعِدَاتٌ

اسمی مفعول:

مَوْعُودٌ ، مَوْعُودَانِ ، مَوْعُودُونَ ، مَوْعُودَةٌ ، مَوْعُودَتَانِ ، مَوْعُودَاتٌ

أمری بصیغة:

عِدْ إِعِدْ إُوْعِدْ ، عِدَا إِعِدَا إُوْعِدَا ، عِدُوا إِعِدُوا إُوْعِدُوا ، عِدِي إِعِدِي إُوْعِدِي ، عِدَا إِعِدَا إُوْعِدَا ،
عِدْنِ إِعِدْنِ إُوْعِدْنِ :

عِدْ أم ژتَعِدْ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، آخر گریا مثلی مضارعتی مجزومی
بحذفاً حرکی بو عِدْ.

عِدَا أم ژتَعِدَانِ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، آخر گریا مثلی مضارعتی
مجزومی بحذفاً نونی بو عِدَا.

عِدُوا اَم رْتَعِدُون چي دکن مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، آخر گريا مثلي مضارعتي مجزومي بحذفاً نوني بو عِدُوا.

عِدِي اَم رْتَعِدِين چي دکن مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، آخر گريا مثلي مضارعتي مجزومي بحذفاً نوني بو عِدِي.

عِدَا اَم رْتَعِدَان چي دکن مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، آخر گريا مثلي مضارعتي مجزومي بحذفاً نوني بو عِدَا.

عِدْن اَم رْتَعِدْن چي دکن مه تا حرفا مضارعتي ژي حذف کر، آخر گريا مثلي مضارعتي مجزومي بحذفاً نه بتشکي بو عِدْن.

(فعلا أجوف و أصلين وی)

فعلا ماضي بنائي فاعل:

صَانَ صَوْن ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألفی بو صَانَ.

صَانَا صَوْنَا ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألفی بو صَانَا.

صَانُوا صَوْنُوا ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألفی بو صَانُوا.

صَانَتْ صَوْنَتْ ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألفی بو صَانَتْ.

صَانَتَا صَوْنَتَا ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألفی بو صَانَتَا.

صُنَّ صُنُّن صُونُن صَوْنُن ، مه نقل کر مفتوح العينا واوی ببال مضموم العینی بو صُونُن. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلي وی پشتي سلبا حرکا صادی بو صُونُن، التقا ساکنین دناقاً واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنُن. شرطی ادغامی واجب بو. اول ساکن ثاني متحرك مه اول دساکن دا دغم کر بو صُنُن.

صُنَّتْ صُونَّتْ صَوْنَّتْ صَوْنَّتْ ، مه نقل کر مفتوح العينا واوی ببال مضموم العینی بو صُونَّتْ. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلي وی فہ پشتي سلبا حرکا صادی بو صُونَّتْ. التقا ساکنین دناقاً واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنَّتْ.

صُنْتُمَا صُونْتُمَا صُونْتُمَا ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو
صُونْتُمَا. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُونْتُمَا. التقا
ساکنین دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتُمَا.

صُنْتُمْ صُونْتُمْ صُونْتُمْ صُونْتُمْ ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو صُونْتُمْ.
مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُونْتُمْ. التقا ساکنین
دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتُمْ.

صُنْتُ صُونْتُ صُونْتُ صُونْتُ ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو صُونْتُ.
مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُونْتُ. التقا ساکنین
دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتُ.

صُنْتُمَا صُونْتُمَا صُونْتُمَا صُونْتُمَا ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو
صُونْتُمَا. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُونْتُمَا. التقا
ساکنین دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتُمَا.

صُنْتُنْ صُونْتُنْ صُونْتُنْ صُونْتُنْ ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو
صُونْتُنْ. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُونْتُنْ. التقا
ساکنین دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتُنْ.

صُنْتُ صُونْتُ صُونْتُ صُونْتُ ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو صُونْتُ.
مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُونْتُ. التقا ساکنین
دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتُ.

صُنَّا صُونْنَا صُونْنَا صُونْنَا ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی فه پشتی سلبا حرکا صادی
بو صُونْنَا. التقا ساکنین دناقا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْنَا. شرطی
ادغامی واجب بو. أول ساکن ثاني متحرك مه أول ساکن دا دغم کر بو صُنْنَا.

فعلا ماضی بنائی مفعول:

صِيْنٌ صَوْنٌ صَوْنٌ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا متحرکه پشتی
سلبا حرکا صادی بو صَوْنٌ ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور مه قلبا
واوی کر بیانی بو صِيْنٌ.

صِيْنَا صَوْنَا صَوْنَا ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا متحرکه پشتی
سلبا حرکا صادی بو صَوْنَا ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور مه قلبا
واوی کر بیانی بو صِيْنَا.

صِيْنُوا صَوْنُوا صَوْنُوا ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا متحرکه پشتی
سلبا حرکا صادی بو صَوْنُوا ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور مه قلبا
واوی کر بیانی بو صِيْنُوا.

صِيْنَتْ صَوْنَتْ صَوْنَتْ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا متحرکه پشتی
سلبا حرکا صادی بو صَوْنَتْ ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور مه قلبا
واوی کر بیانی بو صِيْنَتْ.

صِيْنَتَا صَوْنَتَا صَوْنَتَا ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا متحرکه پشتی
سلبا حرکا صادی بو صَوْنَتَا ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور مه قلبا
واوی کر بیانی بو صِيْنَتَا.

صِنَّ صِيْنَنَ صَوْنَنَ صَوْنَنَ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا
متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو صَوْنَنَ ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل
مکسور مه قلبا واوی کر بیانی بو صِيْنَنَ التّقا ساکنینا دناقا یاء و نونی دا هات. مه یانی حنف
کر بو صِنَّ ، شرطی ادغامی واجب بو. اول ساکن ثاني متحرک، مه او ساکن دا دغم کر بو
صِنَّ.

صِنَتْ صِيْنَتْ صَوْنَتْ صَوْنَتْ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وی فه کو صاددا متحرکه
یه، پشتی سلبا حرکا صادی بو صَوْنَتْ ، واو الّا ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور
مه قلبا واوی کر بیانی بو صِيْنَتْ ، التّقا ساکنینا دنازا یاء و نونی دا هات. مه یانی حنف کر
بو صِنَتْ.

صِئْتَمَا صِئْتَمَا صِئْتَمَا صِئْتَمَا ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وي قه کو صاددا متحرکه يه، پشتي سلبا حرکا صادی بو صِئْتَمَا ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك ما قبل مکسور مه قلبا واوی کر بیائی بو صِئْتَمَا ، التقا ساکنینا دناژا یاء و نونی دا هات. مه یائی حذف کر بو صِئْتَمَا.

صِئْتَم صِئْتَم صِئْتَم صِئْتَم صِئْتَم ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وي قه کو صاددا متحرکه يه، پشتي سلبا حرکا صادی بو صِئْتَم ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك ما قبل مکسور مه قلبا واوی کر بیائی بو صِئْتَم ، التقا ساکنینا دناژا یاء و نونی دا هات. مه یائی حذف کر بو صِئْتَم.

صِئْت صِئْت صِئْت صِئْت صِئْت ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وي قه کو صاددا متحرکه يه، پشتي سلبا حرکا صادی بو صِئْت ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك ما قبل مکسور مه قلبا واوی کر بیائی بو صِئْت ، التقا ساکنینا دناژا یاء و نونی دا هات. مه یائی حذف کر بو صِئْت.

صِئْتَمَا صِئْتَمَا صِئْتَمَا صِئْتَمَا ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وي قه کو صاددا متحرکه يه، پشتي سلبا حرکا صادی بو صِئْتَمَا ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك ما قبل مکسور مه قلبا واوی کر بیائی بو صِئْتَمَا ، التقا ساکنینا دناژا یاء و نونی دا هات. مه یائی حذف کر بو صِئْتَمَا.

صِئْتَن صِئْتَن صِئْتَن صِئْتَن صِئْتَن ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وي قه کو صاددا متحرکه يه، پشتي سلبا حرکا صادی بو صِئْتَن ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك ما قبل مکسور مه قلبا واوی کر بیائی بو صِئْتَن ، التقا ساکنینا دناژا یاء و نونی دا هات. مه یائی حذف کر بو صِئْتَن.

صِئْت صِئْت صِئْت صِئْت صِئْت ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلی وي قه کو صاددا متحرکه يه، پشتي سلبا حرکا صادی بو صِئْت ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك ما قبل مکسور مه قلبا واوی کر بیائی بو صِئْت ، التقا ساکنینا دناژا یاء و نونی دا هات. مه یائی حذف کر بو صِئْت.

صِنَّا صِنْنَا صِيْنْنَا صُوْنْنَا ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی قه کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو صُوْنْنَا واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرک ما قبل مکسور، مه قلبا واوی کر بیائی بو صِيْنْنَا ، التقا ساکنین دنافا وی دا هات. مه یائی حنف کر بو صِنْنَا شرطی ادغام واجب بو. أول ساکن ثاني متحرک مه أول ساکنی دا دغم کر بو صِنَّا.

فعلا مضارع بنائی فاعل:

يَصُونُ يَصُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو يَصُونُ.

يَصُونَانِ يَصُونَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو يَصُونَانِ.

يَصُونُونَ يَصُونُونَ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو يَصُونُونَ.

تَصُونُ تَصُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو تَصُونُ.

تَصُونَانِ تَصُونَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو تَصُونَانِ.

يَصْنُ يَصْنُ يَصُونُ يَصُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو يَصُونُ. التقا ساکنینا دنابینا واو و نونی ده هات، مه واو حنف کر بو يَصْنُ اجتماعا مثلین چی بو مه دغم کر بو يَصْنُ.

تَصُونُ تَصُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو تَصُونُ.

تَصُونَانِ تَصُونَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیروی ما قبلوی وی یا کو صاددا متحرکه پشتی سلبا حرکا صادی بو تَصُونَانِ.

تَصُونُون تَصُونُون ، مه نقل کر حرکا واوی بژیری ما قبلی وی یا کو صادا متحرکه پشتی
سلبا حرکا صادی بو تَصُونُون.

تَصُونِين تَصُونِين ، مه نقل کر حرکا واوی بژیری ما قبلی وی یا کو صادا متحرکه پشتی سلبا
حرکا صادی بو تَصُونِين.

تَصُونَان تَصُونَان ، مه نقل کر حرکا واوی بژیری ما قبلی وی یا کو صادا متحرکه پشتی سلبا
حرکا صادی بو تَصُونَان.

تَصْن تَصْن تَصُون تَصُون ، مه نقل کر حرکا واوی بژیری ما قبلی وی یا کو صادا متحرکه
پشتی سلبا حرکا صادی بو تَصُون. التقاء ساکینا دنا بیا واو و نونی ده هات، مه واو حنف
کر بو تَصْن اجتماعا مثیلن چی بو مه دغم کر بو تَصْن.

اَصُون اَصُون ، مه نقل کر حرکا واوی بژیری ما قبلی وی ڤه کو صادا متحرکه، پشتی سلبا
حرکا صادی بو اَصُون.

نَصُون نَصُون ، مه نقل کر حرکا واوی بژیری ما قبلی وی ڤه کو صادا متحرکه پشتی سلبا
حرکا صادی بو نَصُون.

فعلا مضارع بنائی مفعول:

يُصَانُ يُصُونُ يُصُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڤه کو صادا ساکنه پشتی سلبا
حرکا صادی بو يُصُون، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرک مه قلبا وی کر بآلیفی بو يُصَانُ.

يُصَانَانِ يُصُونَانِ يُصُونَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڤه کو صادا ساکنه پشتی
سلبا حرکا صادی بو يُصُونَانِ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرک مه قلبا وی کر بآلیفی بو
يُصَانَانِ.

يُصَانُونُ يُصُونُونُ يُصُونُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڤه کو صادا ساکنه
پشتی سلبا حرکا صادی بو يُصُونُونُ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرک مه قلبا وی کر
بآلیفی بو يُصَانُونُ.

تُصَانُ تُصَوْنُ تُصَوْنُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه پشتي سلبا
حرکا صادی بو تُصَوْنُ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر بألیفی بو تُصَانُ.

تُصَانَانِ تُصَوْنَانِ تُصَوْنَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه پشتي
سلبا حرکا صادی بو تُصَوْنَانِ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر بألیفی بو
تُصَانَانِ.

يُصَنُّ يُصَوْنُ يُصَوْنُ يُصَوْنُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه
پشتي سلبا حرکا صادی بو يُصَوْنُ ، التثانسا ساکنین نابینا واو و نونی هات مه واو حذف کر
بو يُصَنُّ ، اجتماعا مثلین چی بو مه دغم کر بو يُصَنُّ.

تُصَانُ تُصَوْنُ تُصَوْنُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه پشتي سلبا
حرکا صادی بو تُصَوْنُ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر بألیفی بو تُصَانُ.

تُصَانَانِ تُصَوْنَانِ تُصَوْنَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه پشتي
سلبا حرکا صادی بو تُصَوْنَانِ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر بألیفی بو
تُصَانَانِ.

تُصَانُونُ تُصَوْنُونُ تُصَوْنُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه
پشتي سلبا حرکا صادی بو تُصَانُونُ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر
بألیفی بو تُصَانُونُ.

تُصَانِينِ تُصَوْنِينِ تُصَوْنِينِ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه پشتي
سلبا حرکا صادی بو تُصَوْنِينِ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر بألیفی بو
تُصَانِينِ.

تُصَانَانِ تُصَوْنَانِ تُصَوْنَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڦه کو صادا ساکنه پشتي
سلبا حرکا صادی بو تُصَوْنَانِ ، واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرك مه قلبا وی کر بألیفی بو
تُصَانَانِ.

تُصَنُّ تُصَنَّنْ تُصَوَّنْ تُصَوَّنْ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیړی ما قبلې وی یا کو صادا متحرکه پشته سلبا حرکا صادی بو تُصَوَّنْ. التقاء ساکنینا دناپینا واو و نونی ده هات، مه واو حذف کر بو تُصَنَّنْ اجتماعا مثلین چی بو مه دغم کر بو تُصَنَّنْ.

أَصَانُ أَصَوْنُ أَصَوْنُ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیړی ما قبلې وی فه کو صادا متحرکه، پشته سلبا حرکا صادی بو أَصَوْنُ. واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرک مه قلبا واوی کر بالیفی بو أَصَانُ.

نُصَانُ نُصَوْنُ نُصَوْنُ ، مه نقل کر حرکا واوی بژیړی ما قبلې وی فه کو صادا متحرکه پشته سلبا حرکا صادی بو نُصَوْنُ. واو الآن ساکن دأصلی خودا متحرک مه قلبا واوی کر بالیفی بو نُصَانُ.

اسمی فاعل:

واو وی واقع بین پشته ألیفی أم قلبا واوی و یه دکن بهمزی

صَائِنُ صَاوِنُ ، صَائِنَانِ صَاوِنَانِ ، صَائِنُونُ صَاوِنُونُ ، صَائِنَةٌ صَاوِنَةٌ ، صَائِنَتَانِ صَاوِنَتَانِ ، صَائِنَاتُ صَاوِنَاتُ

اسمی مفعول:

مَصُونُ مَصُونُ مَصُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلې وی یا کو صادا ساکنه، پشته سلبا حرکا صادی بو مَصُونُ. التقاء ساکنین ناپینا هر دو واوا دا هات مه واو کی حذف کر بو مَصُونُ.

مَصُونَانِ مَصُونَانِ مَصُونَانِ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلې وی یا کو صادا ساکنه، پشته سلبا حرکا صادی بو مَصُونَانِ. التقاء ساکنین ناپینا هر دو واوا دا هات مه واو کی حذف کر بو مَصُونَانِ.

مَصُونُونُ مَصُونُونُ مَصُونُونُ ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلې وی یا کو صادا ساکنه، پشته سلبا حرکا صادی بو مَصُونُونُ. التقاء ساکنین ناپینا هر دو واوا دا هات مه واو کی حذف کر بو مَصُونُونُ.

مَصُونَةٌ مَصُونَةٌ مَصُونَةٌ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ماقبلی وی قه کو صادا ساکنه،
پشتي سلبا حرکا صادی بو مَصُونَةٌ، التقائا ساکنین دنابینا هر دو واوان دا هات، مه واوکی
حذف کر بو مَصُونَةٌ.

مَصُونَتَانِ مَصُونَتَانِ مَصُونَتَانِ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ماقبلی وی قه کو صادا ساکنه،
پشتي سلبا حرکا صادی بو مَصُونَتَانِ، التقائا ساکنین دنابینا هر دو واوان دا هات، مه
واوکی حذف کر بو مَصُونَتَانِ.

مَصُونَاتٌ مَصُونَاتٌ مَصُونَاتٌ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ماقبلی وی قه کو صادا ساکنه،
پشتي سلبا حرکا صادی بو مَصُونَاتٌ، التقائا ساکنین دنابینا هر دو واوان دا هات، مه واوکی
حذف کر بو مَصُونَاتٌ.

حالی جزمی:

لَمْ يَصْنُ لَمْ يَصْنُ لَمْ يَصْنُ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي
سلبا حرکا صادی بو لَمْ يَصْنُ، التقائا ساکنین دنابینا واو و صادی هات، مه واو حذف کر بو
لَمْ يَصْنُ.

لَمْ يَصْنُوا لَمْ يَصْنُوا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا
حرکا صادی بو لَمْ يَصْنُوا.

لَمْ يَصْنُوا لَمْ يَصْنُوا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا
حرکا صادی بو لَمْ يَصْنُوا.

لَمْ تَصْنُ لَمْ تَصْنُ لَمْ تَصْنُ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي
سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصْنُ، التقائا ساکنین دنابینا واو و صادی هات، مه واو حذف کر بو
لَمْ تَصْنُ.

لَمْ تَصْنُوا لَمْ تَصْنُوا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا
حرکا صادی بو لَمْ تَصْنُوا.

لَمْ يَصْنُ لَمْ يَصْنَنَّ لَمْ يَصْنُونْ لَمْ يَصْنُونَنَّ، مه نقل حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ يَصْنُونَنَّ التَقَانَا ساکنين دنابينا واو و صادی هات، مه واوی حذف کر بو لَمْ يَصْنَنَّ، اجتماعا مثلين چی بو، مه دغم کر بو لَمْ يَصْنَنَّ.

لَمْ تَصْنُ لَمْ تَصُونُ لَمْ تَصُونَنَّ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصُونَنَّ، التَقَانَا ساکنين دنابينا واو و صادی هات، مه واو حذف کر بو لَمْ تَصْنَنَّ.

لَمْ تَصُونَا لَمْ تَصُونَا، مه نقر کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصُونَا.

لَمْ تَصُونُوا لَمْ تَصُونُوا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصُونُوا.

لَمْ تَصُونِي لَمْ تَصُونِي، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصُونِي.

لَمْ تَصُونَا لَمْ تَصُونَا، مه نقر کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصُونَا.

لَمْ تَصْنُ لَمْ تَصْنَنَّ لَمْ تَصْنُونَنَّ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ تَصْنُونَنَّ، التَقَانَا ساکنين دنابينا واو و صادی هات، مه واو حذف کر بو لَمْ تَصْنَنَّ، اجتماعا مثلين چی بو، مه دغم کر بو لَمْ تَصْنَنَّ.

لَمْ أَصْنُ لَمْ أَصُونُ لَمْ أَصُونَنَّ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ أَصُونَنَّ، التَقَانَا ساکنين دنابينا واو و صادی هات، مه واو حذف کر بو لَمْ أَصْنَنَّ.

لَمْ نَصْنُ لَمْ نَصُونُ لَمْ نَصُونَنَّ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی کو صادا ساکنه، پشتي سلبا حرکا صادی بو لَمْ نَصُونَنَّ، التَقَانَا ساکنين دنابينا واو و صادی هات، مه واو حذف کر بو لَمْ نَصْنَنَّ.

امری بصیغہ:

صُنْ أَصْنُ أَصُونُ أَصُونُ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه کو صادا ساکنه، پشتی سلبا حرکا صادی بو أَصُونُ، التقائا ساکنین دنابینا واو و نونی دا هات، مه واوی حذف کر بو أَصْنُ، استغنا مه ژهمزی چی بو مه همزی بر حذفی بو صُنْ.

صُونَا أَصُونَا أَصُونَا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه کو صادا ساکنه پشتی سلبا حرکا صادی بو أَصُونَا، استغنا مه ژهمزی چی بو مه همزی بر حذفی بو صُونَا.

صُونُوا أَصُونُوا أَصُونُوا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه کو صادا ساکنه پشتی سلبا حرکا صادی بو أَصُونُوا، استغنا مه ژهمزی چی بو مه همزی بر حذفی بو صُونُوا.

صُونِي أَصُونِي أَصُونِي، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه کو صادا ساکنه پشتی سلبا حرکا صادی بو أَصُونِي، استغنا مه ژهمزی چی بو مه همزی بر حذفی بو صُونِي.

صُونَا أَصُونَا أَصُونَا، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه کو صادا ساکنه پشتی سلبا حرکا صادی بو أَصُونَا، استغنا مه ژهمزی چی بو مه همزی بر حذفی بو صُونَا.

صُنْ صُنْ أَصْنُ أَصُونُ أَصُونُ، مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه کو صادا ساکنه پشتی سلبا حرکا صادی بو أَصُونُ، التقائا ساکنین نابینا واو و نونی دا هات مه واوی حذف کر بو أَصْنُ، استغنا مه ژهمزی چی بو مه همزی بر حذفی بو صُنْ، شرطی ادغام واجب چی بو مه دغم کر بو صُنْ.

(فعلا ناقص و اصلین وی)

فعلا ماضی بنائی فاعل:

عَزَا عَزَوَ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بآلیفی بو عَزَا.

عَزَوَ السر اصلی خوه یه.

عَزُوا عَزَاوا عَزُواوا، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بآلیفی بو عَزَاوا، التقائا ساکنین دنابینا الیف و واوی دا هات مه الیفی حذف کر بو عَزُواوا.

غَزَتْ غَزَاتٌ غَزَوْتُ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بآلیفی بو غَزَاتُ، التَقَانَا ساکنین دنابینا آلیف و واوی دا هات مه آلیفی حذف کر بو غَزَتْ.

غَزَتَا غَزَاتَا غَزَوْتَا، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بآلیفی بو غَزَاتَا، التَقَانَا ساکنین دنابینا آلیف و واوی دا هات مه آلیفی حذف کر بو غَزَتَا.

غَزَوْنِ، غَزَوْتُ، غَزَوْتُمَا، غَزَوْتُمْ، غَزَوْتُ، غَزَوْتُمْ، غَزَوْتُمْ، غَزَوْتُمْ، غَزَوْنَا لَسْرَ أَصْلَى خُوهِ نَه.

فعلا ماضی بنائی مفعول:

غَزِي غَزَوْ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِي.

غَزِيَا غَزَوْا، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيَا.

غَزُوا غَزُوا غَزِيُوا غَزِيُوا، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيُوا، ضمه لَسْرَ یائی ثقیله مه ضمه حذف کر بو غَزِيُوا، التَقَانَا ساکنین دنابینا یا و واوی دا هات مه یایی حذف کر بو غَزُوا واو ما قبل خو مضموم دو خازه مه ضمه دا بو غَزُوا

غَزِيْتُ غَزَوْتُ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْتُ.

غَزِيْنَا غَزَوْنَا، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْنَا.

غَزَيْنَ غَزَوْنَ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزَيْنَ.

غَزِيْتُ غَزَوْتُ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْتُ.

غَزِيْنُمَا غَزَوْنُمَا، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْنُمَا.

غَزِيْنُكُمْ غَزَوْنُكُمْ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْنُكُمْ.

غَزِيْتُ غَزَوْتُ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْتُ.

غَزِيْنُمَا غَزَوْنُمَا، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَزِيْنُمَا.

غُرَيْثَنَّ غُرُوثَنَّ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیانی بو غُرَيْثَنَّ.

غُرَيْثُ غُرُوثُ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیانی بو غُرَيْثُ.

غُرَيْنَا غُرُونَا، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیانی بو غُرَيْنَا.

فعلا مضارع بنائی فاعل:

يَغْرُو يَغْرُو، ضمه لسر واوی ثقیلی مه ضمی ژ حذف کر بو يَغْرُو

يَغْرُوَانِ سر اصلی خوه یه

يَغْرُونَ يَغْرُوْنَ يَغْرُوْنَ، ضمه لسر واوی ثقیلی مه ضمی ژ حذف کر بو يَغْرُوْنَ، التقانا ساکنین نابینا هر دو واوا دا هات مه واوکی بر حذفی بو يَغْرُونَ.

تَغْرُو تَغْرُو، ضمه لسر واوی ثقیله مه ضمه ژ حذف کر بو تَغْرُو.

تَغْرُوَانِ لسر اصلی خوه یه.

يَغْرُونَ لسر اصلی خوه یه.

تَغْرُو تَغْرُو، ضمه لسر واوی ثقیله، مه ضمه ژ حذف کر بو تَغْرُو.

تَغْرُوَانِ لسر اصلی خوه یه

تَغْرُونَ تَغْرُوْنَ تَغْرُوْنَ، ضمه لسر واوی ثقیله مه ضمه ژ حذف کر بو تَغْرُوْنَ، التقانا ساکنین نابینا هر دو واوا دا هات، مه واوکی بر حذفی بو تَغْرُونَ.

تَغْرِينَ تَغْرُوَيْنَ تَغْرُوَيْنَ مه مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی قه پشتی سلبا حرکی بو تَغْرُوَيْنَ التقانا ساکنین نابینا یا و واوی دا هات مه یا حذف کر بو تَغْرِينَ

تَغْرُوَانِ لسر اصلی خوه یه

تَغْرُونَ لسر اصلی خوه یه

أَغْرُو أَغْرُو، ضمه لسر واوی ثقیله مه ضمی ژ حذف کر بو أَغْرُو

نَغْرُو نَغْرُو، ضمه لسر واوی ثقیله مه ضمی ژی حذف کر بو نَغْرُو.

فعلا مضارع بنائی مفعول:

يُغْرِي يُغْرِي نَغْرُو، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو يُغْرِي، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بآلیفی بو يُغْرِي.

يُغْرِيَانِ، يُغْرَوَانِ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو يُغْرِيَانِ.

يُغْرُونَ يُغْرَوْنَ يُغْرِيُونَ يُغْرَوْنَ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو يُغْرِيُونَ، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بآلیفی بو يُغْرَوْنَ، التقاء ساکنین دنا بینا أليف و واوی دا هات مه ألیفی حذف کر بو يُغْرَوْنَ.

تُغْرِي تُغْرِي تَغْرُو، واو متحرك ما قبل غری مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِي، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بآلیفی بو تُغْرِي.

تُغْرِيَانِ تَغْرَوَانِ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِيَانِ.

يُغْرِيَن يَغْرَوَن، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو يُغْرِيَن.

تُغْرِي تُغْرِي تَغْرُو، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِي، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بآلیفی بو تُغْرِي.

تُغْرِيَانِ تَغْرَوَانِ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِيَانِ.

تُغْرُونَ تَغْرَوْنَ تُغْرِيُونَ تَغْرَوْنَ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِيُونَ، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بآلیفی بو تُغْرَوْنَ، التقاء ساکنین دنا بینا أليف و واوی دا هات مه ألیفی حذف کر بو تُغْرَوْنَ.

تُغْرِيَن تُغْرِيَانِ تُغْرِيَانِ تَغْرَوَيْنِ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِيَانِ، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بآلیفی بو تُغْرَوَيْنِ، التقاء ساکنین دنا بینا هر دو یایی دا هات مه یا کی حذف کر بو تُغْرَوَيْنِ.

تُغْرِيَانِ تَغْرَوَانِ، واو متطرف ما قبل غیر مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تُغْرِيَانِ.

تَغْرِيْن تَغْرُوْنَ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو تَغْرِيْن

أُغْرِيْ أُغْرُوْ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو أُغْرِيْ، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بألیفی بو أُغْرِيْ.

نُغْرِيْ نُغْرُوْ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو نُغْرِيْ، یا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا یائی کر بألیفی بو نُغْرِيْ.

اسمی فاعل:

غَارِ غَارِيْن غَارِيْ غَارُوْ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَارِيْ، ضمه لسر ائی ثقیله مه رى حذف کر بو غَارِيْن، التثاقنا ساکنین دنابینا یاء و تنوینی هات مه یا حذف کر بو غَارِ.

غَارِيَانِ غَارُوَانِ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَارِيَانِ.

غَارُوْنَ غَارُوْنَ غَارِيُوْنَ غَارِيُوْنَ غَارُوْنَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَارِيُوْنَ، ضمه لسر یائی ثقیله مه ضمه حذف کر بو غَارِيُوْنَ، التثاقنا ساکنین دنابینا یاء و واوی دا هات مه یا حذف کر بو غَارُوْنَ، واو ما قبلی خود مضموم بخوازه مه مضموم کر بو غَارُوْنَ.

غَارِيَّةٌ غَارُوَّةٌ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَارِيَّةٌ.

غَارِيَّتَانِ غَارُوَّتَانِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلا واوی کر بیائی بو غَارِيَّتَانِ.

غَارِيَّاتٌ غَارُوَّاتٌ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوی کر بیائی بو غَارِيَّاتٌ.

اسمی مفعول:

مَغْرُوْ مَغْرُوْ، شرطی ادغامی واجب بو، أول ساکن ثانی متحرك مه دغم کر بو مَغْرُوْ.

مَغْرُوَانِ مَغْرُوَانِ، شرطی ادغامی واجب بو، أول ساکن ثانی متحرك مه دغم کر بو مَغْرُوَانِ.

مَغْرُوُوْنَ مَغْرُوُوْنَ، شرطی ادغامی واجب بو، أول ساکن ثانی متحرك مه دغم کر بو مَغْرُوُوْنَ.

مَغْرُوءَةٌ مَغْرُوءَةٌ، شرطی ادغامی واجب بو، اول ساکن ثاني متحرك مه دغم کر بو مَغْرُوءَةٌ.

مَغْرُوءَاتٍ مَغْرُوءَاتٍ، شرطی ادغامی واجب بو، اول ساکن ثاني متحرك مه دغم کر بو مَغْرُوءَاتٍ.

مَغْرُوءَاتٍ مَغْرُوءَاتٍ، شرطی ادغامی واجب بو، اول ساکن ثاني متحرك مه دغم کر بو مَغْرُوءَاتٍ.

أمری بصیغة:

أُغْزِ، أم رَتَغُزُو چی دك مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو غینا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو همزة الوصله کی مضمومه دأولدا زیده کر آخر گریا مثلی مضارعتی یا مجزومی بحذفا لام الفعل بو أُغْزِ.

أُغْزُوا، أم رَتَغُزُوَانِ چی دك مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو غینا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو همزة الوصله کی مضمومه دأولدا زیده کر آخر گریا مثلی مضارعتی یا مجزومی بحذفا لام الفعل بو أُغْزُوا.

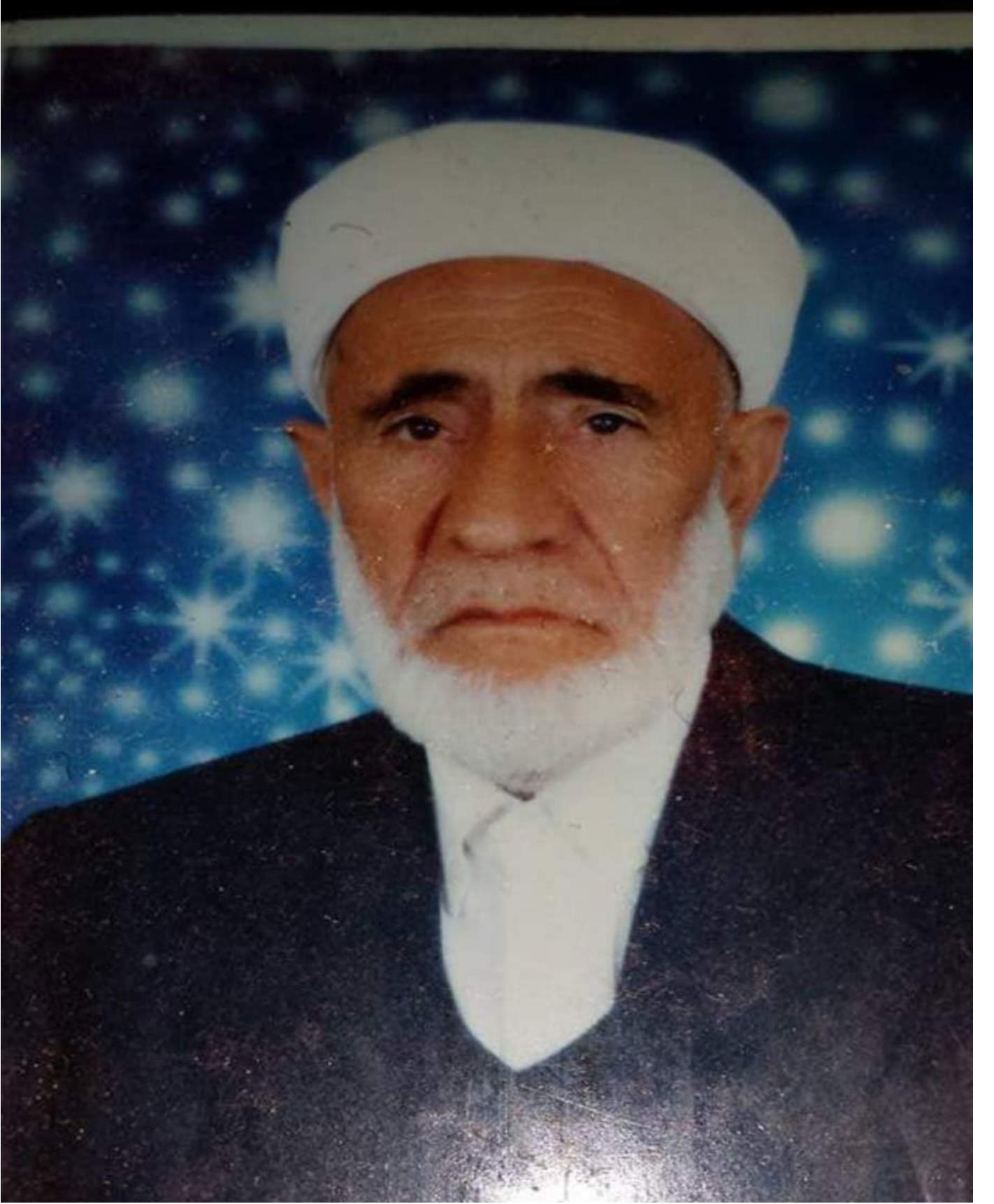
أُغْزُوا، أم رَتَغُزُونَ چی دك مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو غینا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو همزة الوصله کی مضمومه دأولدا زیده کر آخر گریا مثلی مضارعتی یا مجزومی بحذفا لام الفعل بو أُغْزُوا.

أُغْزِي، أم رَتَغِزِينِ چی دك مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو غینا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو همزة الوصله کی مضمومه دأولدا زیده کر آخر گریا مثلی مضارعتی یا مجزومی بحذفا لام الفعل بو أُغْزِي.

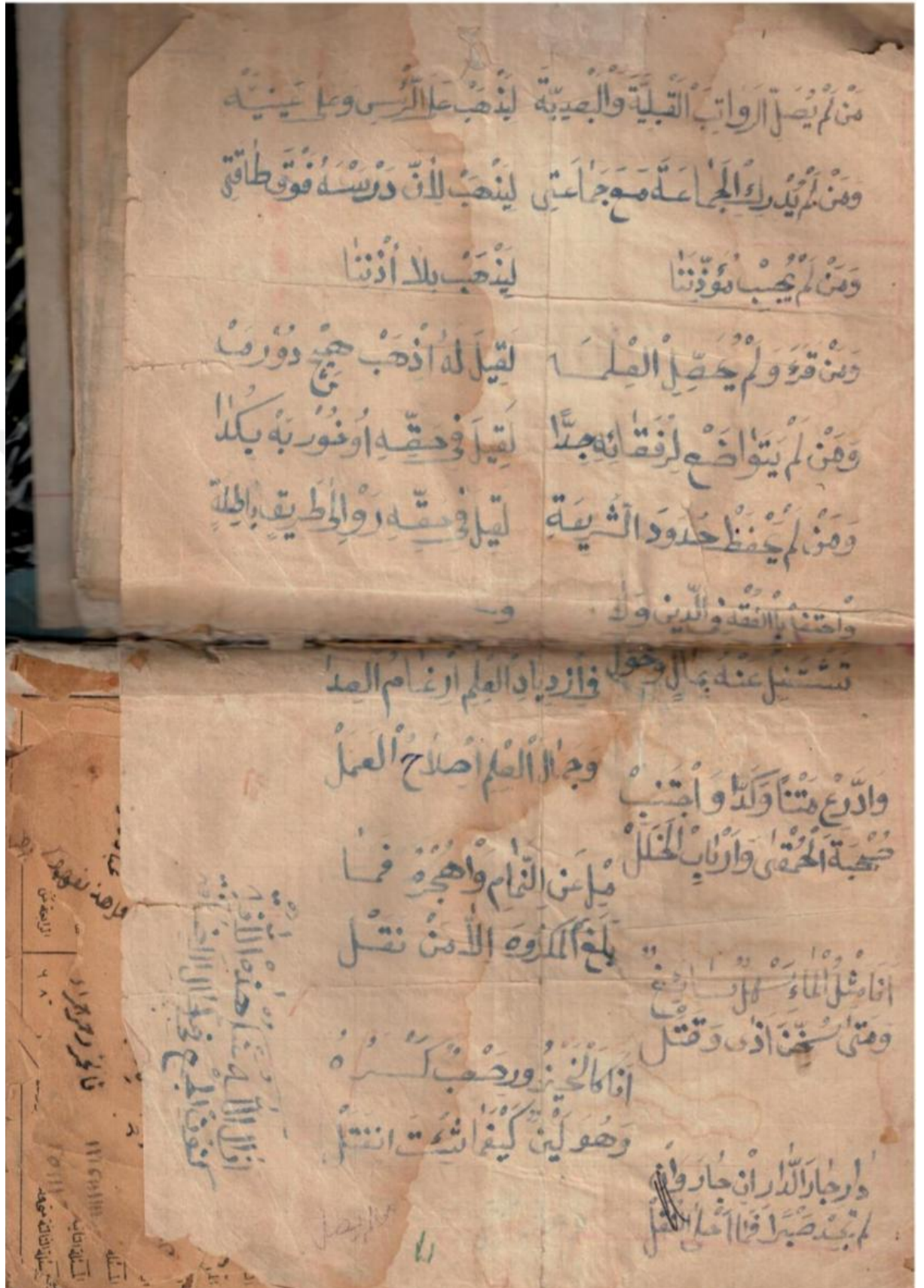
أُغْزُوا، أم رَتَغُزُوَانِ چی دك مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو غینا ساکنه ابتدا بساکنی محاله مه رابو همزة الوصله کی مضمومه دأولدا زیده کر آخر گریا مثلی مضارعتی یا مجزومی بحذفا لام الفعل بو أُغْزُوا.

اُغْزُون، اُم زُتغُون چي دك مه تا حرفا مضارعتي زِي حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتي كو
غينا ساكنه ابتدا بساكني محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه داولدا زيده كر آخر گريا
مثلي مضارعتي يا مجزومي بحذفا لام الفعل بو اُغْزُون.

Ek-3: Molla Abdullatif Şemaminin Resmi

Ek-5: Seyda Molla Abdullatif'in Talebelerden Uymalarını İstediği Kurallar Manzumesi

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته
ليكن معلوماً على انظار ذوى الألباب
أنى حَقَّقْتُ ودَقَّقْتُ الخصومة للآتى جرت
بين رمضان وزوجته ما وجدت في الخصومة
شيئاً موجباً للتفريق إلا أنه حلف بيمين الفو
وبالحيلة ما طلق زوجته
وما حلف بحلف شرعى
إلا بالحلف الفو
هكذا اطلع عليه
فكرى القاتر
ونظرى
القاصر
المنزى
القاطن
في كمال المحنة
صنعت هارت البرية

Ek-6 : Seyda Molla Abdullatif'in Kendisine Yöneltilen Fıkhi Bir Soruya Cevaben Yazmış Olduğu Bir Fetva

باسمہ مجاہدہ

بعد اہدای جواہر التیق : وانہاء زواہر السلیمات :
وابداء الدعاء بتعمید العمر فیما یرضاه رب العالمین :
للایخ عزیز الاحب الانور : والحبيب الاعز الازھر :
الملا شاکر ابی المحاسن والمزایا : واخ السباحة والعطایا :
المخلق باخلاق سابق الملوك : موظف الانتظامات :
ومراسم البلوک : منزل المناہج والریوب والشکوک :
ملاذ ذوالخفوض والشکوک : وذوی السموات :
صانہ اللہ تعالیٰ عن الاکدار الیوم الحشر والقرار :
یاخ عزیز اخذنا غیقتکم ورسالتکم الشریف فحمدنا اللہ
علی ان اعطانا اخا عزیزاً وصیقاً فحیم اللہ احفظنا
واحفظہ یا مولانا آمین یا رب العالمین

الا لا تحزنن اخا البلیہ

فللرحمن الطاف خفیہ

ہكذا قدر ذوالجلال
فنسئل اللہ صلح الحال

المستدعی اخوک عبد اللطیف الشہا

خدا داند کہ مار غرض چیست

وعلم اللہ حسبی من سؤالی

Ek-8: Seyda Molla Abdullatif'in Şemami Köyünde Bulunan Kabri

